کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

www.kurdistanmedia.com

ژمارە ٨٧٠ | شەممە ١٥ی بانەمەڕی ١٤٠٣ _ ٤ی مەی ٢٠٢٤

دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

مستەفا هیجری:
کۆمەڵگەی کرێکاری لە ئێران لە کەرامەتی مرۆیی بێبەش کراوە

لە ئێرانی قەیراناویی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا، کاتێک ساڵانە یادی ڕۆژی جیهانیی کرێکار دەکرێتەوە، دەبینین هەلومەرجی ژیانی کرێکاران و دۆخی بژیوی ئەم چینەی کۆمەڵگە تا دێ خراپتر دەبێت.

لە ئەنجامی سیاسەتی چەوتی ئەم ڕێژیمە، دۆخی ژیانی خەڵک بەگشتی و بەتایبەتی چارەنووسی میلیۆنان کرێکار و بنەماڵە تێکەڵ بە بێ مافی، بێکاری، هەڵاوسان و کۆمەڵێک کێشە و گرفتی بنەڕەتیی دیکە بووەتەوە، بە جۆرێک کە لە کەرامەتی مرۆیی و ژیانێکی سەردەمیانە بێبەشن.

وێڕای پیرۆزبایی ئەم بۆنەیە لە کرێکارانی کوردستان و ئێران، هیواداریین سەرجەم چین و توێژەکان بە یەکگرتوویی خەبات دژی ڕێژیمی چەوسێنەری کۆماری ئیسلامی چڕتر بکەنەوە و بە ئاوات و مافە زەوتکراوەکانیان بگەن.

بەرپرسی ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
١١ی بانەمەڕی ١٤٠٣

ئێران لە تازەترین ڕاپۆرتە ڕەسمییەکاندا:
زۆرترین ئێعدام و ئاوسانی ئابووری، کەمترین ئازادی و مافی مرۆیی

سزای لەسێدارەدان بۆ توماج درێژەی سیاسەتی ڕێژیم بۆ سەرکوت و لەنێوبردنی دژبەرانیەتی

سزای لەسێدارەدران بۆ توماج ساڵحی، گۆرانیبێژ و ڕەپێر بە هۆی هەڵوێستەکان و نارەزایەتییەکانی دژی سیاسەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی و بە تۆمەتی «افساد فی‌الارض»، درێژەی سیاسەتی ڕێژیم بۆ سەرکوت و لەنێوبردنی دژبەرانیەتی.

توماج ساڵحی کە گۆرانییەکانی زیاتر ڕەهەندی سیاسییان هەیە و نێوەڕۆکەکەیان نارەزایەتی دژی ڕێژیمە، بە دروستی بەرەی خەبات دژی ستەمکاریی هەڵبژارد.

وێڕای مەحکوومکردنی ئەم سزا نامرۆڤانەیە، خوازیاری پشتیوانیی ناوەندە مافی مرۆییەکان بۆ هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدانی ئەم بەندکراوە سیاسییەین.

مستەفا هیجری
٧ی بانەمەڕی ١٤٠٣

خالید عەزیزی:
لەنێو کورددا بەداخەوە نەرمی‌نواندن و تەحەممول لە بەرانبەر یەکتردا کەمە

– بەکارهێنانی هەردووک ناوی ژینا و مەهسا لە جێی خۆیدایە و هیچیان لە هیچیان کەم ناکات. بەڵام بۆ ئێمەی کورد دەبێ ژینا لە پێشتر بێ، هەروەها ئێمە دەبێ ئاڵقەی پێوەندی خۆمان لەگەڵ خەڵکی غیرە کوردیش کە ڕەنگە ئەوان زۆرتر مەهسا بەکار بێنن لەسەر شتی ئاوا تێک نەدەین.

– ئێمە ئەرکدارین هەوڵ بدەین و بڵێین دین لە دەوڵەت جیاوازە نەک کەسێک بیرو باوەڕی مەزهەبی هەیە و حیزبێکی دینی دروست دەکا حەقی نییە سیاسەت بکا.

– ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەخۆشییەوە هێندێک قۆناغی تێپەڕاندوە و دەبێ ئەمجارە بچێتە قۆناغی خۆ ڕێکخستنێکی تایبەت بەو دۆخە ئاراییە.

– ئێمە بە دوای چارەسەری پرسی کورد لە چوارچێوەی ئێران‌داین جا چوونکە لە ئاستی ئێران و کوردستاندا وەک حیزبێکی بەئەزموون و بەڕابردووین چاوەڕوانییەکان لە ئێمە زۆرترە، بەخۆشییەوە سەرنجەکان لە سەر ئێمە زۆرە، دوای «جۆرج تاون» کە ئێمە لەگەڵی نەکەوتین و زۆرێک لە شتەکانیمان پێ خەراپ بوو حیزبێکی ئاوا گەورە و بە ئەزموون کە داخوازییەکانی لە چوارچێوەی مەنشوورەکەدا نەدیتەوە، گەڵاڵەیەکمان داهێنا و دەگەڵ زۆر لایەن باسمان کرد و پۆلێنمان کرد بۆ ئەوەیکە لە چوارچێوەی ئێراندا شتێکی گشتگیر لەگەڵیان دروست بکەین.

لاپەڕەی ٣

هەڵمەتی وەدەرنانی حوسێن مووسەویان لە زانکۆی پرینستۆنی ئامریکا

ڕۆژی پێنجشەممە، ٦ی بانەمەڕبە بەشداریی کۆمەڵێک ڕۆژنامەوان و چالاکی سیاسی لە شاری واشنگتۆن دی سی لە ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا، کۆبوونەوەیەکی ڕۆژنامەوانی بۆ کۆمەڵێک لە قوربانییانی تێرۆریزمی کۆماری ئیسلامی لە دەرەوە بەڕێوە چوو. ئەم کۆبوونەوەیە بە مەبەستی چڕکردنەوەی کەمپەینی دەرکردنی حوسێن مووسەویان، تێرۆریستی کۆماری ئیسلامی لە زانکۆی پرینستۆنی ئامریکا ڕێک خرابوو.

لەو کۆبوونەوەیەدا سەرەتا خاتوو کەژاڵ حاجی عەبباسی، هاوژینی پێشووی شەهید فەتاح عەبدولی، یەکێک لە شەهیدەکانی تێرۆری مێکۆنووس چیرۆکی شەوی تێرۆری میکونووسی لە گۆشەنیگای خۆیەوە باس کرد. پاشان خاتوو گوڵالە شەرەفکەندی تیشکی خستە سەر مێتۆدەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ پێشبردنی سیاستەکانی خۆی و هاوکات ئاماژەی بە تێرۆر و سیخوڕی و شێوە و مێتۆدی کاری نامرۆڤانەی کۆماری ئیسلامی کرد و گوتی ڕێژیم لە هەموو ئامرازێک بۆ سەپاندنی سیاسەتەکانی خۆی کەڵک وەر دەگرێ. لە بەشێکی دیکەی کۆنفرانسەکەدا پەرویز دەستماڵچی، یەکێک لە گیان‌بەدەربردووەکانی تێرۆری مێکونووس باسی لەوە کرد کە چۆن میدیاکانی ئاڵمان باسیان لە بەشداریی حوسێن مووسەویان لەو تیرۆرانەی لە ئوورووپادا کراون کردوە و هەروەها لە زمانی شاهیدی (C) واتە ئەبولقاسمی مێسباحییەوە باسی لە بەشداریی ڕاستەوخۆی مووسەویان لەو تیرۆرەدا کرد.

هەروەها ڕۆژی هەینی، ٧ی بانەمەڕیش خۆپیشاندانێک بە مەبەستی دەرکردنی مووسەویان لە زانکۆی پرینستنی نیوجێرسیێ ئەمریکا بەڕێوەچوو.

کوژران و برینداربوونی ٣٧ کۆڵبەر لە ماوەی مانگی ئاوریلی ٢٠٢٤دا

لە ماوەی مانگی ئاوریلی ٢٠٢٤دا، لانی کەم ٣٧ کۆڵبەر لە سنوورەکانی کوردستان کوژراون یان بریندار کراون بەپێی ئەم ڕاپۆرتەی هەنگاو لە مانگەدا، ٤ کۆڵبەر کوژراون و ٣٣ کۆڵبەریش بریندار کراون. لەو ماوەیەدا لانی کەم سێ منداڵی کۆڵبەر بەناوەکانی پارسا حوسێنی و سەهەند هەردووکیان تەمەن ١٦ ساڵ و خەڵکی پاوە و ماهان مورادی تەمەن ١٧ ساڵ و خەڵکی جوانڕۆ بە تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە چەکدارەکانی ئێران بریندار کراون.

مێهرداد عەبدوڵڵازادە خەڵکی سەردەشت، ئومێد سەیدی خەڵکی سنە، سەیوان دەست ئەفکەن خەڵکی مەریوان و شوانە ئەحمەدپوور خەڵکی بانە ئەو چوار کۆڵبەرە بوون کە لە مانگی ئاوریلدا بە تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە چەکدارەکانی ئێران سەر، دڵ و سینگیان پێکرا و گیانیان لەدەست دا. هەر لە درێژەی کوشتنی بەئەنقەستی کۆڵبەرانی کورددا ڕۆژی پێنجشەممە، ١٣ی بانەمەڕ کۆڵبەرێک بە ناوی جەلال سوهرابی، تەمەن ٤٣ ساڵ، باوکی دوو کچ و خەڵکی گوندی «تاژان»ی سەر بە شاری بانە، بە تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە چەکدارەکانی ئێران لە بەرزایی سنوورەکانی شاخی «سوورکێو»ی ئەو شارەدا کوژرا. هەر هەمان ڕۆژ کۆڵبەرێکی خەڵکی سەقزیش بە ناوی هێمن ئەحمەدی کە باوکی منداڵێکی ٨ ساڵانە، لە کاتی کۆڵبەری لە سنووری بستام لە مەودای نزیکەوە لەلایەن هێزە چەکدارەکانی ئێرانەوە تەقەی لێ کرا و کوژرا.

لە ماوەی ساڵی ١٤٠٢ی هەتاویشدا لانی‌کەم ٤١٠ کۆڵبەر و کاسبکاری کورد بەهۆی تەقەی ڕاستەوخۆ، تەقینەوەی مین، بەربوونەوە لە بەرزایی لە سۆنگەی ڕاوەدوونان و هەروەها ڕەقهەڵاتن لە سەرما گیانیان لەدەست داوە و بریندار بوون.

قەیران‌خوڵقێنیی بەردەوام بۆ تێپەڕین لە قەیران — عومەر باڵەکی — ٥

قووتدانی جیهان بە شێوازی چینی! — حەسەن قارەمانی — ٧

دووانەی خەڵک و دەسەڵات، هەنگاوێک هەتا داڕمان — ڕەزا دانشجوو — ٨

گەڵاڵەی زەبر و زۆر — ئاسۆ مینبەری — ٩

شێعراندنی ژینا و ڕازاندنەوەی ژین — د. هاشم ئەحمەدزادە — ١١

کوردستان
• ژمارە ٨٧٠
١٥ی بانەمەڕی ١٤٠٣ _ ٤ی مەی ٢٠٢٤

بزاڤی خوێندکاریی کوردی گۆڕانخواز، نەتەوەیی و عەدالەتویستە

(پەیامی ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێران بە بۆنەی ١٢ی بانەمەڕ، ڕۆژی خوێندکاری کورد)

خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان!
ئەندامانی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان!
خوێندکارانی بەهەست و خەباتگێڕی کورد!

بەبۆنەی ١٢ی بانەمەڕ، ڕۆژی خوێندکاری کورد بەگەرمی پیرۆزباییتان پێ دەڵێین و ڕێز لە خەبات و تێکۆشانی سیاسی و شوێندانەرتان لە سەنگەری خەباتی ڕووناکبیری شوناسخوازیدا دەگرین.

١٢ی بانەمەڕی ئەمساڵ ٥٦ ساڵ بەسەر ڕووداوێکدا تێدەپەڕێ کە وەک لاپەڕەیەکی درەوشاوە لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازیی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا تۆمار کراوە و بۆتە ئیلهامدەری خەباتکاران و نیشتمانپەروەران، بەتایبەت خوێندکارانی دەروەستی کورد.

لەساڵی ١٣٤٦ی هەتاویدا ژمارەیەک لە خەباتگێڕانی حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستان لەژێر ناوی کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستان و بە ئامانجی شکاندنی شەقڵی شەوەزەنگی چلەکانی ڕێژیمی پاشایەتیی پەهلەوی چەخماغەی ڕاپەڕینێکی چەکدارییان لێدا و بەناو دورگەی سەقامگیری حەمەڕەزا شای پەهلەوییان شڵەژاند. لەو ڕاپەڕینە مێژووییەدا سمایلی شەریفزادە وەک یەکێک لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە و وەک خوێندکارێکی تێگەیشتوو و پێگەیشتووی کورد دەورێکی کاریگەر و شوێندانەری لەسەر وشیاریی نەتەوەیی و خەباتی شوناسخوازیی کورد هەبوو. سمایلی شەریفزادە، سەرچەشن و پێشەنگی ئەو پۆلە لە تێکۆشەرانی سیاسیی کورد بوو کە بە هەڵوێستی سیاسی و ئەکتی خەباتگێڕییان پێناسەیەکی نوێ و شوناسێکی نەتەوەییان بە خوێندکاری کورد و تێکۆشانی سیاسی و سینفیی خوێندکارانی کورد لە زانکۆکانی ئێران بەخشی.

لەکاتێکدا کەشی سیاسیی ئێران لە دەیەی ٤٠ی هەتاویدا بەتەواوی کەوتبووە ژێر کاریگەریی بیری چەپ لەلایەک و بیری نەتەوەگەرای ئێرانی لەلایەکی تر، ژمارەیەک لە خوێندکارانی کورد لە زانکۆکانی تاران -یەک لەوان سمایل شەریفزادە- پەیوەندییەکی گوتاری و سیاسییان لەگەڵ بزووتنەوەی میللی-دیمۆکراتیکی کوردستان دامەزراند کە بوو بە سەرەتای سەرهەڵدانی ڕەوتێکی رادیکاڵ و نەتەوەیی لە هەناوی بزووتنەوەی کوردستاندا کە حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێبەریی دەکرد. هاوکات پەیوەندییەکی مەعریفی و لە هەمان کاتدا دوولایەنە لەنێوان چەپی ڕادیکاڵ و نەتەوەخوازیی کوردیدا هاتە ئاراوە کە بزوتنەوەی چەکداریی ساڵانی ٤٦-٤٧ بەرهەمی ئەو گۆڕانکارییە بوو.

لەو قۆناغە لە مێژووی ئێراندا کە ئازادییە سیاسییەکان بەتوندی سەرکوت دەکران و هیچ هیوایەک بۆ ڕیفۆرمی سیاسی لە ئێراندا بەدی نەدەکرا، شەریفزادە و پۆلێکی دیکە لە لاوانی خوێندەوار و زانکۆدیتووی ئەو سەردەم سەنگەری خەبات و تێکۆشانیان لە زانکۆ و نێوخۆی وڵاتەوە بۆ چیاکانی کوردستان و بۆ نێو ڕیزی تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان گواستەوە. ئەوان وێڕای هەوڵدانیان بۆ بردنەسەرێی ئاستی وشیاری سیاسی و هزری نەتەوەیی و بەرجەستەکردنی خەسڵەتی سەربەخۆیی سیاسی لە حیزبی دێموکرات و بایەخدان بە تێکۆشان لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بوونە هەوێنی وەڕێکەوتنی ڕاپەڕینێکی چەکداری لەدژی دەسەڵاتی حەمەڕەزاشای پەهلەوی.

جووڵانەوەی چەکدارانەی کوردستان (١٣٤٧-١٣٤٦) یەکەم بزووتنەوەی چەکداری بوو لە ئێراندا کە لەگەڵ پێشوازیی گەرمی جەماوەری وەزاڵەهاتوو بەرەوڕوو بوو، و بوو بە سەرەتایەک بۆ هەڵگیرسانی خەباتی پارتیزانی لە ناوچەکانی دیکەی ئێرانیشدا. سەرەنجام ڕۆژی ١٢ی بانەمەڕی ساڵی ١٣٤٧ی هەتاوی کاک سمایل شەریفزادە و چەند هاوسەنگەرێکی دیکەی لە بۆسەیەکی هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمی پاشایەتی لە ناوچەی بانەدا شەهید کران.

خوێندکارانی نیشتمانپەروەری کورد!

خوێندکارانی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەردەم و قۆناغی ئێستاشدا، بەشێکی چالاک لە بزووتنەوەی نەتەوەیی و ڕزگاریخوازیی نەتەوەکەیانن. ئەوان لە نێوخۆی ئێران سەرەڕای زەبروزەنگی دامودەزگا سەرکوتکەرەکانی ڕێژیم لەنێو زانکۆکان و لە سەنگەری شەقامیشدا لە ڕیزی پێشەوەی خەبات و تێکۆشاندا بوون. ئەویش لە بارودۆخێکدا کە کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر لە سەرەتای هاتنە سەر کاریەوە زانکۆکانی بە مەترسی بۆ سەر بنەما ئیدئۆلۆژیکەکانی دەزانێ و، ئۆرگان و دامەزراوەی جۆراوجۆری ئەمنیەتیی لە زانکۆکاندا جێگیر کردوە و هەوڵ دەدا دەنگی ئازادیخوازی و مافخوازی خوێندکاران کپ بکات. بەڵام سەرەڕای ئەوەش بینیمان کە لە ڕەوتی شۆڕشی ژینادا، خوێندکاران لە بەشێکی زۆر لە زانکۆکانی کوردستان بوونە پێشەنگ و ئاوانگاردی ئەو شۆڕشە. کچان و کوڕانی خوێندکاری کورد لە زانکۆکانی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا خواست و داواکارییە کۆمەڵایەتی، ئابووری و سیاسییەکانیان لە کۆنتێکستی خەباتێکی ناسنامەخوازیی نەتەوەییدا کردە هەوێنی چالاکییەکانیان و کۆی پێکهاتەی سیاسی و ئیدئۆلۆژیکی ڕێژیمیان کردە ئامانج.

شۆڕشی ژینا و ڕاپەڕینی بەربڵاوی خوێندکاران لە ڕەوتی ئەو شۆڕشەدا لە زۆر ڕووەوە درێژەی خەباتی شەهید شەریفزادە و هاوڕێیانی لەو سەردەمە دابوو و زۆر خاڵی هاوبەش لەو دوو قۆناغەدا بەرچاو دەکەون. ڕۆحی شۆڕشگێڕی و پێکهاتەشکێنی شەریفزادە و هاوڕێیانی لە بەگژداچوونەوە و ڕابوون دژی ستەمکاری و دیکتاتۆڕی، دەروەستیی نەتەوەیی و نیشتمانی و پەیوەستبوون بە بزووتنەوەی نەتەوەیی و هەروەها بووژانەوەی هیوای خوێندکاران بە گۆڕانکاریی بنەڕەتی ئەو وێکچوونانەن کە چالاکییەکانی خوێندکاران لە شۆڕشی ژینادا بە خەباتی خوێندکاریی دەیەی ٤٠ی هەتاوی بە پێشەنگایەتیی شەریفزادە پێکەوە دەبەستنەوە. ئەوەش وای کردوە ڕێبازی شەریفزادە وەک ڕێبەر و هێما و پێشەنگی خوێندکاری کورد بەردەوام بەرهەم بێتەوە و ژێریی ناونانی ڕۆژی شەهیدبوونی شەریفزادە وەک ڕۆژی خوێندکاری کورد لە لایەن یەکیەتیی خوێندکارانی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێرانەوە و پێشوازیی کۆمەڵگەی خوێندکاریی کوردی لەو ناونانە بەرجەستەتر بێتەوە.

حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێران سەرەڕای ئەوەی بزاڤی خوێندکاریی کوردی بە بزاڤێکی گۆڕانخواز، نەتەوەیی و عەدالەتویست دەزانێ، بڕوای قووڵی بە ڕێکخستنی هەرچی زیاتری خوێندکاران هەیە بۆ وەسەریەکخستنی تواناکانیان لە بەرەنگاربوونەوەی دیکتاتۆڕی و هەموو جۆرەکانی ستەمی نەتەوەیی، ڕەگەزی و چینایەتی، و لەو پێناوەدا هانی خوێندکاران دەدا پوتانسیەل و وزەی خۆیان لەپێناو ئامانجە بەرزەکانی ئەو بزاڤە بخەنە گەڕ.

حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێران لەژێر سێبەری گرینگیی خەباتی خوێندکاران و گرێدانیان بە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، یەکیەتیی خوێندکارانی دیمۆکڕاتی کوردستانی دامەزراندوە و لەو ڕێگەیەوە پشتیوانی لە خەباتی خوێندکارانی کورد لە وەدیهاتنی ئامانجە بەرزەکانیان دەکا

ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێران وێڕای بەرزنرخاندنی یاد و بیرەوەریی شەهید سمایلی شەریفزادە سیمبۆلی بزووتنەوەی خوێندکاریی کوردی، پیرۆزبایی ١٢ی بانەمەڕ، ڕۆژی خوێندکاری کورد لە بەڕێوەبەرانی یەکیەتیی خوێندکارانی دیمۆکڕاتی کوردستان، کۆمەڵگەی خوێندکاری و هەموو خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکا و پشتیوانیی خۆی لە خەباتی شێلگیرانە و ڕووی لە گەشەی خوێندکارانی بوێر و پێشەنگی کۆمەڵگەی کوردی دووپات دەکاتەوە و زانکۆ و ناوەندە ئاکادمیکەکان چ لە بەرهەمهێنانی ئەندێشە و چ لە بواری چالاکیی مەیدانیدا بە بزوێنەرو پێشەنگی خەباتی جەماوەری دەزانێ.

> **حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران سەرەڕای ئەوەی بزاڤی خوێندکاریی کوردی بە بزاڤێکی گۆڕانخواز، نەتەوەیی و عەدالەتویست دەزانێ، بڕوای قووڵی بە ڕێکخستنی هەرچی زیاتری خوێندکاران هەیە بۆ وەسەریەکخستنی تواناکانیان لە بەرەنگاربوونەوەی دیکتاتۆڕی و هەموو جۆرەکانی ستەمی نەتەوەیی، ڕەگەزی و چینایەتی، و لەو پێناوەدا هانی خوێندکاران دەدا پوتانسیەل و وزەی خۆیان لەپێناو ئامانجە بەرزەکانی ئەو بزاڤە بخەنە گەڕ.**

حیزبی دیمۆکڕاتی کوردستانی ئێران
ناوەندی بەڕێوەبەریی گشتی
١٢ی بانەمەڕی ١٤٠٣ی هەتاوی

یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان:

بزووتنەوەی خوێندکاریی سەرتاسەری بە هەر ئاراستەیەکدا بڕوات، بۆ ئێمەی کورد مافی نەتەوایەتی لە پێش هەموو شتێکە

کوردستانییانی پێشکەوتنخواز
خوێندکارانی ئازادیخوازی کوردستان و ئێران!

١٢ی بانەمەڕی ساڵی ١٣٤٧، کۆمەڵێک سەرکردە و کادری لێوەشاوەی حیزبی دێموکرات بە ڕێبەرایەتیی شەهید سمایلی شەریفزادە، دوای ١٨ مانگ بەرەنگاری شۆڕشگێڕانە لە بەرانبەر ڕێژیمی داگیرکەری پەهلەوی، بە هۆی خیانەتی وڵاتفرۆشان و لە گوندی دارێنەی شاری بانە، لەلایەن هێزەکانی ڕێژیمی پاشایەتی گەمارۆ دران و پاش بەرەنگارییەکی شۆڕشگێڕانە، تێکەڵ بە کاروانی شەهیدان بوون. ئەوان سەری بەرزیان لە ئاست ملهۆڕی دوژمنی وڵاتەکەیان نەوی نەکرد و بەم شێوەیە لاپەڕەیەکی زێڕینیان لە مێژووی بەرخۆدانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تۆمار کرد.

ئەو بەرخۆدانە شۆڕشگێڕانە لە ئاخێزگەی خۆیدا کۆمەڵێک پەیامی هەڵقوڵاو لە بنەما نەتەوەییەکانی شۆڕشی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی هەڵگرتوە، کە بە تێپەڕبوونی ساڵانێکی زۆر هێشتاش بە شکۆمەندی یاد دەکرێتەوە، کە بریتیین لە:

یەکەم، کولتووری تەسلیمنەبوون و بەرەنگاریی ڕاستەوخۆی داگیرکەران. هاوشێوەی شۆڕشەکانی ڕابردووی کوردستان، شەهید سمایلی شەریفزادە لە جیاتی تەسلیمبوون ، بەرەو پیری مەرگ چوو و بەو شێوە داگیرکەری هێنا ژێر پرسیار. ئەو ڕادەیە لە بوێری دەرخەری دوو ڕاستی حاشاهەڵنەگرن کە یەکیان بوونی سەربەخۆیی سیاسی و بڕیاردانە و دووهەمیان ویستی خۆنەویستی و دەسەڵاتنەویستی و خزمەتی ڕاستەقینەی نیشتمانە.

دووهەم، دوژمنی بەهێز و خاوەن چەکی پێشکەوتوو و جۆراوجۆر نابێتە هۆ و بیانوو بۆ خۆدزینەوە لە بەرەنگاری ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕانە و دەبێت هەردەم بتوانین ئیدعای ئەوەی بکەین کە میللەتێکی زیندوو و خاوەن هەڵویست بووین و مەشغەڵی ڕزگاری زیندوو ڕادەگرین.

سێهەم، بەپێچەوانەی ئیدعای فاشیزمی فارس و دەسەڵاتی ناوەندیی ئێران کە بەردەوام باس لەوەی دەکەن شۆڕشەکانی کوردستان لە شاخەکان و بەبێ فکر و زانستی سیاسی و بە هاندانی دوژمنانی ئێران لەلایەن کەسانێکی نەخوێندەوارەوە بەڕێوە دەچن، شۆڕشی ساڵەکانی ٤٦ -٤٧ هاوشێوەی زۆربەی شۆڕشەکانی دیکەی کوردستان لەلایەن کەسانێکی خوێندەوار و ڕووناکبیری سەردەمی خۆی ڕێبەرایەتی دەکرا، ئەمە لە حاڵێکدایە کە کوردستان بە هۆی سیاسەتی داگیرکاریی دوژمنانەوە لە باری زانستی و خوێندەواری لە حاڵەتێکی نادڵخواز ڕاگیرابوو. ئەم قۆناغە لە شۆڕشی کورد درێژەدەری ڕێبازی پێشکەوتنخوازی کۆماری کوردستان و حیزبی دێموکرات بوو و هەڵگری مانیفێستی ڕادیکال و ڕزگاریخوازانەیە. بۆیە زانستیبوون و پێگەی جەماوەریی ئەم ڕاپەڕینە بوو بە هۆی ئەوەی کە دوای ساڵانێکی زۆر، شەهید سمایل شەریفزادە و هاوڕێیانی وەک سیما و هێمای شۆڕشی خوێندکاری کورد لە قەڵەم بدرێن و یاد بکرێنەوە.

هاونیشتمانییانی سەربەرز!

خوێندکارانی کورد لە مێژووی هاوچەرخی ئێران و کوردستاندا، لە قۆناغی جۆراوجۆر بە پێکهێنانی بزووتنەوەی نارەزایەتی لە بەرامبەر دەسەڵاتی داگیرکەری تاران، ماهیەتی دوو ڕێژیمی پاشایەتی و کۆماری ئیسلامییان هێناوەتە ژێر پرسیار.

لە ڕاپەڕینی نوێیەی گەلانی ئێران -شۆڕشی ژن ژیان ئازاد- خوێندکاران ڕۆڵی بەرچاو و کاریگەریان هەبوو. ڕێژیم کە لە ئاستی دروشمی ساختارشکێن و ڕێکخستنی بەهێز و هاوئاهەنگیی خوێندکاران لە زانکۆکانی کوردستان و ئێران وەزاڵە هاتبوو، هەر بۆیە دەستی بۆ سەرکوتی خوێناوی لە زانکۆکان برد و بە گرتن و کوشتن هەتا دوورخستنەوە و پێکهێنانی دۆسیەی ئەمنییەتی بۆ خوێندکاران بەردەوام بوو و هەتا ئێستاش زانکۆکان بەتایبەت زانکۆکانی کوردستان تا ڕادەیەک میلیتاریزەن، بەڵام ئیرادەی تەسلیمنەبوون و داهێنان لە شێوازەکانی خەباتی مەدەنی لە زانکۆکان وای کردوە یەکێک لە سەنگەرەکانی بەرخۆدان بێت کە بڵێسەی شۆڕشی ژینای تێدا ترووسکە بداتەوە.

خوێندکارانی کورد!

١٢ی بانەمەڕ، ڕۆژی نەتەوەییی خوێندکاری کوردە. ئەم ڕۆژە زیاتر لەوەی کە واتایەکی سیمبۆلیکی هەبێت، دەرفەتێکە بۆ خستنەڕووی داواکارییە نەتەوەیی و دێموکراتیکەکانمان. گوتاری هێژمۆنیی بزووتنەوەی خوێندکاریی سەرتاسەری هەرچییەک بێت و بە هەر ئاراستەیەکدا بڕوات، بۆ ئێمەی کورد ئەمڕۆ و هەموو ڕۆژێک مافی نەتەوایەتی لە پێش هەموو شتێکە.

خوێندکاری کورد ئەرکدارە کە بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووس، خوێندن بە زمانی کوردی و هەڵوەشاندنەوەی هەڵاواردنی سیستماتیک تێ بکۆشێت و هەوڵ بدات ئەم مافانە لەنێو گوتاری هێژمۆنیی شۆڕش و بزووتنەوەی خوێندکاریی سەرتاسەریدا جێ بکاتەوە، بوێرانە داوای مافەکانی بکات و کەمپەینی جەماوەرییان بۆ ڕێک بخات.

یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان، وێڕای بەرزڕاگرتنی ڕۆژی خوێندکاری کورد، یادکردنەوەی شەهیدانی بزووتنەوەی خوێندکاری و بەتایبەتی شەهید "سمایل شەریفزادە" و هاوڕێیانی، سڵاوی ئەمەگ و وەفا بۆ مامۆستایان و خوێندکارانی بەندکراو و دوورخراوە دەنێرێت؛ بانگەوازی هاوخەباتی ڕوو بە ڕێکخراوە خوێندکاری و پیشەییەکان، و دامەزراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیی ئێران و کوردستان دووپات دەکاتەوە و لە هەمان کاتدا جەخت لە بەردەوامبوون لە خەبات تا گەیشتن و دەستەبەرکردنی ئامانجەکانی نەتەوەکەمان دەکاتەوە.

یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان
١٢ی بانەمەڕی ٢٧٢٤ی کوردی

کوردستان
• ژمارە: ٨٧٠
١٥ی بانەمەڕی ١٤٠٣ _ ٤ی مەی ٢٠٢٤

خالید عەزیزی:

بۆ هەموو شتێک دەمانەوێ بە شوناسی کوردی و کوردستانی‌بوونی خۆمانەوە بەرەوڕووی پرسەکانی ئێستا و داهاتووی ئێران ببینەوە

دیمانە: نورەدین سۆفی‌زادە

ئاماژە: کاک خالید عەزیزی وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تازەترینی وتوویژیدا لەگەڵ "کوردکاناڵ" تیشکی خستە سەر ڕوانگە و سیاسەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی بەنیسبەت چەندین پرس و بابەتی تایبەت بە حیزبی دێموکرات و چالاکییەکانی ئەم حیزبە. "کوردستان" پوختەیەک لەو وتوویژەی بۆ خوێنەرانی گواستۆتەوە:

لەو ماوەیەدا کۆمەڵێک ڕەخنە لە سەر تێڕوانین و قسەکانی جەنابت هەبووە، بۆ وێنە: لە میدیایەکی فارسیدا قسە دەکەی و کەڵک لە ناوی ڕاستەقینەی بزووتنەوەی "ژینا" وەرناگری، یان لە جێگەیەکی تر ئەو ڕەخنەیە هاتووەتە سەر جەنابت کە دەڵێی دین لە سیاسەت جودا نییە، وڵامی ئێوە بۆ ڕەخنانە چییە؟

پێشەکی زۆر خۆشحاڵم خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کاتێک چ بە فارسی چ بە کوردی دەدوێم، بەوردی سەرنج دەدەن و ئەگە ڕخنە و پێشنیاریشیان هەبێ بۆ حیزبی دێموکرات و وتەبێژەکەی پڕ بە دڵ وەری دەگرم. ئەوە بە مانای ئەوەیە بەینی ئێمە وەک حیزبی دێموکرات و کۆمەڵانی خەڵک پێوەندییەکی خۆش هەیە و تێ‌دەکۆشین ڕۆژانە شتەکان بۆ یەک ڕاست بکەینەوە. سەبارەت بە ناوی "ژینا" یان "مەهسا" ئەوە ڕاستە ئەمن لە وتوویژێکی فارسیدا ناوی ژینام نەهێناوە، تەنیا گوتوومە مەهسا و لەو وتوویژەدا بەڕاستی ئەوەم لە بیرچوو، دەنا ئێمە لە ڕێبەریی حیزبیشدا قسەمان لێ کردوە کە ئەوە جووڵانەوەی ژینایە. بەڵام چوونکە ئەو جووڵانەوەیە لە کوردستان و ئێراندا بووە و لە باری ناسنامە و یاساییەوە ناوی فەرمیی ژینا، مەهسایە، هەردووک ناو بەکار هاتوون، تەنانەت لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیشدا هەر دووک ناوی ژینا و مەهسا بەکاردێ. چەند ڕۆژ لەمەوبەریش لە کۆنگریسی ئەمریکا گەڵاڵەیەک بەناوی "گەڵاڵەی یاسای مەهسا" بە مەبەستی گوشاری زیاتر بۆ سەر ڕێژیمی ئێران پەسند کرا، بۆیە بەکارهێنانی هەردووک ناوی ژینا و مەهسا لە جێی خۆی‌دایە و هیچیان لە هیچیان کەم ناکات. بەڵام بۆ ئێمەی کورد دەبێ ژینا لە پێشتر بێ، هەروەها ئێمە دەبێ ئاڵقەی پێوەندی خۆمان لەگەڵ خەڵکی غیرە کوردیش کە ڕەنگە ئەوان زۆرتر مەهسا بەکار بێنن لەسەر شتی ئاوا تێک نەدەین.

دووهەم بە نیسبەت ڕەخنەی جیایی "دین لە دەوڵەت" بەدرێژایی مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئێمە ئەسڵێکمان هەیە کە دەڵێ جیاوازیی دین لە دەوڵەت، بەس ئێمە ناڵێین جیاوازی "ئایین (دین) لە سیاسەت"، ڕەنگبێ لە داهاتووی ئێران هێندێک حیزبی مەزهەبی هەبن بەپێی یاسای بنەڕەتی بێنە نێو سیاسەت. لە یاساکەدا دەڵێت: دین لە دەوڵەت جیا بێ، واتا دەستتێوەردان لە کاروباری یاسا و ئیدارەی وڵات نەکات، ئەوە لە ڕۆژئاواش هەیە، ئێمە ئەرکدارین هەوڵ بدەین و بڵێین دین لە دەوڵەت جیاوازە نەک کەسێک بیرو باوەڕی مەزهەبی هەیە و حیزبێکی دینی دروست دەکا حەقی نییە سیاسەت بکا.

خەڵک بە گشتی لە هەڵبژاردنەکانی ڕەشەمەدا بە بایکۆت و دەنگ‌نەدانیان سەلماندیانەوە، ڕێژیمیان ناوێ، یان بۆنەکانی جێژنی نەورۆز لە کوردستان لە هەموو بوارێکەوە ئەوەندە یەکگرتوو و جوان بوو بە باشی پەیامی بێزاریی خۆیان جارێکی دیکەش گەیاند، جەنابت ئەو پێوەندییانەی خەڵک و ڕێژیم چۆن دەبینن؟

ئاماژەت بە دوو شتی باش کرد؛ هەڵبژاردنەکان و بۆنەکانی نەورۆز. ڕووداوی بەشداری‌نەکردنی خەڵک لە هەڵبژاردندنەکاندا لە ڕاستیدا پەیامێکی سیاسیی بەربەرین بوو کە کۆماری ئیسلامی هیچکات بەمجۆرە ڕووبەڕووی نافەرمانییەکی مەدەنی لە پێوەندی لەگەڵ ئەمرێکی یاساییدا نەبووە. لەهەمبەر چالاکییەکانی نەورۆزیش، زۆر پەیامی بۆ هەموولایەک بەتایبەت بۆ حیزبەکەمان تێدا بوو چونکە بۆچوون و هێماکانی حیزبی دێموکرات لە بەشێکدا ڕەنگی داوەتەوە کە دەبێ ساڵ بۆ ساڵ زیاتر پەرە بستێنێت. ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەخۆشییەوە هێندێک قۆناغی تێپەڕاندوە و دەبێ ئەمجارە بچێتە قۆناغی خۆ ڕێکخستنێکی تایبەت بەو دۆخە ئاراییە، تەنانەت ئەگەر باس لە ڕووداو و بۆنە جۆراوجۆرەکانی دیکەش بکەین ئەم ڕووداوانە و هەڵوێستی یەکگرتوانەی خەڵک چ بە ئێمە دەڵێ؟ ئەوە خەڵکە وردە وردە لە قۆناغی خۆڕێکخستنەوە داوا دژی ئەو ڕێژیمە دەکات، وردە وردە خەڵک بە دوایدا دەبێ بڕۆن. یەکێک لەوانە پرسی زمانی کوردییە، تەنانەت زمانی کوردی یەکێک لەو مژارانەیە کە لە هەموو دانیشتنەکانی حیزبی دێموکرات هەمیشە باسی لەسەرە، مەبەستم ئەوەیە ئەو ڕووداوانە دەبێ ئەرک و بەرپرسیارەتی بۆ هەموولایەکمان دروست بکات.

نەبوونی بەرنامە و گەڵاڵەیەکی هاوبەش و پێکەوە کار کردن بووەتە کێشە و کۆسپێکی مەزن لەبەردەم کاروچالاکی ڕەوتە سیاسییە جۆراوجۆرەکان. زۆرێک لەوانەی تەنانەت خۆیان بە ئۆپۆزسیۆنی سەرتاسەریش دەزانن تووشی شپڕزەیی بوون، بۆ وێنە لە باسی "مەنسووری جۆرج‌تاون" کە دواتر ڕەخنەیان لێ‌دەگرت. بەو هەمووە ئاڵۆزی و کێشەیەی نێو ڕەوتە جۆربەجۆرەکان، داهاتوو چۆن دەبینن؟ لەم پێوەندییەدا، حیزبی دێموکرات بەرنامەی بۆ ئەوە چییە؟

پێشەکی بەنیسبەت دواڕۆژ، من گەشبینم، بە هۆی قەیران‌گەلی جۆراوجۆر کە ڕێژیم تووشی بووە وەک قەیران و گرفتی سیاسی، ئابووری، ئەمنییەتی، کۆمەڵایەتی، سیاسەتی هەڵەی نێوخۆیی و دەرەکی و ئاڵۆز و کێشە سازکردن لە جیهان و ناوچەکە، بەڵام نەفسی ئەوە ناتوانێ بنەمای لەنێوچوونی نیزام بێ. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دێموکرات بە چوونە نێو خەبات و تێکۆشانێکی چڕوپڕتر و ئاڵتێرناتیڤ سازی بۆ دوای ئەو نیزامە، پێداگرین لەسەر جێگرەوەی ڕێژیم. لە مێژووی خۆمانیشدا و لە سەردەمی شۆڕشی گەلانی ئێران حیزبی دێموکرات زۆر هەوڵی دا و یارمەتی بە دامەزراندنی "هەیئەتی نوێنەرایەتیی خەلقی کورد"دا کە دوکتور قاسملوو وتەبێژی بوو و پاشان "شوڕای میللیی مقاومەت" دامەزرا و دوکتور قاسملووش وەک ڕێبەری حیزبی دێموکرات بەشداری تێدا کرد، هەموو ئەوانە لە بیری ئاڵتێرناتیڤ بۆ داهاتووی ئێران بوون بەدوای هاتنەدەر لە شوڕای مقاومەت دیسانەکانە حیزب هەوڵی دایەوە، ئێمە بە دوای چارەسەری پرسی کورد لە چوارچێوەی ئێران‌داین جا چوونکە لە ئاستی ئێران و کوردستاندا وەک حیزبێکی بەئەزموون و بەڕابردووین چاوەڕوانییەکان لە ئێمە زۆرترە، بەخۆشییەوە سەرنجەکان لە سەر ئێمە زۆرە، دوای "جۆرج تاون" کە ئێمە لەگەڵی نەکەوتین و زۆرێک لە شتەکانیمان پێ خەراپ بوو حیزبێکی ئاوا گەورە و بە ئەزموون کە داخوازییەکانی لە چوارچێوەی مەنشوورەکەدا نەدیتەوە، گەڵاڵەیەکمان داهێنا و دەگەڵ زۆر لایەن باسمان کرد و پۆلێنمان کرد بۆ ئەوەیکە لە چوارچێوەی ئێراندا شتێکی گشتگیر لەگەڵیان دروست بکەین، ئێمە لە قۆناغی کۆبوونەوەی، گفتگۆ و شیکردنەوەی بابەتەکان‌داین. کۆمەڵگەی ئێران تەجروبەی ڕادیکالیزمی چەپ و ڕاست و مەزهەبی و شتی سەیروسەمەری جگە لە دێموکراسی هەبووە، بۆیە گۆفتمانێکی هاوسەنگ بەو شێوەیە حیزبی دێموکرات بە دوایدا هەیە ڕاستییەکەی ڕەنگبێ لەگەڵ کێشەش بەرەوڕوو ببێ، بەڵام ئێمە کۆڵمان نەداوە و کاری لەسەر دەکەین.

کاک خالید ئەگە لە ئۆپۆزیسۆنی سەرانسەری بگەڕێین لە نێوخۆی کوردانیشدا بەداخەوە هێزی یەکگرتوو نییە، ئەو پەرش‌وبڵاوییەی لەنێو کورددا هەیە دۆخێکی دڵخواز نییە، ناوەندی هاوکارییەک هەبوو نەما یان کارایی نەما.

حیزبی دێموکرات کە پێشەنگی خەباتە و یەکەمین حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە، چۆن دەتوانن ئەو کێشە و گرفتانە چارەسەر بکات؟

ئەوە دەردە کوردە، بەداخەوە نەرمی‌نواندن و تەحەممول لە بەرانبەر یەکتردا کەمە، بەڵام ئێمە بە هەوڵ و تێکۆشانی هەموولایەک ناوەندیی هاوکاریمان دروست کرد، ئەوەندەی پێوەندی بە سیاسەتی حیزبی دێموکراتەوە هەبوو هەوڵمان دا گەورە بێتەوە، لە سەرەتای جووڵانەوەی ژینا دەوری باشی گێڕا، بەڵام دواتر کە لە ڕووکاریی پرسەکە تێ‌دەپەڕی و دەچێتە نێو ڕێکارەکان لەوێ لەسەر چۆنیەتیی کار لەگەڵ ئەحزابی ئێرانی بەتایبەت پرسی "جۆرج تاون" و ڕوانگە جیاوازەکان کێشە ساز بوو. هەڵبەت من ئەوە بە کارەسات نازانم، هۆیەکەی چییە؟ ئەو جووڵانەوەیەی سەری هەڵدا، دوای ئەوەیکە ئۆپۆزیسیۆن وەخۆ کەوتن بە تایبەت لە تێلیڤیزیۆنەکانی فارس زماندا، خەڵکێکی زۆر لە سیاسییەکان بە گشتی خافڵگیر ببوون و ڕەنگە ئەزموونی مەیدانی و چۆنیەتیی هەڵسوکەوت بۆ بەرەوڕووبوونەوەیان بەباشی نەبوو. لای حیزبی دێموکرات بنەمای سەرەکی ئەوە بوو بە شۆناس و کەسایەتیی کوردیی و کوردستانی‌بوونی خۆمان بەرەوڕووی پرسەکە ببینەوە، ئێمە ویشک و دەمارگرژ نین و بەدوای چارەسەردا دەگەڕێین. دواتر دیسانەکانە بە دەسپێشخەریی حیزبی دێموکرات کۆبوونەوەیەک لەگەڵ لایەنەکانی دیکە کرا بۆ ئەوەیکە ناوەندیی هاوکاری چ لێ بکەین؟ ناوەندیی هاوکاری پەرەی پێ دەدەین؟ ناوەکەی دەگۆڕین؟ شتێکی دیکە بە وێژمانێکی نوێیەوە دروست دەکەینەوە؟ ئەوە لای حیزبی دێموکرات ئێستاش لە گۆڕێ‌دایە و ئێمە هەوڵی خۆمان دەدەین. ئەوەش بڵێم، بەرلە بزووتنەوەی ژیناش لەنێو ناوەندیی هاوکاری لەسەر چۆنییەتی تەعاموول لەگەڵ حیزبەکانی ئێرانی ڕای جیاواز هەبوو هەربۆیە نەگەیشتبووینە گوتارێکی هاوبەش بەڵام من ئاوای دادەنێم تەجرووبەیەک بوو، خەبات و تێکۆشانیش بەردەوامە.

بەرنامەی حیزبی دێموکرات بۆ ئاڵتێرناتیڤسازی گەیشتە کوێ؟ جەنابتان وەک وتەبێژی حیزبی دێموکرات یان بەرپرسی یەکەمی حیزبی دێموکرات کاک مستەفا هیجری بەردەوام دەڵێن ئێمە بەرنامەمان هەیە و بەرنامەی حیزبی دێموکرات تایبەتییە.

ئەوەیکە بەرنامەمان هەیە، بەڵێ وایە، ئەوەیکە کاری بۆ دەکەین ئەویش ڕاستە. لەو قۆناغەدا هەتا ئێستا هیچ لایەکمان بەباشی سەرکەوتوو نەبووین. بەرنامەی ئێمە جەوهەرەکەی ئەوەیە، بە دوای درووستکردنەوەی ئێرانێک‌داین یەک، کۆجێیی (تەمەرکوز)ی تێدا نەبێ. دوو، جیای دین لە دەوڵەت. سێ، مادام سیستەمی پاشایەتیمان ڕەد کردۆتەوە بەتایبەت لە قەزییەی جۆرج تاون، کەواتە سیستەمی کۆماری جۆرێک وڵامدەرە. چوار، بنەما لەسەر ئەوەبێ جیاکاری بکرێ لە دەسەڵاتی ناوەند و دەسەڵاتی نەتەوەکان وەک ئەوەی ئێمە کە فیدراڵیزمە. هەر لە دوامین کۆبوونەوەی کۆماریخوازەکان کە خۆم لە ئاڵمان لەلایەن حیزبەوە بەشدار بووم لێ‌نزیک هێڵە گشتییەکانش هەر ئەوە بوون. لەڕاستیدا بەنیسبەت جاران بەردەنگمان هەیە، چونکە ئێمە لەوێ لەسەر چەندوچۆنی دامەزراندنی بنەما و لێک حاڵی بوونێک قسە دەکەین بۆ ئیدارەی داهاتووی ئێران، خۆ ئیدارەی داهاتوویی ئێران هەتا ڕێژیم نەڕووخێ جێبەجێ نابێ. جا ئەگەر وایە ئێمە داروولەلەمان بۆ ئەوەیکە ئەو نیزامە نەمێنێ چییە؟ یانی هەر دووک ئەو خوێندنەوەیە و چەندوچۆنی ڕووخانی ئەو نیزامەوە و چۆنییەتی ئیدارەی داهاتووی ئێران یەکێک لەو پرسانەیە، بەهەرحاڵ تەتەڵە و کێشەی جۆراوجۆری هەیە بەڵام ئێمە لەو باوەڕەداین نەچینە نێو خانەی خۆای نەخواستە دوژمنی و دوژمن‌داتاشی، جووڵانەوەی ئێمە دژی عەقڵییەتی دەسەڵاتە لە تاران، دەیهەوێ بڵێ ناتوانی پەراوێزم بخەی.

لە هێندێک مێدیای سێبەری کۆماری ئیسلامی باس لەوە کراوە جەنابتان یان کاک مستەفا هیجری لەو ماوەیەدا لەگەڵ بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی دانیشتوون، ئایا ئەوە ڕاستە؟

مەسەلەکە دوو لایەنی هەیە، لایەنێک بنەمایە بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ئێمە تەنانەت لەسەردەمی پێشەوا و دواتر لە سەردەمی زێڕینی دوکتور قاسملووشدا هەبووە و گوتراوە کە چارەسەری کێشەی کورد لە هیچکام لە پارچەکان بەتایبەت لە ئێران لە ڕێگەی شەڕەوە چارەسەر نابێ. لەو ماوەیەدا کۆماری ئیسلامی بە هەموو هێزەوە هەوڵی داوە ئێمە لەبەین بەرێ، بەڵام سەرکەوتوو نەبوو، لە ئاکامدا وتوویژ لەلای حیزبی دێموکرات لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی قەت ڕەد نەکراوەتەوە و ئێستاش ڕەدی ناکەینەوە. ئەگە بگەڕێینەوە سەر بەشی دووهەمەکەی لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا زۆر جار لەلایەن کۆماری ئیسلامیەوە داوای وتوویژ لە ئێمە کراوە، گرنگترینیان چەند ساڵ پێش بە نێوبژیوانی ڕێکخراوێکی نۆڕوێژی بوو لەوکاتەوە هەتا ئێستا هیچ وتوویژێک لە بەینی ئێمە و کۆماری ئیسلامیدا نەبووە.

وەک دوایین پرسیار، گوشارەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ حکوومەتی عێراق و هەرێمی کوردستان لە چوارچێوەی گرێبەستە تەناهییەکەی نێوانیان بە مەبەستی جۆراوجۆر بۆ سەر حیزبەکان بەتایبەت حیزبی دێموکرات چی بەسەرهات و بە کوێ گەیشتووە؟

لەو پەڕی گوشارەکان بۆ سەر ئێمە بەتایبەت لە کاتی مووشەکبارانەکاندا خەڵکی خۆشەویستی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەمیشە نیگەران و هاودەردمان بوون. پێم خۆشە لێرە شتێکیان پێ‌بڵێم؛ حیزبی دێموکرات قۆناغی وای زۆر بینیوە، لە تێرۆری ڕێبەرانەوە بگرە هەتا مووشەکباران و کوشتن و بڕین و هەمووی ئەوانە، بەڵام ئێمە کۆڵمان نەداوە، کۆڵمان لە چیی نەداوە؟ لە خەبات و تێکۆشان لەدژی کۆماری ئیسلامی. بەشی دووهەم ئەوەیە ئێمە ئەو خەبات و تێکۆشانەی لە یەک شێوازدا نابینین و شوێنی ئەو خەباتەش ڕۆژهەڵاتی کوردستانە، شوێنی لەدایکبوونی ئەو حیزبە ئەوێیە و ئەو شوێنەیە هەمیشە ئەو حیزبەیان پاراستوە، بۆیە ئەگەر گۆڕانکارییەک لە چەند و چۆن و مانەوەی ئێمە لە باشووری کوردستان ڕوو بدا ڕاستییەکەی کاریگەری زۆری لەسەر ستێراتیژی ئێمە نییە. ئێمە وتوومانە بە مووشک لێمان دەدەن، بەڵام ئێمە مووشکمان نییە لێیان بدەینەوە، بەڵام ئێمە شتی گەورەترمان هەیە، ئێمە خەڵکمان هەیە. لە کوردستان هەمیشە حیزبایەتی و کاری ڕێکخراوەیی ئەزموونێکی زۆری بووە کە ڕێژیمی ترساندوە هەر بۆیە بەدوای لێدانی جووڵانەوەی ژینا و ڕێبەرانی ئەو بزاڤە، بە مووشک و درۆن لێی داین هەروەها پاکەتێکی ئەمنییەتی دا بە حکوومەتی عێراق و ئەو خاڵانە لەلایەن عێراقەوە لەگەڵ ئێمە باس کراوە و لەلایەن حکوومەتی هەرێم و هەروەها یوئێنیش لە جەریان دایە، ئێمە گوتوومانە کێشەمان لەگەڵ دەوڵەتی عێراق و هەرێم نییە و دەست لە کاروباری عێراق وەرنادەین، بەڵام ئەوەندەی پێوەندی بە ئێرانە، دەتوانێ بە عێراق بڵێ لە خاکی ئێوەڕا پێشمەرگە نەنێرنەوە، ئێمەش نەمانکردووە و بە هەموو لایەکیشمان ڕاگەیاندوە، کاتێک هەزاران خەڵک لە نێوخۆی وڵاتدا خەبات و تێکۆشان دەکات چ پێویستیمان بەوە هەیە بچینەوە نێو شەڕ و عەمەلیات، مانەوەی ئێمەش لێرە پەیوەندی بە ئێرانەوە نییە، کوردستان و عێراقیش ئەوە دەزانن.

هەروەها ئێمە ئەو بابەتەمان لەگەڵ هێندێک لایەن و وڵاتیش باس کردوە ئەوان حیزبی دێموکرات باش دەناسن و دەزانن ئێمە لەسەر ئاشتی و وتوویژ قوربانیمان داوە و دەزانن جووڵانەوەیەکی مەدەنی نێوخۆ لە گۆڕێدا هەیە و بەتایبەت کۆماری ئیسلامی هەوڵ دەدا ڕای گشتی بەلارێدا بەرێ و بڵێ لە دەرەوەی سنوورەکان هەڕەشە لە دژی ئێمە هەیە. دەمهەوێ بە خەڵکی کوردستان بڵێم، بەڕاستی خۆشحاڵین ئێوە هەمیشە لە خەمی ئێمەدان، کارەساتی زۆر ناخۆشمان بەسەر هاتووە و ئێوەش مافی خۆتانە نیگەران بن بەڵام، هەتا ئێوە لەوێ لە مەیدانی خەبات و تێکۆشاندا بن، هەتا ئێوە بە نیسبەت مافەکانی نەتەوایەتی و سیاسی خۆتان تێ‌بکۆشن ئەو حیزبە لە ڕابردووشدا خۆڕاگر بووە و لەمەو بەدواش ئەو حیزبە هەر دەمێنێتەوە. بۆ؟ چونکە ئێوە هەن و ئێوە ماونەتەوە و ئێوە بەردەوام دەچنە پێش و ئێوەش ئەو حیزبەتان دروست کردوە.

ئاشکراکردنی ڕاستی لەنێوان سانسۆر و دەمارگرژیدا

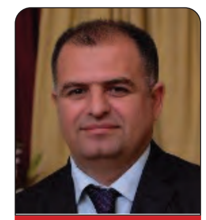

ئازاد مستۆفی

لە پەیکەری کۆمەڵگەدا ڕۆژنامەنووسی بێژەری ڕاستی و هەقیقەت و هەڵگری مەشخەڵی شەفافیەت و پارێزەری دیموکراسییە. جەوهەرەکەی تەنها لە ڕووماڵکردنی ڕووداوەکاندا نییە، بەڵکوو لە پرسیارکردنیان و تەحەدای دۆخی ئێستە و بەرزکردنەوەی بنەماکانی ئازادیی قسەکردن‌دایە. بەڵام لە سایەی ڕێژیمە پاوانخوازەکان و ژوورە دەنگدانەوەکانی خۆپەرستیدا، پیرۆزیی ڕۆژنامەنووسی زۆرجار ڕووبەڕووی تەحەدای گەورە دەبێتەوە.

لە نێوەڕۆکدا، ئەرکی ڕۆژنامەنووس تێپەڕین لە سنوورەکانی گێڕانەوەی چیرۆکە و پەیوەندیی بە وروژاندنی وەرگرتنی زانیاریی و وروژاندنی مشتومڕ و گۆڕانکارییەوە هەیە. جەوهەری ڕاستەقینەی ڕۆژنامەنووسی لە توانای وروژاندنی پرسیار و وروژاندنی ژێر ڕووکەش و ئاشکراکردنی ڕاستییە شاراوەکان‌دایە کە لە کۆریدۆرەکانی دەسەڵات‌دایە. ڕۆژنامەنووسی بەدواداچوونێکی بێوچان بۆ شەفافیەت و پابەندبوونێکی بێوچانە بۆ لێپرسینەوە لە کەسانی دەسەڵاتدار و پابەندبوونێکی بێوچان بە بەهێزکردنی خەڵک بە زانیارییەوەیە.

بەڵام لە دنیای تاریکی دەسەڵاتە دیکتاتۆرەکاندا، ڕۆژنامەنووسیی ئازاد دەبێتە دڕکێک و چقڵێک لە چاوی سەرەڕۆکاندا. بۆیە سانسۆر دەبێتە چەکی هەڵبژاردن، کاتێک ستەمکاران هەوڵ دەدەن نارەزایەتییەکان بێدەنگ بکەن و جینایەتەکانیان لە تاریکیدا بشارنەوە و دەستکاری گێڕانەوەکە بکەن بۆ ئەوەی لەگەڵ بەرژەوەندییەکانیان بگونجێت. لەگەڵ ئەوەشدا ڕێک لەم دیمەنە ستەمکارانەدایە کە گرینگی و بایەخی ڕۆژنامەنووسی گەشاوەتر دەدرەوشێتەوە. چونکە ئەرکی ڕۆژنامەنووسە سەرپێچی لە سنوورەکانی سانسۆر بکات و دەنگە بێدەنگ و کپکراوەکان بەهێزتر بگەیەنێت و ڕووناکییەکی دزەپێکەر بدرەوشێنێتەوە بۆ نێو کۆتایی ستەمکاری.

جگە لەوەش تەحەدای ڕۆژنامەنووسی تەنیا لە ڕێڕەوەکانی دەسەڵاتەوە سەرچاوە ناگرێت بەڵکوو لە کۆریدۆرەکانی بیروڕای گشتیشەوە سەرچاوە دەگرێت. لە سەردەمێکدا کە زانیاریی هەڵە بڵاو دەبێتەوە و ژوورە فیکرییەکان گەشە دەکەن، تێڕوانینێکی مەترسیدار هەیە کە ڕۆژنامەنووسی دەبێت لەگەڵ حەزی تاکەکەسیدا بڕوات، دەبێت لەگەڵ لایەنگرییە پێشوەختەییەکان بگونجێت و دەبێت وەک دەمڕاستێک بۆ ئەجێندای حیزبی و گرووپی بێت. بیرۆکەیەکی لەم شێوە دژی پرەنسیپەکانی ڕۆژنامەنووسییە و سروشتی ئەم پیشەیە لاواز دەکات و هەروەها ئاستی ڕۆژنامەنووسی و کەسایەتی ڕۆژنامەنووسیش دادەبەزێنێت.

ڕۆژنامەنووسی بە سروشتی خۆی بەدوای بابەتییەت و پابەندبوونە بە پێشکەشکردنی ڕوانگەی جۆراوجۆر و پابەندبوونە بە ئاشکراکردنی ئەو ڕاستییە فرەلایەنانەی کە بنەمای پرسە ئاڵۆزەکانن. داوای ڕووماڵکردنی یەکلایەنە بەواتای چەقاندنی بناغەی خودی ڕۆژنامەنووسی و وازهێنان لە بەدواداچوونی ڕاستی لە بەرژەوەندی ئاسوودەیی نەزانی و خیانەتکردن لە متمانەی خوێنەرانە کە بۆ گەڕان لە توێی زانیارییە جۆراوجۆرەکان، پشت بە ڕۆژنامەنووس دەبەستن

لە بەرانبەر ئەم تەحەددیانە، پێویستە ڕۆژنامەنووسان لە پابەندبوونیان بە پیشەکەیانەوە سەقامگیر بمێننەوە. پێویستە ڕۆڵی خۆیان وەک پارێزەری هەقیقەت و داکۆکیکاری شەفافیەت و وەک داکۆکیکارێکی بێدەنگ کە بەدوای دەسەڵاتەوە نین، بسەلمێنن. دەبێت بەرەنگاری حوکمڕانی لەمەڕ هاندانی پاداشت و سوودی سانسۆر ببنەوە. دەبێ سەرپێچی بکەن لەو گوشارانەی کە داوایان لێ دەکات بەلایەنگرییەوە ڕووداوەکان ڕووماڵ بکەن و داکۆکی بکەن لە بنەماکانی ڕاستی کە لەنێو دڵی هەر ڕۆژنامەنووسێک‌دایە.

جگە لەوەش خوێنەر و بینەر و گوێگر، وەک بەکاربەری هەواڵ، بەرپرسیارن لە داکۆکیکردن لە بنەماکانی ڕۆژنامەنووسی. پێویستە بەرەنگاری ئەو وەسوەسەیە ببنەوە کە پاشەکشە بکەن بۆ نێو ژوورە فیکرییەکان، بەکارهێنانی زانیاری بێ ڕەخنە و داواکاری بۆ خۆگونجاندن لەگەڵ دەمارگرژییەکان. پێویستە فرەچەشنی بۆچوونەکان قبووڵ بکەن و بەشداریی گوتاری ڕەخنەیی بکەن. ڕۆژنامەنووسان و بەکارهێنەرانی ڕاگەیاندن بەرپرسیارن لە بەرزترین ستانداردەکانی هەقیقەت و ڕاستی.

بێگومان لە سەردەمی پەیوەندی و هەوڵدان بۆ دامەزراندنی کۆمەڵگەی تەندروست و مەدەنی لەسەر بنەمای پرەنسیپەکانی دیموکراسی و مافی مرۆڤ، ناکرێت گرنگیی ڕۆژنامەنووسی پشتگوێ بخرێت. ئەمە بەردی بناغەی دیموکراسییە، بەردی بناغەی شەفافیەت و چرای حەقیقەتە لە جیهانێکدا کە بە زانیاریی هەڵە و سانسۆر داپۆشراوە. لە کاتێکدا کە بە شەپۆلەکانی سەدەی بیست و یەکەمدا تێدەپەڕین، با پابەندبوونمان بە بنەماکانی ڕۆژنامەنووسی و بەدواداچوون بۆ ڕاستی و پاراستنی کۆمەڵگەیەکی ئازاد دووپات بکەینەوە. چونکە بە وتەی تۆماس جێفرسۆن "ئازادیی ئێمە پەیوەستە بە ئازادیی ڕۆژنامەنووسییەوە و ئەم ئازادییە بەبێ لەدەستدان ناتوانێ بەرتەسک بکرێتەوە".

ئەو نیشتمان و وڵاتانەی لەلایەن دیکتاتۆرییەت و داگیرکارییەوە چەوساوەتەوە، وەک کوردستان، ڕۆژنامەنووسیی چرایەکی هیوایە لە نێو تاریکیدا و وەک هێڵی ژیانە بۆ دەنگە کپکراوەکان. ڕۆشنایی دەخاتە سەر تاوانەکان و ئەو واقیعە ئاشکرا دەکات کە لەلایەن ڕێژیمە پاوانخوازەکانەوە شاراونەتەوە. ڕۆژنامەنووسی دەبێتە ڕێڕەوێک کە ڕاستی و هەقیقەت بڵاو دەکاتەوە، خۆڕاگری نیشان دەدا و بەرخۆدان بەرجەستە دەکرێت. لە بەرامبەر ستەمدا، کۆمەڵگە بەهێز دەکات بۆ وەرگرتنەوەی ڕاستیی ڕووداوەکان. ڕۆژنامەنووس تەحەدای ستەمکار دەکات و ئاواتەخوازە بۆ داهاتوویەک کە بە ئازادی و دادپەروەری پێناسە بکرێت. بۆیە بۆ کورد و ئەوانیتر کە زوڵم و ستەم قبووڵ ناکەن، ڕۆژنامەنووسی تەنها پیشە نییە بەڵکو چەکێکە بۆ ڕزگاری و شایەتحاڵی ئەو ڕۆحە ئینسانییە نەبڕاوەیە کە دەیەوێ کۆمەڵگەیەکی تەندروست لەسەر بنەمای پرەنسیپی دیموکراسی بونیات بنێت.

قووتی خەڵک بۆ "خەرج"ی مووشەک و بۆمب

عەلی بداغی

کۆماری ئیسلامیی ئێران لە پرۆژە یاسای بودجەی ئەمساڵدا بەشی هەرە زۆری داهاتی وڵاتی بۆ پێڕاگەیشتن و تەیارکردنی هێزە چەکدارەکانی و پرۆژە ئەتومی و سەربازییەکانی تەرخان کردوە. ئەگەرچی بڕی بودجەی ڕاستەقینەی هێزە نیزامییەکانی ئێران زۆر لەو بڕە زیاترە کە لە ڕەدیفی بودجەی ساڵانەدا دەگونجێندرێ، بەڵام بەشە ڕەسمییەکەی بودجەی هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ ساڵی ١٤٠٣ نیزیک بە ١٧ میلیارد دۆلار لەبەرچاو گیراوە. ئەوە جیا لەوەی هەموو بەشەکانی هێزە چەکدارەکانی ڕێژیم، واتە سپای پاسداران، ئەرتەش و هێزە ئینتیزامییەکان دەسەڵاتی فرۆشتنی نەوتیان پێ دراوە و لەسۆنگەی کێبرکێی وەزارەتی نەوت و هێزە چەکدارەکانی ڕێژیم لە فرۆشتنی نەوتدا نرخی نەوتی ئێران زۆر کەمترە لە بازاڕی جیهانیی نەوت، تا ئەو ڕادەیەی بەپێی ڕاپۆرتی ناوەندی توێژینەوەکانی مەجلیس ڕۆژانە ١٥ میلیۆن دۆلار، واتە لە ساڵدا نیزیک بە ٥ میلیارد و ٥٠٠ میلیۆن دۆلار داشکان بۆ چین وەک تاکە مشتەریی نەوتی هەرزانی ئێران دەکرێت؛ هۆکارەکەشی پێویستیی ئێران بۆ دەورلێدانەوەی گەمارۆکان و هەروەک ئاماژەشی پێ کرا کێبرکێی هێزە چەکدارەکانی ڕێژیم لە فرۆشتن و هەرزانفرۆشکردنی نەوتی وڵات دەگەڕێتەوە. بەشی کارەساتباری بابەتەکەش ئەوەیە ئەو داشکانەی ئێران بۆ کڕینی نەوتەکەی -بۆشکەی بە کەمتر لە ١٢ دۆلار لەچاو بازاڕی ڕەسمی- بۆ چینی دەکات، زیاتر لە دوو هێندەی هەموو ماڵیاتی دەستکەوتوو لە بودجەی وڵات بۆ دەوڵەتە کە لە مووچەی کارمەندەکانی کەرتی دەوڵەتی و تایبەت، کرێکاران، داهاتی دووکاندار، وەرزێڕ، سەنعەتکار و خاوەنپیشەکان لە وڵات دەگێڕدرێتەوە. هەروەها ئەو ٥ میلیارد و ٥٠٠ میلیۆن دۆلارەی هەر لە ختوخۆڕا و بە مفتێ و لەسۆنگەی سیاسەتی دەرەکیی ڕێژیمەوە دەچێتە گیرفانی چینییەکان، پتر لە سەتا ١٠ی هەر هەموو سەرچاوەکانی دابینبوونی بودجەی ساڵانەی وڵاتە.

جیا لە بودجەی هێزە چەکدارەکان و ناوەندە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم، بەشێکی زۆری دیکەی داهاتی وڵات لە ساڵی ١٤٠٣دا بۆ ڕێکخراوەکانی پڕوپاگەندەی ڕێژیم وەک دەنگوڕەنگ، حەوزەکانی عیلمییە، وەزارەتی ئیرشاد، سازمانی تەبلیغاتی ئیسلامی، و ناوەندە ئیدئۆلۆژیکییەکانی وەک "دامەزراوەی بەرهەمەکانی ڕوحوڵڵا خومەینی"، "ستادی بووژانەوەی ئەمر بە چاکە و نەهی لە خراپە"، "بنیاتی پاراستنی ئاسەوارەکانی بەرگریی پیرۆز"، "کۆمەڵگەی جیهانیی ئەلموستەفا" تەرخان کراوە.

تەرخانکردنی بەشی هەرە زۆری بودجە و داهاتی وڵات بۆ کاروباری نیزامی، ئەمنییەتی، پڕوپاگەندەی ئایدۆلۆژی و دەزگای سەرکوت و زیادکردنی دوو هێندە و سێ هێندەی بودجەی ئەو لایەنانە لە کاتێکدایە، سەرەڕای ئاوسانی ئابووریی سەروو سەتا ٥٠ بەڵام حکوومەت لەمساڵدا تەنیا یەک لە پێنجی بە مووچەی مانگانەی کارمەندان و خانەنشینکراوان زیاد کردوە. هەروەها بەشە گرینگەکانی وەک پەروەردە، ئاوەدانی، بێهداشت و دەرمان و خزمەتگوزارییەکان کەمترین ئاوڕیان لێ دراوەتەوە، وەک بڵێی هیچ ئەولەوییەتێکیان بۆ دەسەڵاتبەدەستانی کۆماری ئیسلامیی ئێران نەبێت. لە تەنیشت ئەوانە پرسی قەیرانە ئابوورییەکانی وەک بێکاری، گرانی، بژیو و ئاوسان، قەیرانە ژینگەییەکانی وەک کەمئاوی، وشکەساڵی و هەوای پیس، قەیرانە کۆمەڵایەتییەکانی وەک پیربوونی کۆمەڵگە و خەسارە زۆروزەوەندە کۆمەڵایەتییەکان لە هیچ کوێ وەک کەڵکەڵە و خەمی بەرپرسانی ڕێژیم نابیندرێن. یان دەنا زۆر ئاسان بە لای ئەو ڕاستییەدا تێدەپەڕن کە ئێران لە ساڵی ١٤٠٢دا پلەی حەوتەمین وڵاتی دنیای بە زۆرترین ڕێکۆردی پێوەرەکانی فەلاکەت تۆمار کردوە و بە لایانەوە ئاساییە خەڵکی ئێران لە ڕیزی وڵاتانێکی بەڵالیدراوی وەک "سوودان"، "زیمبابوە"، "ڤێنێزۆلا" و "سورینام"دا جێ بگرن.

کۆماری ئیسلامی لە داڕشتنی سیاسەتی دەرەکیی خۆیدا بە پشتبەستن بەو بۆچوونە کە نیزامی نێونەتەوەیی پێکهاتەیەکی ئانارشیکی هەیە، ئەمنییەت و مانەوەی لە دەسەڵاتدا تەنیا لە بەهێزکردنی هێزی سەربازیدا دەبینێت، بەتایبەت کە لە نێوخۆی وڵاتدا خۆی بە خاوەنی کەمترین شەرعییەت و متمانەی خەڵک دەزانێت و ئەوەشی بەڕوونی بۆ سەلماوە. بڕیاربەدەستانی ڕێژیم هەروەها دوو بەرابەرکردنی بودجەی سەربازیی هێزە چەکدارەکانیان بۆ دوو فاکتەر دەگەڕێننەوە: شەڕ و هەڕەشەکان لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و هەروەها کێبرکێی چەکوچۆڵ لەنێو وڵاتانی دژبەر و دراوسێدا، بەڵام هەر لەو پێوەندییەدا چەند خاڵی سەرەکی جێگای ئاماژە پێکردنە:

یەکەم، گرژی و شەڕ و ئاڵۆزییەکانی ناوچە کە ڕێژیم بە هۆکاری پێویستیی بەهێزکردنی توانای هێرشبەریی خۆی لە بواری مووشەکی و ئەتۆمییشەوە دایدەنێت، پێش هەموو شتێک بۆ خودی کۆماری ئیسلامی و سیاسەتەکانی ئەو ڕێژیمە دەگەڕێتەوە کە ئارامی و سەقامگیریی لە ناوچەکە هەڵگرتوە.

دووهەم، ئەگەر وڵاتانی دژبەر و دراوسێی وەک ئیسرائیل، تورکیە، عەرەبستان و ئیمارات بۆ نموونە بەدوای پڕچەککردنی خۆیانن، لەوەشدا بەشێکی هەر بۆ سیاسەتی دوژمنکارانەی کۆماری ئیسلامی لەهەمبەر خۆیان دەگەڕێتەوە. بەڵام خۆ ئەوان نەهاتوون قووتی ژیانی خەڵکی وڵاتەکەیان بدەن بە مووشەک و لە دروستکردنی بۆمبی ئەتومدا خەرجی بکەن. ئەو وڵاتانە پێچەوانەی ئێران نوقمی هەژاری، گرانی، ئاوسانی ئابووری و قەیرانە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان نین و حکوومەتەکانیان نەهاتوون وەکوو ئێران ٨٠ هێندەی بودجەی ژینگە و ئاوەدانیی وڵاتەکەیان بۆ پەرەپێدانی هێزی سەربازی و هێرشبەریی ڕێژیمەکەیان تەرخان بکەن.

سێهەم، هیچ کام لەو وڵاتانە نەهاتوون لە گیرفان و بژیوی خەڵک و بودجەی دەرمان، لەشساغی، پەروەردە، ئاوەدانی و پەرەسەندنی وڵاتی خۆیان لێ بدەن بۆ ئەوەی چەند سوپا و میلیشیای دەیان هەزار کەسی لە وڵاتانی دیکەدا بژێنن و بۆ شەڕی نیابەتی بە چەک و تێکنۆلۆژیی مۆدێڕنی شەڕ کۆک و پۆشتە و تەیاریان بکەن.

چوارەم، ئەو وڵاتانەی ساڵانە بودجەی سەربازیی خۆیان زیاد دەکەن وەک ئێران نین لەلایەک ئیمتیازی دەرهێنان و فرۆشتنی نەوت و سامانە سروشتییەکانی دیکەی وڵاتەکەیان دابێتە هێزە چەکدارەکانیان و، لەلایەیەکی دیکەش لە بودجەی وڵاتدا -کە پوڵ و سامانی خەڵکە- سەدان میلیۆن دۆلار بۆ دابینکردنی کەرەستەی سەرکوت و کوشتن و داپڵۆسینی خەڵکی نارازیی وڵات تەرخان بکەن؛ هەروەک چۆن ڕێژیم لە جووڵانەوەی ژینادا بۆ سەرکوتی نارەزایەتییەکانی ژن، ژیان، ئازادی کردی.

دواجار ئەوە کە ئەمنییەت و مانەوەی ڕێژیمەکان بە پۆشتەبوونی هێزە چەکدارەکانی دابین نابێت، بەڵکوو ئەوە سیاسەتەکانی ئەم ڕێژیمە لە نێوخۆی وڵات و لە هاوکێشە ناوچەیی و جیهانییەکان‌دایە چەندیوچۆنیی ئەو ئەمنییەتە دیاری دەکا. ئەوەندەش کە بۆ کۆماری ئیسلامیی ئێران دەگەڕێتەوە، ئەم ڕێژیمە نە متمانە و شەرعییەتی خەڵکی لە نێوخۆی وڵاتدا هەیە و لەو سۆنگەیەوە گەورەترین هەڕەشە ڕووخانی لەسەرە، و نە سیاسەتی شەڕەنگێزی، قەیرانخوڵقێنی و ناسەقامگیرکردنی ناوچە دەتوانێ پاراستن و ئەمنییەتی بەدیاری بۆ بێنن.

حیزبی دێموکرات:

حوکمی ئێعدام بۆ تووماج ساڵحی نیشانەی ڕق و تووڕەیی لەڕادەبەدەری کۆماری ئیسلامی لە خەڵکی وشیار و ڕاپەڕیوی ئێرانە

لە چەند حەوتووی ڕابردوو و پاش چڕبوونەوەی فشارەکان لە لایەن هێزەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە بۆ سەر بزووتنەوەی ژنان و ئەزیەت و ئازار و بێ ڕێزی بە ئەوان لە سەر شەقامەکان، بڵاوبوونەوەی هەواڵی دەرچوونی حوکمی سزای لەسێدارەدان بۆ تووماج ساڵحی هونەرمەندی خەڵک خۆشەویست و خاوەن هەڵوێست، شەپۆلێک لە تووڕەیی و نارەزایەتیی لە ئێران و لە ئاستی نێودەوڵەتیدا وەڕێ خستووە.

دەرچوونی ئەم حوکمە ناڕەوایە بۆ تووماج ساڵحی لە کاتێکدایە کە پێشتر دیوانی باڵای وڵات،(دیوان عالی کشور) حوکمی پێشتری دادگای شۆڕشی ئیسفەهانی هەڵوەشاندبۆوە و تووماج دوای یەک ساڵ و ٢١ ڕۆژ لە زیندان بە دانانی بارمتە ئازاد کرابوو، بەڵام سەرلەنوێ پەروەندەکەی نێردرایەوە بۆ لقی یەکی دادگای ئیسفەهان و لەوێدا ئەمجارە حوکمی لە سێدارەدانیان بۆ تووماجی ساڵحی دەرکرد.

بێگومان ئەم حوکمە ناڕەوایە پێش هەموو شتێک نیشانەی ڕق و تووڕەیی لەڕاددەبەدەری کۆماری ئیسلامی لە خەڵکی وشیار و ڕاپەڕیوی ئێرانە و دەیانهەوێ بە پەنابردنەبەر سەرکوتی توند و تیژ وخوێناوی بۆ ماوەیەکی دیکە تەمەنی ڕێژیمەکەیان درێژ بکەنەوە.

تووماجی ساڵحی یەکێک لە هونەرمەندە دەروەست و دەنگە دلێرەکانی بزووتنەوەی ژینایە کە هەر لە سەرەتاوە لەبەرەی خەڵکدا دەنگی نارەزایەتیی خۆی بە دژی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بەرز کردەوە و بەتایبەتی پشتیوانی خۆی بۆ خەڵکی کوردستان دەربڕیبوو، بۆیە ئاوا کەوتە بەر ڕق و کینەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی و دەیانهەوێ بەمجۆرە تۆڵەی لێبکەنەوە و سزای قورسی بدەن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وێڕای شەرمەزارکردنی دەرچوونی حوکمی ناڕەوای لە سێدارەدان لە لایەن دەزگای قەزایی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە بۆ تووماج ساڵحی، داوا لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، ناوەندە شوێندانەرە جیهانیەکان و حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کوردستانی و ئێرانی دەکا هەموو هەوڵی خۆیان بۆ هەڵوەشاندنەوەی ئەم حوکمە ناڕەوایە و ڕزگارکردنی گیانی تووماجی ساڵحی بخەنە گەڕ.

ناوەندی بەڕێوەبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٧ی بانەمەڕی ١٤٠٣

قەیرانخوڵقێنیی بەردەوام بۆ تێپەڕین لە قەیران

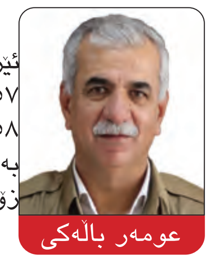
عومەر باڵەکی

دوای ئەوەی گەلانی ئێران لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٣٥٧ و سەرەتاکانی ١٣٥٨ی هەتاویدا توانییان بە خوێن و قوربانیدانێکی زۆر ڕێژیمی پاشایەتی بڕووخێنن و سەرمەستی ئەو سەرکەوتنە گەورەیە بوون، ئایەتوڵڵا خومەینی و دارودەستەکەی لەو هەلە کەلکیان وەرگرت و دەستیان بەسەر دەسکەوتەکانی شۆڕشی گەلانی ئێران بەدژی ڕێژیمی پاشایەتی داگرت و بەپەلە و لە ڕاپرسییەکی ڕواڵەتیدا نیزامی کۆماری ئیسلامییان بەسەر گەلانی ئێراندا سەپاند. لەو سەردەمدا ئەو نیزامە هەم بۆ گەلانی ئێران و هەم بۆ دنیای دەرەوە نیزامێکی سیاسیی نامۆ و نەناسراو بوو. بەڵام زۆری نەبرد نێوەرۆکی ئەو نیزامە بەڕوونی دەرکەوت بەتایبەتی دوای پەسندکرانی قانوونی بنەڕەتیی ئەو نیزامە و هەم گەلانی ئێران و هەم کۆمەڵگەی جیهانی هەستیان بەوە کرد لەگەڵ ڕێژیمێکی سیاسیی بەرەوڕوون کە هەر لە سەرەتاوە هێرشبەرە و بۆ مانەوەی خۆی لە دەسەڵاتدا دەست لە هیچ شتێک ناپارێزێ و لە هەمان کاتدا دەیهەوێ سنووری دەسەڵاتدارەتیی خۆی لەژێر ناوی هەناردە کردنی شۆڕشی ئیسلامی و پێکهێنانی ئۆممەتی یەکدەستی ئیسلامی، ئیمپراتۆرییەتی ئیسلامی بە ناوەندییەتی "شاری قوم" لە ئێران زیندوو بکاتەوە. ئەوە بەڕوونی لە پێشەکی و ئەسلی ١١ی قانوونی بنەڕەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا ڕەنگی داوەتەوە (... بە سەرنجدان بە نێوەرۆکی ئیسلامیبوونی شۆڕشی ئێران کە جووڵانەوەیەک بوو بۆ سەرکەوتنی یەکجاری زوڵملێکراوان بەسەر زاڵماندا کە بەستێنی ئەو شۆڕشە لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات ئامادە دەکا، بەتایبەتی لە پەرەپێدانی پێوەندیی نێودەوڵەتی لەگەڵ جووڵانەوەکانی دیکەی ئیسلامی و خەڵکی هەتا ڕێگای پێکهێنانی "امت واحد جهانی"خۆش بکا).

لەو کاتەوە هەتا ئێستا دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەرکەوتنی ئەو ستراتیژییەی خۆیان بێجگە لە بەهەدردانی هەزاران میلیارد دۆلار لە سامانی گەلانی ئێران، دەستیان لە هیچ کردەوەیەکی ناڕەوای وەک تێرۆر، بارمتەگیری، دانانەوەی بۆمب، تەقاندنەوە و ڕفاندنی کەسانی سیاسیی و جیابیر..... لە نێوخۆ ودەرەوەی ئێران نەپاراستوە. بەڵام دەبینین دەسەڵاتدارانی نیزامی کۆماری ئیسلامی دوای ٤٦ ساڵ هەوڵی بەردەوام لەو پرۆژەیەدا نەک سەرکەوتوو نەبوون، تەنانەت نەیانتوانیوەوە نیزامێکی سیاسیی و ئابووریی سەقامگیر لە ئێراندا جێگیر بکەن. هۆکاری سەرەکیش ئەوە بووە کە هەم کۆمەڵگەی ئێران و هەم کۆمەڵگەی جیهانی و نێودەوڵەتی زۆر زوو نێوەرۆکی ئەو نیزامەیان لێ ڕوون بۆوە و کەوتنە دژایەتیکردنی کار و کردەوەکانی ئەو نیزامە و ماوەی ٤٦ساڵە ئەو شەڕ و ململانییە لەنێوان دەسەڵاتدارانی نیزامی کۆماری ئیسلامیی ئێران لەلایەک و گەلانی ئێران لەلایەکی دیکە بەردەوامە و بەداخەوە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییش هەتا ئێرە خواروخێچ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هاتوە.

دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی کاتێک هەستیان بەوە کرد بەو ئەندێشە و ئیدۆلۆژییە ناتوانن دەوامیان هەبێت و لەلایەن گەلانی ئێرانەوە هەر زوو تۆماری دەسەڵاتدارەتییان تێکەوە دەپێچرێ، کەوتنە هەوڵی خوڵقاندنی قەیرانی جۆراوجۆری سیاسی، ئابووری و فەرهەنگی و بەو جۆرە توانییان تەمەنی ڕێژیمەکەیان هەتا ئێستا درێژ بکەنەوە. داسەپاندنی شەڕ بە فتوای ئایەتوڵڵا خومەینی لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨بەسەر کوردستاندا دەتوانین بڵێین دەستپێکی خوڵقاندنی ئەو قەیرانانە بوو. لە زۆربەی ناوچەکانی ئێران کەسانی ساویلکە بە پاساوی ئەوەی دەستە و تاقمێکی لەدین هەڵگەراوە و بێباوەڕ بە ئیسلام دەیانهەوێ کوردستان لە ئێران جیا بکەنەوە، خۆیان دەگەیاندە کوردستان و لە بەرەکانی شەڕ بە دژی خەڵکی کوردستان شەڕیان دەکرد، بەو بیرکردنەوەیە کە ئەگەر توانییان سەرکەوتن بەدەست بێنن ئەوە توانیویانە ئەرکێکی ئاینی و مەزهەبیی خۆیان بەجێ بگەیەنن و ئەگەر لەو ڕێگایەدا کوژران چ باشتر کە شەربەتی شەهادەت دەنۆشن! ئەو شەڕفرۆشتنەی نیزامی تازە بەدەسەڵات گەیشتووی کۆماری ئیسلامی بە کوردستان و بەربەرەکانی ئازایانەی خەڵکی کوردستان لە بەرانبەر ئەو هێرش وپەلامارانەی سپای پڕچەککراوی کۆماری ئیسلامی وای کرد دەسەڵاتدارانی تارانی تووشی قەیرانێکی نێوخۆی بن و ئەمجارەیان بۆ ئەوەی بیروڕای کۆمەڵگەی ئێران لەسەر شەڕی کوردستان لابچێ، پێویستیان بە قەیرانێکی دیکە بوو کە هەم بیروڕای خەڵکی ئێران بەرەو ڕابکێشن وهەم دنیای دەروەی پێ سەرگەرم بکەن و بتوانن کۆمەڵێک ئیمتیاز هەرچەند کاتێش بێ بۆ حکوومەتە تازەکەیان دەستبەر بکەن. بۆیە دەبینین لە ڕۆژی ١٣ی خەزەڵوەری ١٣٥٨دەستەیەک بە ناوی خوێندکارانی پێڕەوەی ئیمام هێرشیان کردە سەر باڵوێزخانەی ئەمریکا و بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ ٦٦ کاربەڕێکەر و دیپلۆماتکاری ئەمریکایی بەبارمتە بگرن و بەو کارە زومی ڕاگەیەندنە گشتییەکان لەسەر کوردستانی شەڕلێدراو کەم بۆوە و بارمتەگیری لە باڵوێزخانەی ئەمریکا بوو بە ڕۆژەڤی هەواڵی هەواڵنێرەکانی نێوخۆی و دەرەکی.

ئەو دەورە لە قەیران خوڵقاندنە لەلایەن دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامییەوە هەتا ئێستا هەر بەردەوامە و قەیران بە قەیران دادەگیرسێت. بەڵام لەسەردەمی ئێستادا بە گۆڕانی هەلومەرجەکان و بەرژەوەندیی نێودەوڵەتی زۆر جاران هەر هەمان کرداری کۆماری ئیسلامی ڕوو لە خۆی دەکاتەوە، ئەوکاتە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی دەنگیان لێ بەرز دەبێتەوە کە زوڵمیان لێ کراوە، یان دەنا یاساورێساکانی نێودەوڵەتی پێشێل کراوە. بێ ئەوەی خۆیان لەو هەموو کردەوەیە بە خاوەن بکەن کە قانوونە نێودەوڵەتیەکانیان پێشێل کردووە و یاساورێسا نێودەوڵەتییەکانیان تێک داوە. بۆ جارێکیش بێ وا باشە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی وەبیر خۆیان بێنەوە کە بە لەدایکبوونی ئەو نیزامە تێرۆر و بارمتەگرتن پێناسەی دەوڵەتیی بە خۆیەوە گرتووە. واتە تێرۆر و بارمتەگرتنی دەوڵەتی دیاریی نیزامی کۆماری ئیسلامین، چوونکە لە ڕابردوودا دەوڵەتان بە شێوەی گشتی لە پشتیوانیکردن لە کردەوەی تێرۆریستی خۆیان دەپاراست و بەدایمە هەوڵیان ئەوە بووە نەکا وەک پشتیوان و لایەنگری تێرۆریزم کە ئەوپەڕی قانوونشکێنی و تێکدانی ڕێوشوێنی نیونەتەوەییەوە بناسرێن، بەڵام حکوومەتی کۆماری ئیسلامی بە کردەوە تیرۆریستیەکانی ئەو ترس و خۆفەی تێک شکاند و هەموو هێڵە سوورەکانی بنەماکانی قانوونە نێودەوڵەتییەکانی بەزاند و پێناسەی تێرۆری دەوڵەتیدا بە تیرۆر.

لە دوای هەڵگیرسانی شەڕی حماس و ئیسرائیل ب ئەو دەستتێوەردان و قەیران خوڵقێنانەی کۆماری ئیسلامی زیاتر و زیاتر دەرکەوت. بەتایبەتی دوای ئەوە کە هێزی ئاسمانیی ئیسرائیل بە لێدانی چەند مووشەکێک خانوویەکی کونسولگەری ئێرانی لە شاری دمێشق پێتەختی سورییە کردە ئامانج و چەندین فەرماندەی پایەبەرزی سپای قودسی ئێرانی تێدا کوشت. ئەو کردەوە نیزامییەی ئیسرائیل کێشەکانی ناوچەکەی بەگشتی و پێوەندییەکانی ئێران وئیسرائیلی بەتایبەتی گەیاندە خاڵی هەستیار کە هەموو لایەک خوێندنەوەی ئەوەی بۆ دەکرد ناوچەکە بەرەوە شەڕێکی نێودەوڵەتی ببات. ئیسرائیل بۆ لێدانەکەی خۆی پاساوی ئەوە بوو لە کۆبوونەوەی فەرماندەرانی سپای قودسی داوە کە بە نیاز بوون بە هاوکاریی هێزەکانی حماس و گرووپەکانی دیکەی سەر بە ئێران گەڵاڵەی زەربەلێدان لە هێزەکانی ئیسرائیلیان دادەڕشت و بۆ پێشگیری لە زەربەخواردنی هێزەکانیان دەستپێشخەریان کردوە و لەو کۆبوونەوەیان داوە. لەو لاوە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی دەنگیان لێ بەرز بووە و گوتیان نابێ جیهان لە بەرانبەر ئەو کردەوەی ئیسرائیل بێدەنگ بێ چونکە بەوە هەموو یاساوڕێساکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی پێشێل کراوە و بەپێی قانوونە نێونەتەوەییەکان کونسولخانە و باڵوێزخانە خاکی ئەو وڵاتەیە و لێدان لەو شوێنانە وەک لێدان لە خاکی ئەو وڵاتەیە. دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی لە کاتێکدا ئەو لێدوانانەیان دەدا کە خۆیان داڕێژەری سیاسەتی هێرش بۆ سەر ناوەندە دیپلۆماتیکەکان بوون. هێرش بۆ سەر بالویزخانەی ئەمریکا (١٣٥٨)، دەستبەسەرداگرتنی باڵوێزخانەی بریتانیا (١٣٩٠) و باڵوێزخانەی عەرەبستانی سعودی (١٣٩٤) و تەنانەت ئاورتێبەردانی کەلوپەلەکانی نێو ئەو باڵوێزخانانە دەتوانن چەند نموونەیەک بن لە کار و کردەوەکانی کۆماری ئیسلامی دەرحەق بە ناوەندە دیپلۆماتیکەکان. خۆ ئەگەر بمانەوێ ئەو کردەوانەی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ کرداری ئیسرائیل لە کونسولگەری ئێران لە سورییە بەراورد بکەین دەبینین کرداری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی زیاتر پێشێلکردنی سەروەریی قانوونە نێودەوڵەتییەکانە هەتا کرداری ئیسرائیل. چونکە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی وەک نیزامێکی سیاسیی و دەسەڵاتدار لە ئێران حوکمی میوانداری هەیە و پاراستنی ناوەندە دیپلۆماتکارەکان لە بواری ئەمنییەتیەوە لە ئەستۆی خاوەنماڵە ئەوە لەلایەک و لەلایەکی دیکەوە هیچکام لەو ناوەندە دیپلۆماتیانە کە نوێنەرایەتی دەوڵەتی خۆیان لە ئێران دەکەن هێرشبەر نەبوون بۆ سەر خاک و بەرژەوەندییەکانی ئێران. بەڵام ناوەندی بەناو دیپلۆماتکاری کۆماری ئیسلامی لە سورییە هەر بەپێی ئاماری کوژراوەکان کە هەموویان نیزامی بوون و دەرکەوت ئەو ناوەندە زۆرتر بۆ کاری نیزامی و گێرەشێوێنی لە لوبنان وسورییە و فەلەستین کەلکی لێ وەرگیراوە.

هەر وەک گوترا ئەوە سەرەتایەکی نوێ بوو بۆ دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ خوڵقاندنی قەیرانێکی دیکە کە بتوانن قەیرانە نێوخۆییەکانی دوای ڕاپەرینی ژینا کە کەلێنێکی گەورەی لەنێوان دەسەڵات و خەڵک دروست کردوە پێ داپۆشن، بەتایبەتی سەرکەوتنی بەرەی خەڵک لە بایکۆتی هەڵبژاردنەکانی ١١ی ڕەشەمەی مەجلیسی شورای ئیسلامی و خوبرەگانی ڕێبەری، و لە هەمان کاتدا بۆ دەرخستنی توانا و هێزی لانیکەم بۆ لاینگرەکانی خۆی. بۆیە بە ناوی وڵامدانەوەی توند بە ئیسرائیل لە نیوەشەوی ٢٥ی خاکەلێوەدا سپای پاسداران بە زیاتر لە ٣٠٠ مووشک و دڕۆنی جۆراوجۆر لە خاکی ئێرانەوە ڕاستەوخۆ هێرشی کردە سەر خاکی ئیسرائیل کە سەتا ٩٩ی ئەو دڕۆن و مووشەکانە پێش ئەوەی بگەنە خاکی ئیسرائیل لەلایەن هێزی بەرگریی ئاسمانی ئیسرائیل و هێزە هاوپەیمانەکانی هەر لە ڕێگاوە تەقێندراونەوە و ئەو چەند دانەیەش کە گەیشتوونەتە خاکی ئیسرائیل زەرەوزیانی گیانیی لە ئیسرائیل نەداوە کە سەرنجی بخریتە سەر. دوای چەند ڕۆژێک هێزی ئاسمانی ئیسرائیل لە تۆڵەی ئەو مووشەکهەڵدانەی ئێران بەتەنیا یەک مووشەک توانی لە قوڵایی خاکی ئێراندا یەکێک لە ناوەندەکانی ڕاداری ئێران تێک بشکێنی بێ ئەوەی زیانی گیانی بە هیچ کەس بگەیەنێ، واتە یەک مووشەک لە بەرانبەر ٣٠٠مووشەک و دڕۆندا و ئەوە شکانێکی گەورەی سیاسیی و نیزامی بوو بۆ دەسەڵاتداران و فەرماندەرانی نیزامی کۆماری ئیسلامیی ئێران. ئەو جاریش دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ پەردەپۆشکردنی ئەو شکانە سیاسیی و نیزامییە دووبارە ڕوویان لە شەقامەکانی شارەکانی ئێران کردەوە و بەناوی بەرگیری لە بێسەرپۆشی"بی حجابی"هەزاران هێزی پۆلیس و تەنانەت سپای پاسدارانیان خستۆتە گیانی ژنانی ئێران و ڕۆژانە لەسەر شەقامەکان بەبێ حورمەتی دەست بەسەریان دەکەن و لە بواری ڕوحی وجەستەیی ئەزیت و ئازاریان دەدەن.

سەرەڕای هەموو قەیرانخوڵقێنییەکان بەڵام هەم کۆماری ئیسلامی و هەم خەڵک دەزانن کە سەردەم بەتەواوی گۆڕاوە و شۆڕشی مافەخوازانەی گەلانی ئێران بە هەموو چین‌وتوێژەکانییەوە هەنگاوەکانی بەرەو ئالوگۆری بنەڕەتی لە نیزامی سیاسیی وڵاتدا ڕۆژبەڕۆژ خێراتر کردوە. دنیای دەرەوە و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییش بەدەست کەڵەوەکێشییەکانی کۆماری ئیسلامییەوە جارز بوون و بە هەموو ڕێگایەکی مومکین دەیانهەوێ لەو دەسەڵات و حوکمڕانییە دوور بکەونەوە و بە ڕادەیەک لە ئۆپۆزیسیوونی دژبەری نیزام نزیک ببنەوە. بۆیە بە خاترجەمی دوا ڕۆژ ئی گەلانی ئازادیخوازی ئێرانە و قەیرانخوڵقێنی چیدیکە دادی نیزامی کۆماری ئیسلامیی ئێران نادا.

ڕۆژهەڵاتی ناوەند، مەرگی پەراوێز

سمکۆ سەقزی

ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە چوار پارێزگای ڕۆژئاوای ئێرانە، لە گوتاری ڕەسمیی ناوەندگەرایی تاراندا بە "مەناتیقی غەربی کیشوەر" دەناسرێت و، تەنیا یەک پارێزگای ناوی کوردستانە.

لە دوای نەمانی قاجار و تەواوبوونی حکوومەتی پاشایەتیی مەمالێکی مەحرووسە و هاتنەسەر کاری پەهەلەویی یەکەم، هەوڵێکی چڕی سیستماتیک درا بۆوەی ئەو میراتە قەجەرییەی بۆ ڕەزاخان مابۆوە، بە شێوەی حکوومەتێکی ناوەندی مودێرنی بەهێز بەڕێوە بچێت و تەواوی ناوەندەکانی بڕیار لە پایتەختی تاراندا کۆ ببێتەوە. ڕەزاخان بە گۆڕینی ناوی وڵات بۆ ئێران، یەکەم هەنگاوی شوناسی ساختە و دروستکراوی بۆ نەتەوەکانی نێو ئەم جوغرافیا داگیرکراوە هەڵگرت. ستراتیژیی ئەم ئێرانە نوێیە بە حوکمڕانیی تاران و بە تەنیا زمانی فەرمیی فارسی و یەکدەستکردنی جلوبەرگ ئەوە بوو کە بە یەکدەست و یەکزمان و یەکڕەنگکردن، نەتەوە غەیرەفارسەکان بتوێنێتەوە و ئەوان لە خودییەتی خۆیان داماڵێت. بەڵام کوردستان وەک بەرگرییەکی ڕەوا بە ڕێبەرایەتیی سمکۆی شکاک بەرەنگاری ئەم سیاسەتە بۆوە و بۆ ماوەیەکی درێژ لەهەمبەر حکوومەتی ناوەندیدا خۆڕاگری کرد و توانی ڕوحێکی نوێ بە جەستەی شوناسخوازی و ناسیۆنالیستی لە ناخی مرۆڤی کوردی ڕۆژهەڵاتدا بکات. بەمجۆرە لە بەرەبەری تازەگەری و کرانەوەی ئێران ڕوو بە دنیای ڕۆژاواییدا کورد وەک نەتەوە خۆی پێناسە کرد و ئەویتری وەک داگیرکەر ناسی و دژی وەستا.

کێشانی هێڵی ئاسن و شەمەفەندەفەر و گەشەی پیشەسازی کە بە ڕاوێژی موستەشارە ئوروووپییەکان بەڕێوە دەچوو، لە سەردەمی حوکمی ڕەزاخاندا کرا. ڕەزاخان دەیویست کوردستان و ئەو هێڵە سنوورییە کە ئەوان غەرب و باختەریان پێ دەگوت وەک پەراوێزێکی دواکەوتوو بهێڵێتەوە، بۆیە لەم تەرحە ئابوورییانەدا لە هەر دوو حکوومەتی پەهلەوییەکان و دواتریش لە قۆناغی کۆماری ئیسلامیی خومەینیشدا کە درێژەدەری هەمان سەڵتەنەتی شایی بوو، کوردستان کەمترین پشکی پڕا. لەگەڵ ئەم پەراوێزخستنە ئەوەی پەرەی پێ درا تاڵانکردنی سەرخان و ژێرخانی کوردستان و بە ئەمنیەتیکردن ئەو ناوچەیە و گرتنەبەری سیاسەتی سەرکوتی سەخت بوو.

لە سێبەری ئەو سیاسەتەدا بەڵام ڕۆحی میلیی کوردستانی و شعووری بەرزی سیاسیی کورد سەرەڕای ئەم جینایەتانە توانی لە دوای خەرمانانی ١٣٢٠ و نەمانی ڕەزاخانی دیکتاتۆر، بە خۆڕێکخستنی چین و توێژەکانی کۆمەڵەی ژێ کاف دابمەرزێنێ و دواتر بە دامەرزاندنی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێ بنێتە قۆناغێکی نوێ لە خەبات کە هەڵکردنی ئاڵای کوردستان و دواتر پێکهێنانی کۆماری کوردستانی لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤دا بەدوودا هات؛ ئەم ڕۆژە پڕشنگدارەی هەتا ئەبەد لە ئاسمانی خەبات و مێژووی کورددا درەوشاوەیە، ڕۆژێک کە کۆتایی بە پەراوێزدانان و بە کەمینە و کەمزانینی نەتەوەی کورد هێنا.

دوای شەهیدبوونی قازی و ڕێبەرانی دیکەی حیزبی دێموکرات و کۆماری کوردستان، بەڵام کوردستان کۆڵی نەدا و تووشی نشست و ناهومێدی نەبوو. بەڵێ، کورد لە ڕۆژهەڵات وەک ئۆرگانێکی زیندوو و کارا دڵی لە لێدان نەکەوت و لەوپەڕی ملهۆڕی و دیکتاتورییەتی حەمەڕەزا شا، جووڵانەوەی ٤٦-٤٧ی وەڕێ خست و شانازییەکی دیکەی لە خەبات و تێکۆشان و نەوەستاندا تۆمار کرد. هەر لە یەکەم ڕۆژەکانی سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێرانیشدا، کوردستان بە ڕێبەریی حیزبی دێموکرات و دوکتور قاسملوو، دەستی ئایەتوڵاکانی خوێندەوە و دژبە ڕیفراندۆمی کۆماری ئیسلامی و بەڵێ بە ویلایەتی فەقیە ڕاوەستا. بۆ تێگەیشتن لەم تێژبینیی سیاسییەی حیزب بە گشتی و کەسایەتیی د.قاسملوو بە تایبەتی دەبێ ئەوە لەبەر چاو بگرین کە لەو کاتەدا کۆمەڵانێکی زۆر لە خەڵکانی نێو ئێران سوار شەپۆلی درۆی مەلاکان ببوون و دەچوون و بەڵێیان بە جەماران دەگوت و تەنانەت فیلسوفانی گەورەی سیاسیی جیهان بە گەشبینییەوە لە خومەینی و نیزامەکەیان دەڕوانی. بەڵام کوردستان لە بایکوتی تەواوی ئەم ستەمەکارییە تازەدا بوو و دوای ساڵەها جینایەت و ئێعدام و سەرکوت، ئێستا و فریوخورادووەکانی ئەوکات، دان بە پێشهەنگاوی و شعووری سیاسیی کورد دادەنێن.

لە ماوەی ٤٥ ساڵ حوکمی نگریسی ئاخوندیدا، کوردستان بە هەمان قەمچیی پەهلەوی بگرە بە زەبرتر لێی دراوە، ماڵ و جەرگی سووتاوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا نەک کۆڵی نەداوە بەڵکوو قیبلە و ڕووگەی ئازادیخوازی تەنانەت بۆ نەتەوە بندەستەکانی تریش بووە. کوردستان، توانیوەیەتی و سەلماندوویەتی کە فریوی باڵباڵێنەکانی تاران و ڕەنگگۆڕینی پاوانخواز و ڕیفورمبازەکان ناخوات و زۆر زوو لای ئەو ماجەرای ئوسوولگەرا و ئیسلاحتەڵەب تەواو بووە. بە لێدانی چەخماخەی شۆڕشی ژیناش لە ساڵیادی تێرۆری میکونوسدا، کوردستان لە قامەتی ڕێبەری بزووتنەوەیەکی گشتگیر دژ بە تاران دەرکەوت و فارس و تورک و بەلووچی هێنایە سەر خەت و کۆشکی بێدادی خستە لەرزین.

ئەگەر لە دەسپێکی شۆڕشی گەلانی ئێراندا کوردستان لە بایکوت و دژوەستانی کۆماری ئیسلامیدا تەنیا بوو، بەڵام بە خاڵوەرچەرخانی شۆڕشی ژینا ئێستا کوردستان و ناو و ئیعتبارێکی دیکەی هەیە و هەڵبژاردنەکانی ١١ی ڕەشەممەش ئەوەی سەلماندەوە. پاشانئەودا نەورۆزی دوای ئەم "نا"ی سەرکەوتنەش، نیشاندەری مەرگی لە پەراوێزخستن و بە پەراوێزکردنی کوردستان بوو.

کوردستان دوای سەد ساڵ ستەمی سەختی سیستماتیک، ئەمرۆ لە لووتکەی باڵای هزری سیاسسیدایە و چەقی خەباتی ڕزگاریخوازییە.

وردە بزووتنەوەی خوێندکاری لەژێر سێبەری بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا

د. ئازاد محەممەدیانی

"وردە بزووتنەوەی خوێندکاری" یەک لەو "بزووتنەوە کۆمەڵایەتی"یانەیە کە هاوکات و تەنانەت پێش دامەزرانی زانکۆ لە ئێران هەبووە و لە هێندێک قۆناغدا وەک دامەزراوەیەکی گرینگ لە ناوەندی ڕووداوەکانی ئەم وڵاتەدا حوزووری کاریگەری بووە. بۆ ئەوەیکە بەرچاوڕوونییەکمان لە وردە بزووتنەوەی خوێندکاری کورد و پێوەندییەکەی لەگەڵ "بزووتنەوەی نەتەوایەتی" یا "بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی" کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات هەبێ پێویستە ئاوڕێکی خێرا لە "وردە بزووتنەوەی خوێندکاریی ناوەند" بدەینەوە کە لەژێر سێبەری "بزووتنەوەی دێموکراسیخوازی" ئێراندا شکڵی گرتووە.

یەکەم جیلی خوێندکاری زانکۆی ئێران کە لە کۆتاییەکانی دەورەی قاجار و سەرەتای دەورەی پەهلەوی نێردرانە دەرەوەی وڵات بۆ خوێندن ڕێکخەرانی یەکەم دامەزراوەکانی خوێندکاری لە دەرەوەی ئێران بوون. ئەوان وێڕای ئاشنابوون لەگەڵ زانستە نوێیەکان ئەو کەڵکەڵەیە لە زەینیاندا ساز بوو کە بە دوای ڕێگە چارەیەکەوە بن بۆ چارەسەری دواکەوتوویی ئێران. لە ڕاستیدا ئەو خوێندکارانە هەم لە باری مەعرەفیەوە و هەم لە باری زانستیەوە کەوتنە ژێر کاریگەریی ئەو دونیا جیاوازە و بوونە پێشەنگی ڕەوتە کۆمەڵایەتییەکانی وڵاتەکەیان و هەر لە دەرەوە یەکەم ڕێکخراوەکانی خوێندکارییان پێک هینا و دوای گەڕانەوەشیان بۆ وڵات بەشێکیان بوونە یەکەم مامۆستایانی زانکۆی تاران کە ساڵی ١٣١٣ دامەزرا. ئەم جیلە پتر لەژێر کاریگەریی "گوتاری لیبراڵ ناسیونالیستیدا"بوون، دواتر کاریگەریی "گوتاری چەپ" لە ڕێی "حیزبی توودە" و جۆرێکی دیکە لە ناسیۆنالیزم لە ڕێی "جبهە ملی-بەرەی نیشتمانی"یەوە یەکەم بەربەرەکانییەکان لەگەڵ حکوومەتی پەهلەوی دوای کودەتای ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٣٢ ڕووی دا بە شێوویەک کە لێکەوتەکەی "١٦ی ئازەر"ی هەمان ساڵ و کوژرانی سێ خوێندکاری زانکۆی تاران بوو، کە دەتوانین وەک یەکەم قۆناغی ئاشکرا بوونی ململانێی نێوان بزووتنەوەی خوێندکاری و دەسەڵاتی سیاسی باسی بکەین.

هەڵبەت پێویستە ئاماژە بەوە بکرێ بەپێی سروشتی "وردە بزووتنەوە"کان، وردە بزووتنەوەی خوێندکاری بۆخۆی بە شێوەیەکی سەربەخۆ هەڵگری ئیدئۆلۆژی و گوتارێکی سیاسیی تایبەت نەبووە، بەڵکوو لەژێر کاریگەریی وێژمان و ئەندیشە سەراسەری و گشتییەکاندا پێک هاتووە، هەر بەو شێوەیەش وردە بزووتنەوەی خوێندکاریی ناوەند لەژێر کاریگەریی سێ وێژمانی؛ "ناسیۆنالیستی"، "چەپ" و "ئیسلامی شۆڕشگێڕانە"دا شکڵی گرت کە دواتر و لە دەیەکانی حەفتا بەولاوە "گوتاری ڕیفۆرمیستی" و "گوتاری لیبرالیستی کۆمەڵایەتی و سیاسی" زۆرترین کاریگەرییان لە سەری بوو. ئەم وردە بزووتنەوەیە دوای ڕۆڵی سەرەکی و کاریگەری لە شۆڕشی گەلانی ئێران لە دەیەی شەستدا وێڕای دامەزرانی "دفتر تحکیم وحدت" لە ساڵی ١٣٦٠دا، کە دواتر بوو بە بەهێزترین دامەزراوەی خوێندکاری دژ بە دەسەڵات، لەو دەیەیەدا تەنیا نەخشی تەئییدی سیاسەتەکانی حکوومەتی نوێی هەبوو. دەیەی حەفتا هاوکات لەگەڵ هاتنەسەرکاری دەوڵەتی ڕیفۆرمخوازی "محەممەدی خاتەمی" دەیەی گەشەی وردە بزووتنەوەی خوێندکاری بوو. ئەم وردە بزووتنەوەیە واتا سەرەکییەکانی گوتاری خۆی لە چەمکە نوێیەکانی کەلان بزووتنەوەی دێموکراسیخوازیی ئێرانییەکان کە خەباتی مەدەنی، چاکسازی سیاسی و لیبرالیسمی فەرهەنگی بوو، وەردەگرت.

بە نیسبەت کوردستانیشەوە بەردەوام ئەو پرسیارە لە ئارادا بووە، کە ئایا سەربەخۆ و جیا لە ناوەند بزووتنەوەی خوێندکاری هەیە یا نا؟ بۆ وەڵامی ئەو پرسیارە پێویستە پێشتر ئاوڕێکی خێرا لە لایەکەوە لە کاریگەریی بزووتنەوە خوێندکارییەکانی ناوەند و دەرەوەی کوردستان لەسەر خوێندکاری کورد و لەلایەکی دیکەشەوە کاریگەریی ئەم خوێندکارانە لەسەر بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد بدەینەوە.

لە ڕێبەرانی کورد کە جیلی یەکەمی ئەو کەسانەن کە لە پێوەندی لەگەڵ بزووتنەوە خوێندکارییەکاندا بیریان گەشەی کردوە و دواتر لەسەر بنەمای ئەو کاریگەرییە بوونەتە ڕێبەری سیاسیی کوردستان دەتوانین باسی ئەم سێ کەسە بکەین: "دوکتور قاسملوو"؛ هاوڕێ لەگەڵ "نوورەدین زازا" و "عیسمەت شەریف وانلی" کە لە دامەزرێنەرانی "کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا" لە ساڵی ١٩٦٤دا بوو، و دواتریش بە تێکەڵبوون لەگەڵ "کۆنفیدراسیۆنی خوێندکارانی ئێران لە ئوروپا" و بە کاریگەری لە فەزای سیاسیی جیهانی و بزووتنەوە خوێندکارییەکانی جیهان دەگەڕێتەوە کوردستان و "حیزبی دێموکراتی کوردستان" نوێژەن دەکاتەوە و ڕێکی دەخاتەوە، بە جۆرێک کە هاوکات لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران ئەو حیزبە بە ڕێبەرایەتیی ئەو دەبێتە جەماوەریترین حیزبی کوردستان.

"سمایلی شەریفزادە"؛ خوێندکاری کۆلێژی فەننیی زانکۆی تاران، لەژێر کاریگەریی دۆخی سیاسیی ئێران و ئەوسەردەمی بزووتنەوەی خوێندکاریی ناوەند و بزووتنەوە چریکییەکانی ئامریکای لاتین کە ڕێبەرانیان زۆرتر خوێندکارانی زانکۆکانی ئەو وڵاتانە بوون، دەبێتە یەک لە ڕێبەرانی "کومیتەی ئینقلابیی حیزبی دێموکرات" و شۆڕشی چەکداریی ٤٧-٤٦ ڕێکدەخا. "فواد مستەفاسولتانی"؛ خوێندکاری زانکۆی فەننیی تەورێز لەژێر کاریگەری گوتاری چەپ و وردە بزووتنەوەی خوێندکاری لە ئێراندا شێوە ڕوانینە سیاسییەکەی شکڵ دەگرێ و دەبێتە ڕێبەری یەک لە حیزبە گرینگەکانی کوردستان.

وێڕای ڕۆڵ و کاریگەریی بەرچاوی ئەم جیلە لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا کە لەژێر کاریگەریی بزووتنەوە خوێندکارییەکانی سەردەمدا بوون، بەڵام تا دەیەی حەفتا هیچ خەبەرێک لە شکڵگرتنی بزووتنەوەیەکی خوێندکاریی جیاوازی کورد نیە. لە دەیەی حەفتا بەولاوە بە گۆڕانی دۆخی ئێران و زانکۆکان لەژێر کاریگەریی گوتاری ئیسلاحتەڵەبی و زۆربوونی ڕێژەی خوێندکاری کورد لە زانکۆکانی ئێران و بەهۆی پەرەسەندنی گوتاری "ئاپۆئیزم" و نفووزی "پ ک ک" لەو زانکۆیانە، دۆخێکی جیاواز بۆ خوێندکاری کورد هاتە ئاراوە. پەرەسەندنی ئەو ڕۆحە کوردانەیە و ئەو هەستە نۆستالیژیکەی خەباتی چەکداریی "حیزبی دێموکرات" و "کۆمەڵە" لە دەیەی شەستدا کە لە زەینی خوێندکاری کورددا سازی کردبوو، جموجوڵێکی تایبەتیی فەرهەنگی و سیاسی خستە نێو خوێندکارانی زانکۆکانی ئێرانەوە، بە چەشنێک کە کەم زانکۆی ئێران هەبوو بڵاڤۆکێکی کوردی لێ دەرنەچێ و چالاکییەکی کولتوری لەلایەن ئەو خوێندکارە کوردانەوەی لێ بەڕێوە نەبردرێ. گۆڤاری "ڕۆژهەڤ" لە زانکۆی تاران، "زایەڵە"، "ڕوانگە" و "کازیوە" لە زانکۆی تەورێز، "هەژان" لە زانکۆی کوردستانی سنە، "پەیژە"، "ڕۆژانۆ"، "مانا"، "چیا"، "ژیوار"، "ئاشتی" و...هتد لە زانکۆکانی دیکەی ئێران، و دامەزراوەی "ڕۆنان" کە لە زۆر زانکۆی ئێران بنکەی هەبوو هاوڕێ لەگەڵ ئەنجومەنە ئەدەبییەکانی زانکۆکان ببوونە مەکۆی کوردایەتی و گەشەی بیری سیاسیی کوردی، بە جۆرێک سەرلەبەری ئەو گۆڤارانە باسی "مەسەلەی کورد" و کێشە و داواکارییە نەتەوەییەکانی کوردستانیان دەکرد. لە ڕاستیدا گوتاری بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی و وێژمانی ڕیفۆرمخوازی وەک بەستێنی ئەم جموجۆڵە فەرهەنگی و مەدەنییە کە بۆخۆی لەژێر سێبەری کەلان گوتاری دێموکراسیخوازی ئێراندا پێک هاتبوو ئەو گوتارانە بوون کە ببوونە هۆی شکڵگرتنی وردە بزووتنەوەی خوێندکاری کوردی. ئەم وردە بزووتنەوەیە ئەگەر لە دەیەی حەفتادا لەژێر کاریگەریی گوتاری "پ ک ک" دا بوو لە سەرەتای هەشتاوە، ڕۆژهەڵات و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوایەتیی ئەو بەشەی کوردستان بنەمای سەرەکیی فکر و وێژمانەکەی پێک دێنا.

خوێندکارانی دەیەی حەفتا و هەشتای زانکۆکان دواتر کە گەڕانەوە کوردستان بوونە مامۆستایانی قوتابخانەکان، کارمەندانی سیستمی ئیداریی شارەکانی ڕۆژهەڵات، بەڕێوەبەران و دامەزرێنەرانی ئەنجومەنە ئەدەبییەکان و ئەنجومەنەکانی ژینگەپارێزی، بنکەکانی فێرکردنی مۆسیقای کوردی، مامۆستایانی فێرکردنی زمانی کوردی و ...هتد. لە ڕاستیدا بەرهەمی پێکهاتنی وردە بزووتنەوەی خوێندکاری کوردی گەشەی ئێستای کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردستانی ڕۆژهەڵات و ئەو خەباتە مەدەنییەیە کە لە سەردەمی خوێندکارییەوە هێماکانی بیری خۆیان لە سیمبولە نەتەوەییەکانی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی کورد وەرگرتوە، لە ڕاستیدا ئەوانە کۆڵەکەی کۆمەڵگەی هەستیار و وشیاری ڕۆژهەڵاتن.

وەک باس کرا وردە بزووتنەوەی خوێندکاریی کوردی لە حەفتاکان بەولاوە لە ژێر گوتاری ڕیفۆرمیستی ناوەند وەک بەستێنێکی گونجاو بۆ چالاکی و گوتاری بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد وەک سەرچاوەیەکی جیاواز پێک هات کە هەر ئەوە بووە هۆی جیابوونەوەی لەو وردە بزووتنەوەیە. وردە بزووتنەوەی خوێندکاریی کوردیش وێڕای ناوەند بە درێژایی دەیەی نەوەد بە هۆی سەرکوتەکانی دوای بزووتنەوەی سەوز کپ کرا، ئەگەرچی کاریگەرییەکەی بەسەر کۆمەڵگەی مەدەنییەوە دیار بوو، بەڵام لە "بزووتنەوەی ژینادا" وێڕای وردە بزووتنەوەکانی دیکەی ئێران وەجووڵە کەوتنەوە و لەژێر کاریگەریی گوتاری ڕیفۆرمخوازی دەرباز بوون، لە بزووتنەوەی ژینادا ئەو وردە بزووتنەویە لە ناوەند، تووشی "شیفت پارادایم"ێکی بنەڕەتی لە گوتاری ڕیفۆرمخوازییەوە بۆ گوتاری شۆڕشگێڕانە بوو، لە کورستانیش ئیدی ئەوە گوتاری نەتەوەخوازی و کەلان گوتاری نەتەوەیی کە حیزبی دێموکرات نوێنەرایەتیی دەکرد بنەمای سەرەکیی گوتاری ئەو وردەبزووتنەوەیەی پێک دێنا. ئەوە ڕاستە کە کاریگەرییەکانی گوتارەکانی دەیەی حەفتا و هەشتا بووە هۆی شکڵگرتنی کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردی، بەڵام لە ڕەوتی گەشە و پێشکەوتنی خۆیدا تووشی ئەم جۆرە لە شیفت پارادایم بوو کە هەم زیاتر لە کەلان گوتاری نەتەوەیی نزیک بۆوە هەمیش لە هاوڕێیەتی لەگەڵ وردە بزووتنەوەی ژنان و وردە بزووتنەوەکانی دیکەی ڕۆژهەڵات سیمایەکی سەردەمیانەتری بە خۆیەوە گرت. ئەگەر دەیەی نەوەد دەیەی چنینەوەی میوەی وردە بزووتنەوەی دەیەکانی حەفتا و هەشتای خوێندکاری و خەباتی چەکداری دەیەی شەست بوو، دەستپێکی دەیەی یەکەمی چوارسەد بووە سەرەتای ڕەوتێکی نوێ بۆ وردە بزووتنەوەی خوێندکاری و جۆرێکی دیکە لە خەبات کە سیمایەکی نوێ و جیاوازی بە ڕۆژهەڵات بەخشیوە، بە چەشنێک کە دروشمی ئەمڕۆی بزووتنەوەی دێموکراسیخوازی ئەو چەمکانە لە گوتاری سیاسیی کوردن کە نزیک لە نیو سەدەیە وێردی سەرزمانی کوردە.

جێی ئاماژەیە وێڕای کاریگەریی وێژمانی نەتەوەیی لەسەر وردە بزووتنەوەی خوێندکاری کوردی، ئەم وردە بزووتنەوەیە ڕوانگەیەکی ڕەخنەگرانەی بە نیسبەت ئەو گوتارەوە هەیە کە دەکرێ لە فایلێکی جیاوازدا باسی بکرێ.

بەڵگە و زانیاری لەسەر کوژرانی حکوومەتیی کۆمار دەرئۆفتادە؛
ستافی پزیشکی لەژێر هەڕەشەی هێزە ئەمنییەکاندا هیچ هەنگاوێکیان بۆ ڕزگارکردنی گیانی کۆمار هەڵنەگرت

کۆمار دەرئۆفتادە، مێرمنداڵی گیانبەختکردوو لە ڕەوتی بزووتنەوەی ژن ژیان ئازادی، بەهۆی چارەسەرنەکردنی دەستبەجێی ستافی پزیشکی لە ئەنجامی هەڕەشەی هێزە ئەمنییەکاندا گیانی لەدەست داوە.

بەپێی ئەو بەڵگەنامانەی لەلایەن ڕێکخراوی فریاکەوتنی وڵاتەوە خراونەتەڕوو و لەلایەن سەرچاوەیەکی بڕواپێکراو بە هەنگاو گەیشتوون، کۆمار دەرئۆفتادە، لەحاڵێکدا کە بە چەکی ساچمەیی و لە مەودای نزیکەوە بریندار کرابوو، بەهۆی دواخستنی بە ئەنقەست، کارنەکردنی دەستبەجێی فەرمانبەرانی فریاکەوتن بەهۆی هەڕەشەی هێزە ئەمنییەتییەکان، لەبەر خوێنبەربوونی سەخت لە برینەکانیەوە دوای گواستنەوەی بۆ نەخۆشخانە گیانی لەدەست داوە.

لە ڕاپۆرتی ڕێکخراوی فریاکەوتنی ئێراندا هاتوە کە: «نەخۆشەکە، بەڕێز "مجهول الهویە" (کۆمار دەرئۆفتادە) بەهۆی ترۆما و گوللەی ساچمەیی تووشی برینداریەکی زۆر بووە و هیچ نیشانەیەکی ژیانی نەبووە. دوای بانگەوازی فەرمانگەی ئاگایی و ڕاگەیاندنی ئەرکەکان، دەستبەجێ تیمەکە گەیشتوونەتە سەر تەختی قوربانییە بێ گیانەکە و گواستوویانەتەوە بۆ نەخۆشخانە. شایەنی باسە کە هێزە ئەمنییەکان ڕێگرییان لە ئەنجامدانی هەر کارێک بۆ پاراستنی گیانی ناوبراو لەسەر تەختی نەخۆشەکە کردوە و جەختیان لەوە کردووەتەوە کە بەپێی فەرمان پابەند بە گواستنەوەی نەخۆشەکە بۆ نەخۆشخانەن، لە کۆتاییشدا نەخۆشەکە بەبێ پاڵپشتیی هێزە ئەمنییەکان و ئاگایی بۆ نەخۆشخانە گواستراوەتەوە.»

هەروەها لەم ڕاپۆرتەدا باس لەوە کراوە کە «نەخۆشەکە بەبێ هێڵی ناو خوێنبەر و بەبێ نیشانەکانی لە ژیاندا بوون و دامەزراندنی ڕێگای هەناسە وەکو ئینتوبەیشن یان لارینژیال یان ماسکی قوڕگ ڕادەستی بەشی فریاکەوتنی نەخۆشخانە کراوە.»

سەرچاوەیەکی ئاگادار کە نەیویستووە نێوی ئاشکرا بکرێت، لە پێوەندی لەگەڵ ئەو بابەتەدا گوتوویەتی: «دوای ئەوەی کۆمار کاتژمێر ٢٠ی ڕۆژی یەکشەممە ٨ی خەزەڵوەری ٢٧٢٢، بە تەقەی ڕاستەوخۆی هێزە ئەمنییە سەرکوتکەرەکان بە چەکی ساچمەیی نزیکیی گۆڕەپانی "محەممەد ئەوراز" بە سەختی بریندار کرابوو، لەلایەن دەستریژکارەکانەوە ڕفێندرا و بە ئۆتۆمبیلێک کە تابلۆی تایبەتی لەسەر بوو، بردوویانەتە فەرمانگەی ئاگایی.»

ئەو مێرمنداڵە کە قۆڵ و کەمەر و سینگی بریندار کرابوو، وەک لە بەڵگەنامە وەرگیراوەکاندا دیاری کراوە، کاتژمێر ٢١ و ٤١ خولەک لەلایەن ڕزگارکەرانی ڕێکخراوی فریاکەوتنەوە گواسترایەوە بۆ نەخۆشخانەی " خومەینی" شاری پیرانشار و ڕادەستی پزیشکەکان کراوە.

بەگوێرەی بەڵگەنامە دەستکەوتووەکان و شایەتحاڵەکان و سەرچاوە ئاگادارەکان، ئەو منداڵە گیانبەختکردووە کە لەگەڵ هاوڕێکانی لە نزیکیی گۆڕەپانی محەمەد ئەوراز بەبێ ئەوەی هیچ کارێک بکات و لە کاتێکدا کە تەنیا پێکەوە قسەیان دەکرد بریندار کرا و نزیکەی کاتژمێرێک و ٣٠ خولەک لەحاڵێکدا کە بە سەختی بریندار بوو بەڵام لە ژیاندا مابوو لە فەرمانگەی ئاگایی لەژێر چاودێریدا بووە و دوای ئەوەی دڵنیا بوون لە ئەگەری مردنی، هێزە ئەمنییەکان دوای کاتژمێر و نیوێک ناوەندی فریاکەوتن (١١٥) یان ئاگادار کردووەتەوە.

کۆمار دەرئۆفتادە، لە دایکبووی ٢٥ی گەلاوێژی ٢٧٠٦ و خەڵکی شاری پیرانشار، ئێوارەی یەکشەممە ٨ی خەزەڵوەری ٢٧٢٢، لە کاتێکدا کە تەمەنی تەنیا ١٦ ساڵ و ٢ مانگ و ١٤ ڕۆژ بوو، بە تەقەی ڕاستەوخۆ و لە مەودای نزیکەوە بە چەکی ساچمەیی هێزە حکوومەتییەکان کوژرا؛ ڕۆژی دووشەممە ٩ی خەزەڵوەر، دوای ئەوەی بە گوشار و ئامادەبوونی ژمارەیەکی زۆر لە بنەماڵە و کەس و کار و خەڵکی شارەکە تەرمەکەی لە ساردخانەی نەخۆشخانەکە وەرگیرا لە گۆڕستانی گوندی "زیۆکە"ی ئەو شارە بە خاک سپێردرا.

قووتدانی جیهان بە شێوازی چینی!

حەسەن قارەمانی

پێشەکی:

"قووتدانی جیهان بە شێوازی چینی و ڕۆڵی چین لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیی سەدەی بیست و یەکەمدا" دەستەواژەیەکە کە یەکێک لە دیاردە هەرە گرنگ و گۆڕانکارییەکانی کۆمەڵگەی جیهانیی مۆدێرن دەکاتەوە. سەرهەڵدانی چین وەک هێزێکی سیاسی و ئابووری و کولتووری لە سەدەی بیست و یەکەمدا کاریگەرییەکی قووڵی لەسەر شانۆی جیهانی هەبووە و کاریگەرییەکانیش بەردەوامە لە گەشەکردن بە شێوەیەکی بەرچاو.

بە وردبوونەوە لە سەرهەڵدانی چین، ئەوە ڕوون دەبێتەوە کە ستراتیژیی ئەو وڵاتە تەنیا گونجاندن نییە لەگەڵ گۆڕەپانی نێودەوڵەتیدا، بەڵکوو بە پێی بەرژەوەندی و بەهاکانی خۆی دووبارە دارشتنەوەیە. "قوتدانی" جیهان لەلایەن "چین"ەوە بە واتای فراوانکردنی کارا و هەندێکجار شەرەنگێزانە لە کاریگەرییە سیاسی و ئابوورییەکەیدا، چ لە ناوچەی نزیک و چ لە سەرانسەری جیهاندا.

لە بەرەی سیاسیدا چین هەوڵدەدات پێگەی خۆی وەک یاریزانێکی جیهانی بەهێز بکات بە بەکارهێنانی دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان و دروستکردنی مەکۆی نوێ بۆ دیپلۆماسی و هاوکاری. وڵاتەکە بووەتە یاریزانێکی ناوەندی لە ڕێکخراوەکانی وەک نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕێکخراوی بازرگانیی جیهانی، لە هەمان کاتدا پاڵنەرە بۆ دامەزراندنی دەستپێشخەرییە فرەلایەنە نوێیەکانی وەک بانکی وەبەرهێنانی ژێرخانی ئاسیا (AIIB) و دەستپێشخەری پشتێن و ڕێگا (BRI).

لە ڕووی ئابوورییەوە چین بووەتە بزوێنەری ئابووریی جیهانی، بە پیشەسازی و هەناردەکردنی خێرا کە وڵاتەکەی گۆڕیوە بۆ یەکێک لە گەورەترین ئابوورییەکانی جیهان. وەبەرهێنان و پەیوەندییە بازرگانییەکانی هەموو وڵاتەکان دەگرێتەوە و بە شێوەیەکی ڕیشەیی دیمەنی. هەروەها لە ڕووی کولتوورییەوە چین هەوڵی داوە بەها و نەریتەکانی هەناردەی جیهان بکات لە ڕێگەی بڵاوبوونەوەی میدیا و زمان و کولتووری چینییەوە. زیادبوونی جەماوەری فیلم و مۆسیقا و خواردنی چینی لە سەرانسەری جیهاندا نموونەیەکی ڕوونی ئەمەیە. لەهەمان کاتدا، پەرەسەندنی نفوزی چینیش ڕووبەڕووی بەرخۆدان و ئاڵنگاری ئەکتەرە جیهانییەکانی دیکەی وەک ئەمریکا و یەکێتیی ئەورووپا دەبێتەوە، کە نیگەرانن لە تەماحە فراوانخوازییەکانی و ڕێزنەگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و پرەنسیپە دیموکراسییەکان.

لە چوارچێوەی "قوتدانی جیهان بە ڕێگای چینی"دا، ڕوونە کە ڕۆڵی چین لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیی سەدەی بیست و یەکەمدا یەکێک دەبێت لە گرنگترین و ئاڵۆزترین پرسەکان.

چین بە چاوێکی وردی بۆ دەرفەتە جیهانییەکان و ئارەزووی هاوکاریی ستراتیژی نەک هەر دیمەنی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکانی گۆڕیوە، بەڵکوو دینامیکی ئابووریی جیهانیشی پێناسە کردووەتەوە.

سیاسەتی فراوانی دەرەوەی چین بووەتە یاریزانێکی ناوەندی لەسەر شانۆی جیهانی و لە ڕێگەی هاوکارییە ستراتیژییەکان و وەبەرهێنانەکانییەوە، دینامیکی نێودەوڵەتی پێناسە کردووەتەوە. چین بە درێژکردنەوەی قۆڵەکانی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە بۆ ئەفریقا و، لە ئاسیای ناوەڕاستەوە بۆ ڕۆژهەڵاتی دوور، بوونی خۆی فراوانتر کردووە و پەیوەندییەکانی دروستکردووە کە وڵاتەکان و کولتوورەکان دەگرێتەوە.

سەرکردایەتی چین بە دیدگایەک بۆ زیندووکردنەوەی ڕێگا بازرگانییە کۆنەکان و دروستکردنی مۆدێلی نوێی هاوکاریکردن لە وەڵامی پەرەسەندنی داواکارییەکانی جیهانگیری و یەکگرتنی ئابووریدا بەم شێوەیە دەڕوات. چین لە ڕێگەی پرۆژەکانی وەک "یەک پشتێن، یەک ڕێگا"، پابەندە بە بنیاتنانی ژێرخانی ئابووری و بەرەوپێشبردنی بازرگانی بە درێژایی ڕێگا بازرگانییە مێژووییەکان، ڕەخساندنی دەرفەتی نوێ بۆ گەشەکردن و هاوکاری لە سەرانسەری جیهاندا. چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی ژێرخانی وەک بەندەر و ڕێگاوبان و هێڵی ئاسن، ڕێگای بازرگانی نوێی دروستکردووە و بوونی خۆی لە ناوچە گرنگەکانی ستراتیژیدا زیادکردووە.

لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژەی ژێرخان و پێشکەشکردنی پاڵپشتی دارایی، بووەتە هاوبەشێکی گرنگ بۆ وڵاتانی وەک ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی و سعودیە. ئەم وەبەرهێنانانە نەک هەر گەشەسەندنی ئابووری لە ناوچەکەدا بەرەوپێش بردووە، بەڵکوو دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە ستراتیژییەکانی وەک "نەوت"ی بۆ چین مسۆگەر کردووە.

شێوازی هاوشێوە لە ئەفریقادا دەبینرێت، کە چین وەبەرهێنانی لە پرۆژەکانی ژێرخانی کردووە و پشتگیریی دارایی پێشکەش کردووە بۆ پێشخستنی گەشەپێدانی ئابووری و هاوکاری.

چین بە سودوەرگرتن لە سامانە سروشتییە دەوڵەمەندەکانی ئەفریقا و بازاڕە گەورەکان، خۆی وەک یاریزانێکی سەرەکی لە ناوچەکەدا جێگیر کردووە و بوونی خۆی لە کیشوەری ئەفریقا زیاد کردووە.

سیاسەتی فراوانی دەرەوەی چین نەک تەنها دیمەنی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکانی گۆڕیوە، بەڵکوو بە دەست لێدانێکی چینی دینامیکی ئابووریی جیهانی پێناسە کردووەتەوە. چین بە سەرکردایەتییەکی دیدەوانی و ئیرادەیەکی بەهێز بۆ داڕشتنی نەزمی جیهانیی داهاتوو، جێگەی خۆی وەک یاریزانێکی جیهانی لە سەدەی بیست و یەکەمدا چەسپاندووە و بەردەوامە لە قووتدانی جیهان بە شێوازی چینی.

لێرەدا بە کورتی ئەو هۆکارە تایبەتییانە دەستنیشان دەکەین:

چین بزوێنەرێکە بۆ گەشەی جیهانی:

سیاسەتی دەرەوەی چین بە پانتایی و قووڵاییی سەرنجڕاکێشی جیاکراوەتەوە. چین بە فڕێدانی چاویلکەی نۆرماتیڤی تەقلیدی، پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکانی پێناسە کردووەتەوە و دەرفەتی نوێی بۆ گەشەپێدان ڕەخساندووە. بەشداریکردنیان لە سنوورە ئاساییەکانی سیاسەت و ئابووریی نێودەوڵەتی زیاترە و ڕێگا بۆ سەردەمێکی نوێی گەشەکردن و هاوکاریی جیهانی خۆش دەکات.

خاڵێکی ناوەندی سیاسەتی دەرەوەی چین، وەبەرهێنانەکەیەتی، کە نەک تەنها بۆ وڵاتانی دەوڵەمەند کە سەرچاوەی زۆر و ژێرخانی گەشەسەندوویان هەیە، بەڵکوو بۆ وڵاتانی هەژارتر و گەشەسەندوویش دەگرێتەوە. چین بە ئەنجامدانی ئەم کارە نەک هەر بەرژەوەندییەکانی خۆی پێشخستووە، بەڵکوو یارمەتیدەر بووە لە بەرەوپێشبردنی گەشەی ئابووری و گەشەسەندن لە وڵاتانی جیهاندا. ئەم ستراتیژە نەک هەر پاڵنەرێکی ئابوورییە، بەڵکوو ڕەنگدانەوەی خواستی چینە بۆ ئەوەی ڕۆڵێکی پێشەنگ بگێڕێت لە داڕشتنی دیمەنی جیهانیدا.

چین بە وەبەرهێنان لە ژێرخانی ئابووری و تەکنەلۆژیا و سەرچاوەکان لە وڵاتانی جۆراوجۆردا تۆڕێکی هاوبەشی و هاوپەیمانی دروستکردووە کە جیهان دەگرێتەوە. ئەم وەبەرهێنانانە نەک هەر گەشەی ئابووری لە وڵاتانی وەرگردا دروستکردووە، بەڵکوو پێگەی چینیان وەک یاریزانێکی پێشەنگی جیهانی بەهێزتر کردووە. چین بە زیادکردنی ئامادەبوون و کاریگەری لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی، سەکۆیەکی بۆ بەردەوامیی گەشەکردن و گەشەسەندن دروستکردووە، نەک تەنها بۆ خۆی بەڵکوو بۆ هەموو جیهان.

لایەنێکی گرنگی دیکەی سیاسەتی دەرەوەی چین، پابەندبوونییەتی بە بەرەوپێشبردنی هاوکاری و پەیوەندییە سودبەخشەکانی. چین بە هاوکاری لەگەڵ وڵاتانی دیکە بۆ چارەسەرکردنی ئاستەنگە هاوبەشەکان و دەرفەتە هاوبەشەکان، بەشداری کردووە لە دروستکردنی جیهانێکی زیاتر بەیەکەوە گرێدراو و هاوبەش. چین بە دروستکردنی پرد و پردکردنی دابەشبوونەکان ڕۆڵێکی گرنگی بینیوە لە بەرەوپێشبردنی ئاشتی و سەقامگیری و خۆشگوزەرانی لە سەرانسەری جیهاندا.

سیاسەتی دەرەوەی چین تەنها بزوێنەرێک نییە بۆ گەشەکردن و گەشەسەندنی خۆی، بەڵکوو بۆ گەشەکردن و گەشەسەندنی جیهانیش. چین لە ڕێگەی پابەندبوونی بە کراوەیی و هاوکاری و گەشەپێدانی هاوبەشەوە سەلماندی کە هێزێکە کە دەبێت لەسەر شانۆی نێودەوڵەتی حسابی بۆ بکرێت. چین بە دیدگایەک کە لە سنوورە تەقلیدییەکانی سەروەریی نەتەوەیی و یەکپارچەیی خاکەوە درێژدەبێتەوە، ڕێگەی بۆ جیهانێکی زیاتر بەیەکەوە گرێدراو و هاوکارتر خۆش کردووە

لە ئیسرائیل چین هاوبەشێکی باش و گەورە بۆ گواستنەوەی تەکنەلۆژیا و گەشەپێدانی ئابووری دۆزییەوە. چین بە وەبەرهێنان لە تەکنەلۆژیای ئیسرائیلدا، ئارەزووی خۆی بۆ بەکارهێنانی داهێنان بۆ بەهێزکردنی ئابووریی خۆی دیاری دەکات. ئەم ستراتیژە گوزارشت لە توانای چین دەکات بۆ دەستنیشانکردن و سودوەرگرتن لە باشترین بیرۆکە و تەکنۆلۆژیاکانی وڵاتانی دیکە بۆ بەرەوپێشبردنی گەشەی خۆی.

کەرتی تەکنەلۆژیای ئیسرائیل بە سروشتی دینامیکی و پێشەنگانەی ناسراوە و وەبەرهێنانی چین لەم کەرتەدا دانپێدانانی ئەوان بە تواناکانی نیشان دەدات. چین بە هاوبەشیکردن لەگەڵ کۆمپانیا و دامەزراوە توێژینەوە ئیسرائیلییەکان دەستی بە داهێنانە پێشکەوتووەکان بگات لە بوارەکانی وەک زیرەکی دەستکرد، بایۆتەکنەلۆژیا و ئاسایشی ئەلیکترۆنی. ئەم گواستنەوەی تەکنەلۆجیایە نەک تەنها چین بەڵکوو سوودی بۆ ئیسرائیل هەیە لەڕێگەی زیادکردنی وەبەرهێنان و ڕەخساندنی هەلی کار.

دەتوانرێت شێوازی هاوشێوەی هاوکاری لە وڵاتانی وەک سریلانکا و کازاخستاندا(قەزاقستان) بەدی بکرێت، کە چین ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبووە لە پێشخستنی پەرەپێدانی ژێرخانی ئابووری و یەکگرتنی ئابووری. چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژە گەورەکانی ژێرخانی وەک بەندەر و ڕێگاوبان و هێڵی ئاسن یارمەتی مۆدێرنکردن و پەرەپێدانی ئابووریی ئەم وڵاتانەی داوە. ئەم پەرەپێدانە ژێرخانییەش نەک هەر دەرفەتی بازرگانی زیاد دەکات، بەڵکوو هەلومەرجی باشتر بۆ گەشەکردن و گەشەسەندنی ئابووری لە درێژخایەندا دروست دەکات.

چین بە بنیاتنانی هاوبەشی و بەرەوپێشبردنی هاوکاری لە وڵاتانی وەک ئیسرائیل، سریلانکا و کازاخستان(قەزاقستان) دا ، نەک هەر بەرژەوەندییە ئابوورییەکانی خۆی بەهێزتر کردووە، بەڵکوو بەشداری کردووە لە پێشخستنی گەشەکردن و گەشەسەندنی جیهانی. ئەم نموونانە ستراتیژیی چین بۆ بەکارهێنانی سەرچاوە و لێهاتوویی دەرەکییەکان بۆ بەهێزکردنی پێگەی خۆی لەسەر شانۆی جیهانی نیشان دەدەن. لە هەمان کاتدا سوودی هاوبەشی هاوکاریی نێودەوڵەتی و چۆن دەتوانێت یارمەتیدەر بێت لە پێشخستنی خۆشگوزەرانی و گەشەپێدان لە سەرانسەری جیهاندا.

فراوانبوونی ئاسۆکان و ئاواتەکانی جیۆپۆلەتیکی چین:

چین لە ڕێگەی پرۆژەکانی وەک "یەک پشتێن، یەک ڕێگا"، دەستی بەسەر ڕێگا بازرگانییە مێژووییەکان گرتووە و دەرفەتی نوێی بۆ هاوکاری و گەشەکردن ڕەخساندووە. ئاواتەکانی جیۆپۆلەتیکی چین زۆر لە سنوورەکانی خۆیەوە درێژدەبێتەوە و هەوڵێکی سەرنجڕاکێش بۆ گەشەکردن و کاریگەریی جیهانی پێکدەهێنێت. پرۆژەی "یەک پشتێن، یەک ڕێگا"نموونەی ئەم هەوڵەیە بە بووژاندنەوە و مۆدێرنکردنی ڕێگا بازرگانییە مێژووییەکان، کردنەوەی دەرگاکان بۆ هاوکاری و گەشەپێدان لە سەرانسەری وڵاتەکاندا.

چین لە ڕێگەی یەک ڕێگاوە نەک تەنها وەبەرهێنانی لە ژێرخانی ئابووریدا کردووە، بەڵکوو چوارچێوەیەکی گشتگیری بۆ یەکخستنی ئابووری و بازرگانی دروستکردووە. بۆ نموونە دروستکردنی پێکهاتەی سەرنجڕاکێشی وەک پردی هۆنگ کۆنگ- ژوهای-ماکاو وەک هێمایەک بۆ توانا تەکنەلۆژییەکانی چین و ئامادەیی چین بۆ بەستنەوەی ناوچەکان بۆ زیادکردنی چالاکیی ئابووری بووە. جگە لەوەش وەبەرهێنان لە بەندەرەکانی وڵاتانی وەک سریلانکا و کازاخستان نەک تەنها تۆڕی بازرگانی چینی بەهێزتر کردووە، بەڵکوو ژێرخانی وڵاتانی پەیوەندیداری مۆدێرن کردووە و گەشەی ئابوورییان بەرەوپێش بردووە.

لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چین وردە وردە خۆی وەک یاریزان و هاوبەشێکی بەرچاو بۆ وڵاتانی وەک ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی و سعودیە جێگیر کردووە. چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی ژێرخانی و پێشکەشکردنی پشتگیریی دارایی، یارمەتی هەمەچەشنکردنی ئابوورییەکانی ناوچەکەی داوە و پەرەی بە زیادبوونی بازرگانی داوە. چین لە ڕێگەی ئەم هەوڵانەوە نەک هەر پەیوەندییە ئابوورییەکانی بەهێزتر کردووە، بەڵکوو دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە سەرەکییەکان بە تایبەتی نەوت مسۆگەر کردووە کە ئەمەش بۆ بەردەوامیی گەشەکردن و سەقامگیرییەکەی گرینگە.

ئەم فراوانبوونەی ئاسۆی چین لە جیۆپۆلەتیکدا، تەنیا دەربڕینی هێزی ئابووریی چین نییە، بەڵکوو تەماحی ئەو وڵاتەیە بۆ ئەوەی ڕۆڵی پێشەنگ بگێڕێت لە داڕشتنی دیمەنی جیهانیدا. چین بە پێشکەشکردنی پاڵپشتی ئابووری و وەبەرهێنان لە ژێرخانی ناوچە جیاوازەکانی جیهان، وەک هاوبەشێک بۆ گەشەپێدان و گەشەکردن دەرکەوتووە، هاوکات پێشخستنی بەرژەوەندییەکانی خۆی و دەستەبەرکردنی دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە گرنگەکان. ئەم ستراتیژە گوزارشت لە دیدگای چین دەکات بۆ دووبارە دامەزراندنەوەی ڕۆڵی مێژوویی خۆی وەک یاریزانێکی ناوەندی لە ئابووری و جیۆپۆلەتیکی جیهانیدا، لە هەمان کاتدا خۆی لەگەڵ داواکاری و دەرفەتەکانی جیهانی مۆدێرن دەگونجێنێت.

ئاڵنگارییەکان و دەرفەتەکان بۆ داهاتوو

سیاسەتی دەرەوەی فراوانی چین هەم سەرسامی و هەم نیگەرانی لە سەرانسەری جیهاندا بەدوای خۆیدا هێناوە. فراوانبوونی ئامادەیی چین لەسەر شانۆی جیهانی هەم ئاڵنگاری و هەم دەرفەت بۆ داهاتوو دروست دەکات. زۆر کەس بوونی چین وەک دەرفەتێک بۆ زیادکردنی گەشە و گەشەسەندنی ئابووری دەزانن، هەندێکی دیکەش نیگەرانن لە کاریگەرییە ستەمکارە ئەگەرییەکان و باڵادەستییەکەی. بۆ ئەوەی بە سەرکەوتوویی لەم نەزمە جیهانییە نوێیەدا بڕوات، زۆر گرنگە لە دانامیکی ئاڵۆزی سیاسەتی دەرەوەی چین و ئامانجە درێژخایەنەکانی تێبگەین.

یەکێک لە گرنگترین ئاستەنگەکان هاوسەنگکردنی زیادبوونی ئامادەبوونی چین لەگەڵ پاراستنی سەروەری و یەکپارچەیی گەلانی دیکەیە. زۆرێک لە وڵاتان ئاگاداری ئەوەن کە لە ڕووی ئابووری و سیاسییەوە زۆر پشت بە چین ببەستن، ئەمەش دەتوانێت سنووردارکردنی ئازادی و ئازادییان بۆ مامەڵەکردن بەپێی بەرژەوەندییەکانی خۆیان سنووردار بکەن.

ئاڵنگارییەکی دیکە بریتییە لە پێشخستنی کرانەوە و هاریکاری و پەیوەندییە سودبەخشەکانی هەردوولا. ئەمەش بە واتای هێنانەدی هاوسەنگی لە نێوان سودوەرگرتن لە دەرفەتە ئابوورییەکانی چین لە هەمان کاتدا پاراستنی بەرژەوەندی و بەها نیشتمانییەکان. بە پێشخستنی گفتوگۆ و دانوستان، وڵاتانی جیهان دەتوانن پێکەوە لەگەڵ چین کاربکەن بۆ چارەسەرکردنی ئاستەنگە هاوبەشەکان و دروستکردنی نەزمێکی جیهانیی سەقامگیرتر و ئاشتییانەتر.

سەرەڕای ئاستەنگەکان، کاریگەرییە پەرەسەندووەکانی چین دەرفەتی زۆریش بۆ داهاتوو دەڕەخسێنێت. بە پەیوەندیکردن لەگەڵ چین، وڵاتان دەتوانن سوود لە گەشەسەندنی ئابووری و داهێنانە تەکنەلۆژییەکانی وەربگرن بۆ پێشخستنی گەشەپێدانی خۆیان. دەستپێشخەریی "یەک پشتێن، یەک ڕێگا"ی چین دەرفەت بۆ پەرەپێدانی ژێرخانی ئابووری و هاوکاریی بازرگانی دەڕەخسێنێت کە دەتوانێت سوودی هەبێت هەم بۆ چین هەم وڵاتانی هاوبەشی.

ئەنجام:

سیاسەتی دەرەوەی چین گۆڕەپانی یاریی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکانی گۆڕی و دەرفەتی نوێی بۆ هاوکاری و گەشەسەندن کردۆتەوە. چین بە فڕێدانی چاویلکەی نۆرماتیڤی تەقلیدی، تۆڕێکی جیهانی سەرنجڕاکێشی هاوبەشیی و هاوکاریی دامەزراندووە کە وڵاتەکان و کولتوورەکان دەگرێتەوە. ئەم ستراتیژییە گەورە مەبەستە کە لە ڕێگەی پرۆژەی "یەک پشتێن، یەک ڕێگا" و دەستپێشخەرییەکانی دیکەوە وێنا کراوە، ڕۆڵی چین وەک یاریزانێکی سەرەکی لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتی لە سەدەی بیست و یەکەمدا چەسپاندووە.

چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی ژێرخانی جیهان، لە ئەفریقاوە تا ئاسیای ناوەڕاست، ڕێڕەوی بازرگانی نوێی دروستکردووە و یەکگرتنی ئابووریی جیهانی بەرەوپێش بردووە. بەشداریکردنی لە گواستنەوەی تەکنەلۆژیا و گەشەپێدانی ئابووری لە وڵاتان، ئامادەیی خۆی نیشان دەدات بۆ بەکارهێنانی و داهێنان بۆ بەهێزکردنی ئابووریی خۆی و دروستکردنی پەیوەندییەکی سودبەخشی دوولایەنە.

هەروەها بوونی چین لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست وەک هاوبەشێکی گرنگ بۆ وڵاتانی وەک ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی و سعودیە یارمەتیدەر بووە بۆ هەمەچەشنکردنی ئابووریی ناوچەکە و زیادکردنی قەبارەی بازرگانی. چین بە وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی ژێرخانی و پێشکەشکردنی پاڵپشتیی دارایی، نەک هەر گەشەی ئابووریی خۆی بەرەوپێش بردووە، بەڵکوو دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە ستراتیژییەکانی وەک نەوت مسۆگەر کردووە

لە هەمان کاتدا سیاسەتی دەرەوەی فراوانی چینیش هەندێک نیگەرانی لە سەرانسەری جیهاندا دروستکردووە. هەندێک نیگەرانن لە کاریگەرییە ستەمکارە ئەگەرییەکان و باڵادەستییەکەی و گرنگە ئاگاداری ئەو دینامیکی و ئاڵنگارییە ئاڵۆزانە بین کە لەگەڵ پەرەسەندنی کاریگەرییەکانی چیندا دێن.

لە کۆتاییدا دەتوانین بڵێین سیاسەتی دەرەوەی چین بە شێوەیەک جێپەنجەی خۆی لەسەر دیمەنی جیهانی بەجێهێشتووە کە پێشتر نەبینراوە. دەستپێشخەری و وەبەرهێنانە ستراتیژییەکانی نەک هەر گۆڕانکاری لە دینامیکی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان کردووە، بەڵکوو دەرفەتی نوێی بۆ هاوکاری و گەشەکردن لە سەرانسەری جیهاندا کردووەتەوە. لە کاتێکدا کە ئاستەنگەکان هەن کە دەبێ ڕووبەڕووی ببنەوە، بەڵام ڕوونە کە چین ڕۆڵێکی گرینگ دەگێڕێت لە داڕشتنی نەزمی جیهانیی داهاتوو و لە پێشخستنی ئابووریی جیهان. ئەوە کاری هەموو وڵاتانە کە پێکەوە کار بکەن بۆ ئەوەی بە سەرکەوتوویی ئەم واقیعە جیهانییە نوێیە بەڕێوەببەن و داهاتوویەکی بەردەوام و ئارامتر بۆ هەموان دروست بکەن.

لە کۆتاییدا ئەوە کاری هەر وڵاتێکە کە بڕیار بدات چۆن مامەڵە لەگەڵ کاریگەرییە پەرەسەندووەکانی چین بکات. بە تێگەیشتن لە دینامیکی ئاڵۆزی سیاسەتی دەرەوەی چین و مامەڵەکردن بە ئیرادە و ستراتیژییەوە، وڵاتانی جیهان دەتوانن بە سەرکەوتوویی ئەم نەزمە جیهانییە نوێیە بەڕێوەببەن و داهاتوویەکی بەردەوام و ئارامتر بۆ هەموان دروست بکەن

سەرچاوەکان:

دەستپێشخەری پشتێن و ڕێگای چین: پاڵنەرەکان، مەودا و ئاڵنگارییەکانی" لەلایەن کریستوفر باڵدینگ و دۆناڵد سی.

"مۆدێلی چین: شایستەیی سیاسی و سنووری دیموکراسی" لە نووسینی دانیال ئەی بێڵ (چاپخانەی زانکۆی پرینستۆن، ٢٠١٥)

"نوێکردنەوەی ئابووریی چین" لەلایەن بانکی جیهانی.

هەگبەی شاخ و شۆڕش

شەنگەسوارەکەی میراتگری حەماسەتی ماد و سەکاکان

شەهید خەلیل مرادی

برایم چووکەڵی

ڕێژیمی خوێنڕێژی کۆماری ئیسلامی شەڕی لە دژی خەڵکی کوردستان و جیهاد بۆ قەڵتوبڕی کوردستانی ڕاگەیاندوە. لە سەرتاسەری کوردستان شەڕ بەگەرمی بەردەوامە. سەعات ٣ی دوانیوەڕۆی دوایین ڕۆژەکانی هاوینی ساڵی ١٣٥٨ی هەتاوییە. لە گەڕەکێکی شاری سەقز بەرەو جادەی بانە شەڕەکە گەرمە و هەتا دێ گەورەتریش دەبێتەوە. بەردەوام لە پادگانیشەوە وەک تەرزە و باران تۆپ و خۆمپارە بە سەر سەنگەر و هێزەکانی پێشمەرگە و ماڵی خەڵکدا دەبارێ. هەموو جارێ بە گرمە و بەرکەوتنی گوللەتۆپێک، ماڵێک یا لادیوارێک تێکدەڕمێ و دێتە خوارێ.

پێشمەرگە زۆربەی کۆڵانەکانیان گرتوە. هێلیکۆپتێر بە سەر شاری سەقزدا دەسووڕێتەوە و جارجارەش شوێنێک ڕاکێتباران دەکات. هێزەکانی جاش و پاسدار کە بەردەوام پشتیوانیان بۆ دەهات بە کۆڵاناندا فشاریان خستووەتە سەر پێشمەرگەکان و بۆ بەرپەرچدانەوەی هێزی دوژمن و پاشەکشەپێکردنی هەموو جارێ شەهیدێک یا چەند شەهید دەدران. لەپڕ ٥ پێشمەرگە لە پشتەوە گەیشتنە ئەو شەڕگەیە بۆ یارمەتیدانی هێزەکەی ئەو شوێنە. یەکیان پەستەک لەبەر و تەمەنی ٢٠ ساڵ بۆ سەرییە و هەموو پێشمەرگەکان بە دیتنی گەشاونەتەوە. ئەو زۆر زوو لە ماوەی چەند دەقەدا پێشمەرگەکانی ڕێک خستەوە و هەر چەند کەس بە کۆڵانێکدا و، خۆشی لە پێشەوەی هەمووان دەستی بە پێشڕەوی کرد. لە ماوەی سەعاتێکدا هێزی ڕێژیم تێک شکا و بەرە و دواوە ڕاماڵدران. کەلاکێکی زۆری دوژمن لە کۆڵانەکاندا بەجێ ماون... . ئەوەی ئەو ڕۆژە بە ئازایەتی و لێزانییەکە هێزی دوژمنی بەزاند خەلیل مرادی بوو. خەلیل هەر ئەو ڕۆژە و بە فەرماندەیی ئەو شەڕە و تۆمارکردنی سەرکەوتنەکە پێشانی دابوو کە جێگەی هیوا و هۆمێدی حیزبەکەیەتی. "هەگبەی شاخ و شۆڕش"ی ئەم ژمارەیەی "کوردستان" باسێک لە یاد و بیرەوەریی ئەو فەرماندە بلیمەت و ئازایەی حیزبی دێموکراتە:

ساڵی ١٣٣٨ و لەو سەروبەندەدا کە بەکرێگیراوانی شا، ساواک و پۆلیس پەلاماری ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدەن؛ ناوچەی سەقزیش لە ڕاوەدوونان و گرتنی ئەندامانی حیزب بێبەش نەبوو. لە وەها بارودۆخێکدا خەلیل مرادی لە شاری سەقزی خوێناوی و لە داوێنی دایکێکی ڕووسوور چاوی بە دنیای ڕوون کردەوە. خەلیل لە تەمەنی ٧ ساڵیدا دەفتەر و قەڵەمی وە بن پیلی دا و ڕێگای خوێندنگەی گرتە بەر و دیپلۆمی وەرگرت. ئەو لە قوتابخانەش زۆر زیرەک، دەرسخوێن و لە هەمان کاتدا خۆشەویستی هەڤاڵانی بوو.

خەلیل پاش وەرگرتنی دیپلۆم بەڕێی ئیجبارییی سەربازی کرا و پاشان لە ئەرتەش وەک دەرجەدارێک دامەزرا. ئەو لەو ماوەیەی لە ئەرتەشدا بوو، بەتەواوی هەستی بە هەلاواردنی نەتەوەیی و چەوسانەوەی گەلەکەی کردبوو. بۆیە پاش ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی و ئاشکرابوونی تێکۆشانی حیزب هاتە نێو ڕیزی پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات. خەلیل زۆر زوو پێشانی دا کە ڕۆڵەیەکی هەڵکەوتووی گەلە و ئیمانی بە ڕێباز و ئامانجەکەی هەیە و ئامادەیە لەپێناو ڕزگاریی گەلەکەیدا هەموو گیانبازییەک بکات. ئەو کە لە ئەرتەشدا ئەزموونە نیزامییەکان فێری ببوو، هەمووی وەک وانە بۆ پێشمەرگەکان دەگواستەوە. خەلیل لە کاتی هێرش و پەلامار بۆ سەر دوژمندا ئازایانە هەڵی دەکوتایە سەریان و لە زۆربەی شەڕەکانی ناوچەی سەقزدا بەشداریی کرد و هەمیشە لە سەنگەری پێشەوەی شەڕدا بوو. سەنگەرێک خەلیلی مرادیی لێ با دوژمن نەیدەتوانی خۆی ڕاگرێ و لەبەر زەربەی ئەو نەدەوەستا. قارەمانەتی و فیداکاریی ڕۆڵەکانی هێزی عەزیزی یوسفی بە تایبەتی شەهید خەلیل مرادی وێردی زمانی هەموو پێشمەرگەکان بوو.

زۆری پێ نەچوو خەلیلی قارەمان، لاوی دڵپاک و شۆڕشگێر لەگەڵ نواندنی ئازایەتیی خۆی سەلماندی کۆڵنەدەر، لەخۆبوردوو، بەنەزم و دیسیپلینە و زۆر زوو بوو بە جێی باوەڕی هاوسەنگەرانی و خەڵکی ناوچەی سەقز. هەر ئەوەش بووە هۆی ئەوەی بە فەرماندەری لک لەهێزی شەهید عەزیزی یوسفی دیاری بکرێ. شەهید خەلیل مرادی لاوی تێگەیشتوو و پیگەیشتوی حیزبەکەمان. کوڕی ڕەنج و کوێرەوەری توانی بە لێوەشاوییەکی زۆرەوە وەک فەرماندەیەکی لێزان ئەرکی خۆی زۆر بەباشی بەڕێوە بەرێ. قارەمانەتیی ئەم ڕۆڵە تێکۆشەرە لە شەڕی نێو شاری سەقز، جادەی سەقز- بانە، سەقز- مەریوان و شەڕەکانی ساڵەکانی ١٣٦٠و ١٣٦١ بۆ هاوسەنگەرانی پتر دەرکەوت. لەم شەڕانەدا خەلیل قارەمانانە هەڵی دەکوتایە سەر دوژمن و سەنگەر بە سەنگەر لەگەڵ دوژمنانی کوردستان شەڕی دەکرد. ساڵی ١٣٦١ لەسەر داوای خۆی نەقڵی دەفتەری سیاسی کرا و بەهۆی ئەوە لە سەرەتای شۆڕشەوە لەگەڵ شەهید دوکتور قاسملووە پێوەندیی هەبوو، لەلایەن ئەوەوە ڕێزی تایبەتی لێ دەگیرا.

خەلیلی مرادی پاش ماوەیەک مانەوە لە بنکەی دەفتەری سیاسی وەک فەرماندەری لک لە هێزی شەهید هەژار دیاری کرا و لەو هێزەشدا زۆر ئازایانە لە بەربەرەکانی دژی هێزی داگیرکەر وەستایەوە. ئەو لە شەڕەکانی جادەی سەردەشت–پیرانشار و ناوچەی ئالانی سەردەشت ڕۆڵی زۆر باشی گێڕا، بە چەشنێک کە ببوو بەخۆشەویستی هەموو پێشمەرگەکانی هێزی هەژار و وەک مامۆستایەکی سیاسی و نیزامی چاوی لێ دەکرا.

کاتێک هیزەکانی کۆماری ئیسلامی لە پاییزی ساڵی ١٣٦٢ هێرشیان کردە سەر ناوچەی ئالانی سەردەشت و ئەو ناوچەیان داگیر کرد، ڕۆژی ١٠ی خەزەڵوەر لە کاتی هێرش بۆ پایەگای نۆڕێ لە ناوچەی ئالانی سەردەشت پاش شەڕێکی قارەمانانە و دەستەویەخە گیانی پێشکەش بە نیشتمان کرد و بە شەهید بوونی تەمی خەم ناوچەی سەقزی خوێناوی و هەموو کوردستانی داگرت.

دووانەی خەڵک و دەسەڵات، هەنگاوێک هەتا داڕمان

ڕەزا دانشجوو

ڕەنگە یارییەکانی هەڵبژاردەی ئێران لە مۆندیالی فوتباڵ لە قەتەر کە هاوکات بوو لەگەڵ ڕووداوەکانی شۆڕشی ژینا، بتوانرێت وەک خاڵی وەرچەرخان لە گەورەبوونەوەی کەلێنی نێوان حکومەت و خەڵکی ئێراندا دابنرێت. کاتێک لە کۆتایی کێبڕکێی نێوان کۆماری ئیسلامی و ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، دوژمنی ساختەکاری هەمیشەیی دەزگای پڕوپاگەندەی کۆماری ئیسلامی و حکومەتێک کە ڕێژیم بە شەیتانی گەورە ناوی دەبات، دەیان هەزار کەس لە خەڵکی شارە جیاجیاکانی ئێران هاتنە سەر شەقامەکان و سەبارەت بە دۆڕانی ئێران بەو ئەمریکایە ئاهەنگیان گێڕا و چەپڵەیان بۆ دوژمن لێدا! ڕێژیم ناتوانا لە لێکدانەوەی ڕووداوەکان و تێگەیشتن لەو وەرچەرخانە مێژووییە، وەک هەمیشە لە تەنگانەکاندا چارەسەری لە پەنابردن بۆ هێز و ئەمجارە تەقەکردن ڕاستەوخۆ لە خەڵکەکەی بینی! ئەو ڕۆژەی کە خەڵکی ئێران ئاشکرا خۆشحاڵیی خۆیان لە سەرکەوتنی شەیتانی گەورە! بەسەر کۆماری ئیسلامیدا نیشان دا، کۆماری ئیسلامی زیاتر لە هەر کاتێکی تر هەستی بە دوورکەوتنەوەی خەڵک و بارودۆخی نالەباری خۆی کرد.

ئەمە سەرەتایی بزووتنەوەیەکی بەردەوام بوو کە بە تێپەڕبوونی کات بووە هۆی دابەشبوونێکی سیاسیی ڕوون لەنێوان خەڵکی ئێراندا. کۆماری ئیسلامی بە سەرۆکایەتیی عەلی خامنەیی کە ساڵانێکی زۆر بە سیناریۆی" خودی و غیرخودی" و دابەشکردنی بە سەر دوو لایەندا، لە کاتی قەیرانە نێوخۆیەکان سەدان کەسی لە بازنەی دەسەڵاتی خۆی دوور دەخستەوە، ئەمجار بینەری پەراوێزخستنی خۆی و بەکرێگیراوانی لەلایەن خەڵکەوە بوو. ئێستا هەرکەسێک لە هەر پلەوپایە و پۆست و مەقامێک ئەگەر لایەنگری و پشتیوانی لە کۆماری ئیسلامی بکات لای خەڵک گوێلەمستی حکومەت، بەکرێگیراو و بریکاری دیکتاتۆرە و دەخرێتە لیستی ڕەشی گەڵ. وەرزش، سینەما، سیاسەت هیچ جیاوازییەکی نییە. ئێستا تەنانەت نیزیکبوونەوە لە کەسانی سەر بە دەسەڵات یا بەشداریکردن لە کۆڕو کۆبوونەوە حکومییەکان لای خەڵک گوناحێکی گەورەیە و شەرعیەت بەخشینیە بە حکوومەتی دیکتاتۆر.

ئەوەی لەم نێوەندەدا زۆر جێی سەرنجە ئەوەیە کە هەموو ئەم بزووتنەوەیە بەتەواوی سەربەخۆیە و لە نێوخۆی ئێرانەوە ڕێکدەخرێت و بە پاڵپشتیی خودی خەڵک دەچێتە پێش. خاڵێکی گرنگی تر کاریگەریی ئیرادەی خەڵکە کە بووەتە هۆی ئەوە کە تەنانەت زۆر لە کەسانی نزیک لە دەسەڵات لە ترسی بایکۆتی خەڵک هەوڵ بدەن لانیکەم بەڕواڵەت خۆیان لە دەسەڵات دوور پێشان بدەن. ئەم ئاستە لە کاریگەریی بیروڕای گشتی وای کردوە زۆرێک لەو کەسانەی کە لە ڕووی سادەیی یان بە مەبەستی سوودوەرگرتن دۆستایەتی دەسەڵاتیان کردوە ، ناچار بن لهژێر بارگرانی ئەو گوشارانەدا داوای لێبوردن لە خەڵک بکەن!

ئێستا میتر و مێعیار و پێوەریی ڕاستگۆیی دژایەتیکردنی لێدوانەکانی ڕێژیمە، هەر هەواڵێک لە میدیاکانی ڕێژیمەوە بڵاو بێتەوە لای خەڵک باوەڕپێنەکراو و دوور لە ڕاستییە. لەم وەرچەرخانە مێژوویی و چارەنووسسازەدا دووانەیی دەسەڵات و خەڵک بە جۆرێک لە یەکتر دوور دەکەونەوە کە هەر ڕۆژ بە بەراورد بە ڕۆژی پێشووتر زیاتر بیروبۆچوونەکانیان دژ بە یەکترن. بەڕوونی دەتوانین بڵێین میللەت و حکومەت هیچ زمانێکی هاوبەش بۆ دیالۆگ شک نابەن و هیچ ئیرادەیەکیشیان بۆ دۆزینەوەی زمانێکی هاوبەش و چارەسەری ئەم کێشە نییە. بۆ خەڵک تەنیا بژاردە تێپەڕین لە کۆماری ئیسلامییە و بە هیچ شتێکی کەمتر لەوە ڕازی نابن. ئەم دژایەتی کردن بە ڕادەیەک گەیشتووە کە تەنانەت ئەو هێزانەی ئێستا دژی کۆماری ئیسلامین بەڵام سەردەمانێک بەشێک لە کۆماری ئیسلامی بوون، لەلایەن خەڵکەوە ناڕاست و جێی متمانە نین! لەڕاستیدا ئەوەی خەڵکی ئێران بەدوایدا دەگەڕێن، تەنیا لابردنی کۆماری ئیسلامی نییە، بەڵکوو لە نێوبردنی هەموو ئەو بایەخ و نۆرمانەیە کە کۆماری ئیسلامی بۆ بنەما ئایینیەکانی یان لانیکەم بۆ پێشاندانی پڕەنسیپە ساختەکارییەکەی ساڵانێک هەوڵی پاراستنیانی داوە.

ڕەنگە بتوانرێت یاسای حیجابی زۆرەملێ بە گەورەترین نۆرم و بەهای دەستووریی کۆماری ئیسلامی دابنرێت کە لە ئێستادا لە دووانەی حکومەت و خەڵکدا باسی لێوە دەکرێت. کۆماری ئیسلامی حیجاب وەک خاڵێکی سەقامگیرکردنی بەها دەستوورییەکانی خۆی دەزانێت و هەر پاشەکشەیەک لێی بە کوشندە و ناڕەوا بۆ خۆی دادەنێت. لەلایەکی دیکەوە کومەڵگە بە تایبەت ژنان سەرەڕای تێچوویەکی یەکجار، زۆر بە ئیرادەتر لە پێشوو لە دژی ئەم حوکمە حکوومەتییە ڕێژیم خەبات دەکەن.

نابێ ئەوە لەبیر بکرێت کە ئەوەی بە ململانێی دژی حیجابی زۆرەملێ ناو دەبرێت زۆر فراوانترە لە چەمکێکی سادەی ئایینی کە پێی دەگوترێت حیجاب. ئەوپەڕی کاڵفامییە ئەگەر کەسێک خەیاڵی ئەوە بکات هۆکاری ئەو هەموو توندوتیژی و هەراسانکردن و زیندانیکردن لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە بۆ ڕێزگرتن لە حوکمێکی شەرعی و دینییە! حوکمێکی ئایینی و شەرعی کە مشتومڕی زۆری لەسەرە و تەنانەت چەندین جار لەلایەن زۆرێک لە ئاخوندەکانی نزیک لە دەسەڵاتەوەش ڕەخنەی لێ گیراوە ! حیجاب بۆ کۆماری ئیسلامی هەمان ڕووخانی دیواری بێرلینە! داڕمانی دۆمینەی نۆرم و بەها درۆیینەکان کە کۆماری ئیسلامی ساڵانێکە لە پشتیەوە خۆی حەشارداوە! بەدڵنیاییەوە ئەگەر کەسێک هەر ئەمڕۆ بەڵێنی بە کۆماری ئیسلامی بدا خەڵکی ئێران بە لابردنی یاسای حیجابی زۆرەملێ ڕازی دەبن و هیچی تریان گەرەک نییە، ڕێژیم هەر ئەمڕۆ لەم یاسایە پاشەکشەی دەکرد!

هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر ئیسرائیل وەک کاردانەوە بە کوشتنی چەندین فەرماندەی ڕێکخراوی تێرۆریستیی سوپای پاسداران لەلایەن ئیسرائیلەوە دەتوانرێت وەک تازەترین بەشی چیرۆکی ڕووبەڕووبوونەوەی خەڵک و حکوومەت ناو ببرێت. کاتێک دوای ماوەیەکی زۆر پڕۆپاگەندە و هەواڵ بێبنەما و قیژەوهەرا و لێدوانی یەک لە دوای یەک بۆ وەرگرتنی تۆڵەیەکی سەخت لە ئیسرائیل، هەموو شتێک بە هاویشتنی چەند مووشەک کە زۆرینەیان تەنانەت نەگەیشتنە ئیسرائیل کۆتایی پێ هات. جگە لە فەزیحەی مووشەک و درۆنەکان کە بۆ ماوەیەک بوون بە بابەتی نوکتە و گاڵتەکردنی بەشێک لە میدیاکانی ناوچە وجیهان، پێویستە ئاماژە بە کاردانەوە سەرنجڕاکێشی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران بکەین. ئەو کاردانەوەیەی کە هەر لە یەکەم ساتەکانی دەسپێکی ئەم شانۆ گاڵتەجاڕییە بە دروستکردنی سەدان بابەت و ڤیدیۆ و نوکتە بۆ گاڵتەکردن تەواوی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی گرتەوە و هاتە سەر لوتکەی ڕووداوەکان! کۆماری ئیسلامی کە هیوادار بوو بە نواندنی ئەم شانۆیە لانیکەم بەشێک لە کۆمەڵگە لەگەڵ خۆی هاوڕێ بکات، تەنانەت ئەگەر بۆ ماوەیەکی کورتیش بێت، ڕووبەڕووی بارودۆخێکی زۆر ئاڵۆز بوو. چڕیی ئەو لێشاوە ئەوەندە گەورە بوو کە سازمانی ئیتلاعاتی ڕێکخراوی تیرۆریستیی سپای پاسداران لە کاردانەوەیەکی بێوێنەدا هەڕەشەی لە خەڵک کرد کە هەر چەشنە سووکایەتی کردن و گاڵتەکردن بەم هێرشە، تاوانە و بەتوندی مامەڵە لەگەڵ تاوانباران دەکرێت!

ئێستا دەتوانین بڵێین خەڵک و دەسەڵات بەتەواوی لە یەکتر جیابوونەتەوە و لە دوو بەرەی جیاواز ڕووبەڕووی یەکتر سەنگەریان گرتوە! شەڕی نێوان خەڵک و دەسەڵات چووەتە قۆناغی خەباتی ئایدیۆلۆژییەوە، ئێستا لە چاوی خەڵکەوە، هەر کەس و هەر شتێک کە لە بەرژەوەندیی کۆماری ئیسلامیدایە دوژمن و چەوتە و، هەرکەس و هەرشتێک کە دژایەتیی کۆماری ئیسلامی بکات، دۆست و هاوپەیمان و باشە!

دوای گەندەڵیی سیستماتیک و قەیرانی مەشروعیەت کە بوون بە هۆکاری بۆشایی نێوان خەڵک و حکوومەت، ئێستا دوا ئەڵقەی زنجیری پەیوەندی کۆماری ئیسلامیی لەگەڵ خەڵک پساوە و ڕێژیم لە لێواری هەڵدێرە. ڕەنگە با و بارانێک بێتە کۆتاییهێنەری ئەم ڕەشاییە و سڕینەوەی ئەم پیساییە لە مێژوو. بایەک لە هەناسەی هەزاران فەقیر و هەژاری بندەستی کۆماری ئیسلامی و بارانێک لە فرمێسکی هەزاران دایکی خەمگین کە ڕۆڵە قارەمانەکانیان بوون بە قوربانیی دڵڕەقیی و دڵڕەشیی دیکتاتۆری پیر! دووانەی خەڵک و دەسەڵات ئاخرین ئاڵقەی ئەم چیرۆکە تاڵەیە! هەنگاوێک هەتا داڕمان!

***

د

سەرکوت و حیجابی زۆرەملێی ژنان ڕێ لە ڕووخاندنی ڕێژیم ناگرێت

"کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ" و "هاوپێوەندی هەمەلایەنە بۆ ئازادی و یەکسانی لە ئێران" ڕاگەیندراوێکی هاوبەشیان لە کاردانەوە بە شەپۆلی بێوێنەی سەرکوت و توندوتیژی بەربڵاوی دژ بە ژنان لە ئێراندا بڵاو کردەوە و تیشکیان خستە سەر ئەوە سەرکوت و حیجابی زۆرەملێی ژنان ڕێگری لە ڕووخاندنی ڕێژیمی ئیسلامی ناکات.

لەم ڕاگەیندراوەدا ئاماژە بەوە کراوە کە لە چەند حەوتووی ڕابردوودا سەرکوت و توندوتیژییەکی بەربڵاومان بینیوە بەرامبەر بە ژنانێک کە حیجابیان بە دڵی خۆیان بووە، و لە زۆرێک لە شارەکاندا ئەو ژنانە بە هێرش و لێدانی دڕندانەی هێزەکانی ڕێژیمی ئێران دەسبەسەر کراون. هەروەها ئاماژە بە قسەکانی عەلی خامنەیی کراوە کە سنووردارکردنی حیجابی وەکوو یاسا و شەرعی ڕاگەیاندوە و لابردنی حیجابی وەک شەرعی حەرام و سیاسی ناو بردبوو.

ئەم دوو هاوپەیمانە سیاسییە زیادیان کردوە کە دوای قسەکانی ڕێبەری ڕێژیم سەرکوتی ژنان دەستی پێکرد و حکوومەتی ئیسلامی دژە ژن هەموو ئامرازەکانی خۆی بۆ لێستاندنی یەکێک لە دەستکەوتەکانی شۆڕشی ژینا واتە مافی بنەڕەتی ئازادی جل و بەرگ پۆشین خستووەتە گەڕ. لەژێر سایەی پڕوپاگەندە و شانۆی هەڵدانی مووشەکی دژ بە ئیسرائیل، ڕێژیم شەڕێکی تەواوی دژی ژنانی دەست پێکردووە و بە کەڵک وەرگرتن لە توندووتیژیی بەربڵاو و دروستکردنی ترس و تۆقاندن و توندوتیژی دژی ئەو ژنانەی کە باوەڕیان بە حیجابی ئیسلامی نییە، هەوڵدەدات کۆمەڵگا بگەڕێنێتەوە بۆ دۆخی پێش سەرهەڵدانی شۆڕشی ژینا.

لە بەشێکی دیکەی ئەم ڕاگەیندراوەدا هاتوە کە پۆشینی جلوبەرگ لە هەموو کۆمەڵگە مرۆڤایەتییەکان بەشێکە لە مافە سەرەتاییەکان و ئەم مافە لە کۆماری ئیسلامیی ئێران کە دەوڵەتێکی ئایدیۆلۆژییە، بە توندوتیژیەوە پێشێل دەکرێ.

لە بەشی کۆتایی ڕاگەیندراوی ئەم دوو هاوپەیمانە هاتووە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران بە پێداگری لەسەر سیاسەتەکانی خۆی تا ئێستا، ڕق و کینەی خەڵک بەرامبەر بە خۆی زیاد کردووە و درەنگ نییە بۆ خەڵکی ئێران کە ئەم حکوومەتە بڕوخێنن و بگەن بە ئازادی و یەکسانی و دێموکراسی.

سوورێنی کوردستان:

سووتاندنی دارستانەکان پرسێکی گشتییە و بۆ ڕێژیم فەرق ناکات کام بەش لە ژینگەی کوردستان بێت

دیمانە: شەهرام سوبحانی

ئاماژە: کوردستان لەڕووی سەرچاوە سروشتییەکانەوە دەوڵەمەندە کە یەک لەوان دارستان چڕ و لێڕەوارەکانیەتی. بەڵام حکوومەتە ناوەندگەراکان بەتایبەت لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا ئەوەندەی بۆیان کراوە سەرچاوە سروشتییەکانی کوردستانیان بەتاڵان بردوە، دواتر بۆ زەبرلێدان لە بزووتنەوەی سیاسیی کورد فەوتاندوویانە و بۆ مەبەستی دیکە کەڵکیان لێ وەرگرتوە، بەتایبەت لەپێوەندی لەگەڵ دارستانەکاندا. ساڵانێکە بڕینەوە و سووتاندنی دارستانەکان لە کوردستان باسی گەرمی میدیاکان و خەمی گەورەی ژینگەپارێزان و نیشتماندۆستانی کوردە و کۆماری ئیسلامی بە مەبەستی سیاسی و هەروەها قازانجە ئابوورییەکانی درێژەیان پێ دەدا، هاوتەریب لەگەڵ ئەوە ڕێکخراوەکانی ژینگەپارێزی و چالاکانی ئەم بوارە گوشاریان دەخرێتەسەر، دەگیرێن و بەرەوڕووی تێچووی قوورس دەکرێنەوە.

"کوردستان" بۆ تاوتوێی پتری سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی بەنیسبەت ژینگە و بەتایبەت دارستانەکانی کوردستان وتووێژێکی لەگەڵ چالاکێکی ژینگەپارێزی کوردستان بە نازناوی "سوورێنی کوردستان" پێکهێناوە.

هۆکاری بڕینی دارستانەکانی زاگرۆس بەگشتی و بەتایبەتی بڕینی دارستانەکانی ئەم دواییانەی مەریوان لەلایەن بەکرێگیراوانی ڕێژیم بۆچی دەگەڕێتەوە؟

لێرەدا دەمهەوێ ئاماژە بە دوو خاڵی سەرەکی بکەم کە هۆکاری هەر دوو ئەم قەیران و کارەساتانەن ڕێژیم بە نیسبەت بڕین و کاولکاریی ژینگەیی لە ڕێگەی دەست و پێوەندییەکانیەوە هەر ڕۆژ لە کوردستان جێبەجێی دەکات. یەکەم پرسی ژینۆسایدکردنی دارستانەکان تایبەت بە مەریوان و ناوچەیەک لە کوردستان نییە، بەڵکوو پرسێکی گشتییە کە لە پارێزگای سنەوە شۆڕ ئەبێتەوە خواری هەتا دەگاتە کرماشان، ئیلام، لوڕستان، خۆراسان، سەردەشت و پیرانشاریش لە خۆ ئەگرێت. کە لەلایەن دەسەڵاتی داگیرکەری ئێرانییەوە بە شێوەی سیستماتێک و بە بیانووی پرسی نەتەوەیی و ئەمنییەتی و زۆر جار بە بیانووی هەبوونی ئۆپۆزیسیۆنی کوردەوە دەکرێتە ئامانج و کار بۆ نەهێشتن و لەنێچوونی ئەم سامانە نەتەوەیی و گرانبایە سرووشتییە ئەکرێت کە بەداخەوە هەتا ئەمڕۆکانەش ئەو سیاسەتە هەر بەردەوامە.

دووهەم پرسی برسیکردن و بە هەژارکردنی خەڵکی کوردستان یەکێک لەو هۆکارانەیە، یان باشتر وایە بڵێین ڕێگەخۆشکردنە بۆ کەسانی هەڵپەرەست و دەست و پێوەندییەکانی ڕێژیم کە بە شێوەی ئاگاهانە و نائاگاهانە دەست دەدەنە کاولکاری و بڕین کە هەر دوو هۆکاری سەرەکی خودی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە.

بە وردی ئەو شوێنانەی کە لەلایەن بەکرێگیراوانی ڕێژیمەوە ژینگەکەیان تێک دراوە کوێنن؟

وڵامی ئەم پرسیارە کۆی کوردستانی گەورە دەگرێتەوە و تایبەت بە شوێنێکی دیاریکراو نییە، بۆ نموونە: ئاماژە بە چەندین شوێنی هەستیار و گرینگ دەکەم.

_ سنوورەکان کە دایم پاکتاوکراوە و دارستانەکەی سووتێندراوە و بۆتە مۆڵگەی هێزەکانیان و تەنانەت سەکۆی مووشکی تێدا دامەزراوە، چیاکانی سورێن و شاهۆ و کۆساڵان و هەورامان و ... هتد بەشێکن لەوانە.

_ شوێنی مانۆڕدان و ئاموزشی هێز و چەکەکانیان کە ساڵانە ئەبێتە هۆی ئاگرکەوتنەوە و یان بە تەواوەتی زەوت و داگیرکراوە و تایبەت بە خۆیانە.

_ زەوتکردنی هەرێمی زرێبار و دەوروبەری شاری مەریوان کە قەراغ شار لە خۆ ئەگرێت، بە بیانوو خانووبەرە و کڕین و فرۆشتن لەلایەن دەست و پێوەندییەکانی خۆیەوە و بە برە پارەیەکی باش و گرانبایی تەخریب دەکرێت و دواتر بە خەڵکی ئاسایی و نیزامی ئەیفرۆشێ.

ئایا هەتا ئێستا خەڵکی ئەو ناوچانە هیچ هەڵوێستێکی جیدیان لەهەمبەر ئەو جینایەتانە هەبووە؟

بەڵێ، بە دەیان جار خەڵک و ڕێکخراوە ژینگەییەکان لەهەمبەر ئەم جینایەتانە ناڕەزایەتییان دەربڕیوە و ئەکتی سیاسی و مەدەنیی بەهێزیان بووە. هەر لەو سۆنگەیەوە خەڵک و چالاکڤانانی مەدەنی دەسبەسەر کراون و ئازار و ئەزیەت دراون بۆ نموونە: ئاماژە بە پاڵاوگەی نەوت دەکەم کە چەندین ساڵ پێش دەیانەویست لە تەنیشت زرێبار دروستی بکەن کە لەگەڵ ناڕەزایەتی خەڵک و ئەنجومەنی "سەوزی چیا" ڕووبەڕوو بوونەوە و پاش هەوڵ و تەقالا و تێکۆشانی خەڵک و ئەنجومەن بەخۆشحاڵییەوە ئەو پرۆژەیان سەری نەگرت.

_ گرتن و مانگرتنی ڕێگاوبانی سنووری مەریوان واتە "باشماخ" لە بارهەڵگرەکانی ڕێژیم کە چەندین ڕۆژ خەڵک ناڕەزایەتییان دەربڕێ کە بەداخەوە بێ ئاکام مایەوە.

_ ناڕەزایەتی بێسنوور لە بەستنی بەنداوەکان و بەتایبەت بەنداوی "کانی بڵ" لە هەورامان کە بووە هۆی ناڕەزایەتی خەڵکی ئەو ناوچەیە و ڕێکخراوە مەدەنییەکان کە ئەویش دوای هەوڵێکی زۆر بێئاکام مایەوە.

_ ناڕەزایەتیی ئەنجومەنی "سەوزی چیا" و خەڵکی مەریوان بە نیسبەت شوێنی زبڵدانی مەریوان، ناسراوە بە زبڵدانی گوندی "ئەسراوا" و هێنانی دەزگای بەرهەمهێنانەوە (بازیافت) بۆ ئەو شوێنە کە خەڵکی خۆجیی کار بکەن کە لەگەڵ شارەداری و هێزە ئەمنییەتییەکان پاش زەخت و زۆرێکی لە ڕادەبەدەر توندوتیژی و بریندار بوون و دەسبەسەرکرانی کۆمەڵێک خەڵک و ئەندامانی ڕێکخراوەکانی مەریوانی لێ کەوتەوە کە ئەگەر ئاماژە بە ناوی شەهید "شەریف باجوەر" نەکەم وا ئەزانم بێ ئینسافی و غەدرەم لێ کردوە کە شەهیدی نەمر و هاوڕێیان ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەیان گێڕا لە نەهێشتنی زبڵ بۆ "ئەسراوا". هەر ئەمە بووە هۆی ئەوەی ڕەق و کینەیەکی دوژمنکارانە لە چالاکڤانانی مەدەنی هەڵگرن و بکەونە بیری تۆڵەسەندنەوە کە بەداخەوە ئەم مەسەلەیە بووە هۆی ئەوەی کە شەهید "شەریف" و یارانی شەهید بکەن؛ بەڵام هەتا ئێستاکانەش ڕێژیم لەوەدا سەرکەوتوو نەبوو و ئەو کێشە وەک خۆی ماوە.

_ دۆڵی "سەماقان" لە ناوچەی سەرشیوی مەریوان کە خەڵکی ناوچەکە و ڕێکخراوەکان و بە تایبەت ئەنجومەنی "سەوزی چیا" و شەهید "شەریف" و یارانی بە مانگرتن و مانەوە و چادرلێدان لەو شوێنە ڕێگرییان کرد لەوەی کە زبڵ بۆ ئەو شوێنە ڕاگوێزرێت.

_ ناڕەزایەتی ٣ی خەرمانانی ساڵی ١٣٩٧هەتاوی دوای شەهیدکردنی شەهید "شەریف" و یارانی لەنێو شەقامەکانی شاری مەریوان و تاوانبار کردنی سپای تێرۆریستی پاسداران لەلایەن کۆی ڕێکخراوە مەدەنییەکانی کوردستان و خەڵکی هەمووی کوردستان و گوتنەوەی دروشمی نیشتمانی لەسەر شەقامەکان وەکوو: "سپای پەت و سێدارە تاوانبارە لەم کارە"، "کاک شەریف ڕێگات درێژەی هەیە"، "مەرگ و نەمان بۆ کۆماری پەت و سێدارە"، و کۆمەڵێک دروشمی حەماسیی دیکە کە چەند نموونەیەکی بچووکی هەڵوێست و ناڕەزایەتی خەڵک و ڕێکخراوەکان بوون

شوێنەوار و لێکەوتەکانی بڕین و سووتانی دارستانەکان لە مەریوان چەندە کاریگەریی نەرێنی لەسەر لە نێوچوونی ئێکۆسیستم بۆ نموونە ژیانی پەلەوەرە کۆچەرییەکان و گیانلەبەرانی دیکە داناوە؟

بێگومان ژینگە گرێدراوی ژیان لە نێوان هەموو بوونەوەر و گیانلەبەرەکانی سەر گۆی زەوەییە کە بە هیچ شتێک وەسف ناکرێ. من لەو باوەڕەدام دەستی ئینسان پیس بووە بە ژینگە و هەر جۆرە دەستێوەردانەکانی لە ژینگە بووە هۆی سووتان و لە نێوچوونی دارستانەکانی گۆی زەوەی و ئاکامێکی زۆر مەترسیدار و کارەساتباری بە دوای خۆیدا هێنا، کە بە دڵنیاییەوە کاریگەریی نەرێنی داناوە لەسەر گیانلەبەران و بەرەو لە نێوچوونیان ئەبا کە ئێستا کەم و زۆر ئێمە لێرە هەست بەو شتانە دەکەین. بۆیە لەوەشدا کۆماری ئیسلامیی ئێران و دامودەزگا پێوەندیدارەکانی هەم زۆرترین تاوانیان کردوە و هەم زۆرترین بەرپرسایەتییان لەسەر شانە.

هەڵوێستی ڕێکخراوە ژینگە پارێزییەکان لە مەریوان لە بەرانبەر ئەم جینایەتانە چی بووە؟ پێتان وایە چەندە توانیویانە لەپووچەڵکردنەوەی ئەم سیاسەتانە کاریگەر بن؟

هەڵوێستی ڕێکخراوە مەدەنییەکان ڕوون و ئاشکرایە. ئەساسەن کاری ژینگەیی هەوڵدانە بۆ پەرەپێدانی کولتووری ئاشتی و پێکەوە ژیان، هەوڵی ئەوان بۆ کۆمەڵگەی سالم و تەندروستە بۆ بەختەوەری و گەڕانەوەی ژیان و کەرامەتی ئینسانی و بەها مرۆییەکانە. ژینگەپارێزان بەپێی بارودۆخ و پێگەی جەماوەرییان لەنێو خەڵکەکەیاندا لە هیچ شتێک دەریغییان نەکردوە و بە کاری ڕۆشنگیری و فەرهەنگسازییەکان و وشیاری بەخشین بە کۆمەڵگە توانیومانە بەشێکی زۆر لە پلان و خەون و خەیاڵی دەسەڵات پووچەڵ کەینەوە. ئێمە هەمیشە لە خۆمان هەڵوێستمان نواندوە و لەپێناو ئاوەدانی و سەوزایی و پاراستن وپارێزگاری کردن لە نیشتمانەکەمان بە گیانی باشترین ڕۆڵەکانمان کە سەرمایەیی نەتەوەیی و نیشتمانی بوون پێشکەش بە بارەگای ئازادی و ژینگە و سروشتی وڵاتەکەمان کردوە.

حەتمەن دەزانن و بیستووتانە کە لە پارێزگای کرماشان و لوڕستان ڕێژیم بە مەبەستێکی دیاری کراو دارستانەکان زاگرۆس لە نێو دەبا و بە جێگەی مادەی هۆشبەرەکان بەرهەم دێنێ، پێتان وایە ئەم هەوڵانەی ڕێژیم دەتوانێ ئەم پیلانانەی بەدوادا بێت؟

بە نیسبەت ئەو پرسیارە و مەوقعییەتی جیاوازی ناوچەیی پارێزگاکان جۆری کارکردی ڕێژی ڕەنگە وەک یەک وا نەبن، یا بە شێواز و فورمێکی تایبەتی هەبێت کە من ناتوانم بەو نیسبەتەوە قەزاوەت بکەم یا خوێندنەوەی دروست و زانستیم لە سەری هەبێت. بەڵام لێرەکانە ئەو پلان و هەوڵانە بە ڕێژەیەکی کەم کاریگەرییەکی وەهای دانناوە. بەگشتی دەشتوانین بڵێین یا خوێندنەوە ئەوەی کە لەداهاتوودا کاریگەری نەرێنێ و خراپ لە دوای خۆیدا بەجێی دەهێڵێ، دیارە بە سووتان و کاولکاریی دارستانەکان چ لە باری تێکدانی ئێکۆسیستمی هەرێمی و ناوچەیی و گۆڕینی کەش و هەوا و لە ناوچوونی بوونەوەر و گیانلەبەر و دەیان زەرە و زەیان و مەترسی دروستکردن لە سەر دانیشتوانی ناوچەکە و بە کۆچ و کۆچکردن، وەشککردنی سەرچاوەی ئابووری، دووکەڵەکە ئەچێتە چاوی خەڵکی بەشمەینەتی کورد و دەوروبەریش کە لە ژینگەی کوردستاندا بێت. بەگشتی دەتوانم بڵێم کە پرسی سووتاندنی دارستانەکانی زاگرۆس و پیلانە مەترسیدارەکانی ڕێژیم پرسێکی گشتییە و بۆ ڕێژیم فەرق ناکات کام بەش لە کوردستان بێت.

سپاس بۆ بەشداریتان لەو دیمانەیەدا

سپاس بۆ ئێوەش بۆ وروژاندنەوەی ئەو باسە و خەمخۆریتان

وێستگە

گەڵاڵەی زەبر و زۆر

ئاسۆ مینبەری

لە ٢٥ی خاکەلێوەی ئەمساڵەوە ڕێژیم لە ڕێگەی ناوەندە داپڵۆسێنەرەکانیەوە پرۆژەیەکی دیکەی لە دژی کۆمەڵگە و بەتایبەت ژنان خستووەتە بواری جێبەجێکردنەوە.

ئەگەرچی چوارچێوەی ئەم پرۆژەیە کە بە "گەڵاڵەی نوور" ناسراوە ناڕوونە و تاکوو ئێستا پێوەرێکی دیار و ڕوون بۆ جێبەجێکردنی بەدەستەوە نەدراوە، بەڵام هەموو ناوەندە سەرکوتکارەکانی ڕێژیم کەوتوونەتە خزمەتیەوە و دەیانەوێ بە زۆر پرسی حیجاب لە کۆمەڵگەدا بکەنە ڕۆژەڤ و وای نیشان بدەن کە تەنیا کێشەی هەنووکەیی کۆمەڵگەی ئێران، کێشەی حیجابە!

لە ڕاستیدا پرسی حیجاب لای کۆماری ئیسلامی هەمیشە یەکێک لە گرینگترین و هەستیارترین بابەتەکان بووە و، ناکرێ دەسەڵات بە ناوی ئیسلامەوە خۆی بەسەر کۆمەڵگەدا بسەپێنێت و پرسی حیجابی تێدا ڕەچاو نەکرێ؛ بەڵام پرسە سەرەکییەکە، نەبوونی ڕەوایی ئەم دەسەڵاتە و دژایەتیی زۆربەی حەشیمەتی کۆمەڵگەی ئێران لەگەڵ پرسێکی وەک حیجابە. هەروەها ڕێژیم زۆر باش دەزانێ کە پاشەکشە لەهەمبەر پرسی حیجاب سەرەتای دۆمێنۆی پاشەکشەکانی و ە کۆتاییدا ڕووخان و داڕمانیەتی.

هەر لە سەرەتای هاتنەسەرکاری ڕێژیمەوە، پرسی حیجاب بەسەر ئەو کۆمەڵگەیەدا سەپاوە و خەڵک بەبێ هیچ دەرفەتێک بۆ ڕادەربڕین ناچار بە گوێڕایەڵبوون و ملکەچبوون بەم بڕیارە بوون، چونکە لای کۆماری ئیسلامی دژایەتی لەگەڵ پرسی حیجاب، لە ڕاستیدا دژایەتی لەگەڵ چییەتی و بوونی ئەو دەسەڵاتەیە. لە ٤٥ ساڵی ڕابردوودا و بەپێی دۆخی کۆمەڵگە و گرینگتر لەوەش دۆخی دەسەڵات، پرسی حیجاب هەموو کاتێک لەلای ڕێژیم زۆرترین گرینگیی پێ دراوە و بە جۆرێک لە جۆرەکان وەک کەرەستەیەک بۆ کۆنتڕۆڵکردنی لانیکەم بەشێک لە حەشیمەتی کۆمەڵگەی ئێران چاوی لێ کراوە؛ هەر بۆیە هەر کات کە لە قوژبنێکدا دژایەتی لەگەڵ ئەم پرسە کرابێ، وەک ئەوە بووە کە تەواوەتی کۆماری ئیسلامی کرابێتە ئامانج و لەو سۆنگەیەشەوە هەڵوێستی دەسەڵاتیش توند و بێبەزەییانە بووە.

ئەگەرچی پرسی حیجاب لە کوردستان پرسێکی زۆر جیاوازتر لە ناوەندی ئێرانە بەڵام بەم حاڵەشەوە، ڕێژیم ستەمی خۆی بەرانبەر بەم خەڵکە درێغ نەکردوە و بەردەوام هەوڵی داوە تاکوو بە بیانووی حیجابەوە پەلاماری کوردستان و خەڵکەکەی بدا. بەڵام ئەمە ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگرە کە پرسی حیجاب لە کوردستان بۆ ڕێژیم پرسێکی تەواو ئەمنییەتییە، چونکە تێگەیشتنی خەڵکی کوردستان لە کۆمەڵگەی ئێران و ناسینێک کە لە دەسەڵات هەیانە، وای کردوە کە حیجابیش وەکوو بیانوویەک بۆ دژایەتی لەگەڵ ڕێژیم چاوی لێ بکرێت.

ڕێژیم ساڵانێکی زۆرە لە ڕێگەی گەڵاڵەی جۆراوجۆرەوە هەوڵ بۆ سەپاندنی حیجاب بەسەر کۆمەڵگەدا دەدات بەڵام ئەوەی ڕاستی بێت ئەوەیە کە لە دوای قەتڵی حکوومەتیی ژینا ئەمینییەوە، ئەم پرسە لە کوردستان بوو بە دەسمایەی سەرکوتی زیاتر، چونکە ئەم پرسە لە کوردستان جیا لە مافێکی تاکەکەسی، تێکەڵ بە پرسی شوناس و پرسی نەتەوەیی بوو و بە پێچەوانەی شارەکانی ناوەندی ئێران کە هەموو بزووتنەوەکەی دوای مەرگی ژینایان بە حیجابەوە گرێ دا، لە کوردستان پرسی نەتەوەیی بە گوڕ و تینەوە سەری هەڵدایەوە و کوژرانی کچە کوردێک لەسەر حیجاب بوو بە چەخماخەی ئاگری بزووتنەوەیەک کە دەسەڵاتی تووشی داڕمانێکی دەروونی کرد. دەروونی بەو مانایە کە ئەگەرچی لە ڕواڵەتدا ڕێژیمەکە نەڕووخاوە بەڵام لە نێوەڕۆک و بوونی خۆیدا تووشی ڕووخان و لەنێوچوون بووە؛ بە شێوازێک کە دواپەلەقاژەی بووەتە پەلاماردانی ژنان و کچان لە شەقامەکاندا و پێی وایە بە سەپاندنی ئەم پرسە دەتوانێ قەرەبووی تێکچوون و ڕووخانە دەروونییەکەی بکاتەوە!

ئامادەباشیی هێزە ئینتیزامییەکان و گەشتی ئێرشاد و باقی هێزەکانی ڕێژیم، لایەنێکی دیکەشی هەیە و ڕەنگە بەشێکی گرینگ لەم هەوڵە بێت، ئەویش گەورە کردنەوەی پرسی حیجاب بە مەبەستی بچووککردنەوەی پرسی سەرەکی واتە مافخوازیی خەڵکانی ئێرانە.

لە ڕاستیدا ڕێژیم بە سەرقاڵکردنی خەڵژ بە پرسی حیجابەوە، وای دەنوێنێ کە تەنیا پرسی گرینگ کە لە هەمان کاتدا بووەتە هۆی ڕووبەڕوونەوەی خەڵک و دەسەڵاتە پرسی حیجابە، بەم شێوەیە پرسە ئابووری، کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، سیاسی، پەروردەییەکان دەکەونە پەراوێزەوە و لە جیاتی ئەوەی کە شەڕی خەڵک و دەسەڵات لەسەر پرسی مافی چارەی خۆنووسین و ئازادی و دادپەروەری بێت، لە چوارچێوەی تاڵە قژی ژنێکدا پێناسەی بۆ دەکرێت. هەر بەم پێیە زۆر گرینگە کە بە تێگەیشتن لە لایەنە شاراوەکانی ئەم بابەتە، نەهێڵین پرسی سەرەکی لە چاو ون بێت و ڕێژیم بە سەپاندنی گەڵاڵەیەک، زۆری خۆی بەسەر خەڵکدا تاقی بکاتەوە.

بێگومان بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ڕێژیم هەر جارەو لە سەنگەرێکدا دەکرێ و ئەوەی کە گۆڕانی بەسەردا نایەت، ڕق و تووڕەیی خەڵک لە دەسەڵات و بێزارییان لە ستەم و نادادپەروەرییە.

دووهەم جامی ژەهر بۆ وەلی فەقیهی ئێران

عەبدولڕەحمان گەورکی

لە ٢٥ی خاکەلێوەی ئەمساڵ، ڕێژیمی ویلایەتی فەقیهی ئێران کەوتە تەڵەوە و بە لابردنی پەردەکان ڕووی ڕاستەقینەی خۆی لە شەڕی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا دەرخست، کە لایەنی سەرەکیی شەڕەکەیە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و "سەری مارە شەڕخوازەکە لە تارانە"!

لە سەرەتای شەڕەکەدا، ڕێژیمی ئێران و ڕەوت و لایەنگرانی سازان و سازشتکارانی ڕۆژئاوایی لەگەڵ ئەم دیکتاتۆریەتە (واتا ئیمدادگەرانی غەیبی!) نەیانویست دان بەو ڕاستییەدا بنێن. سازشتکارانی ڕۆژئاوایی و تەنانەت بەرپرسێکی کۆشکی سپی هەر لە سەرەتای شەڕەکەدا دەیانگوت "هیچ نیشانەیەکی بە دەستەوە نییە تایبەت بە تێوەگلانی ڕێژیمی ئێران لە شەڕی غەززەدا!"

لە یادمانە کە لە یەکەم هەفتەکانی شەڕدا، خامنەیی و سەرکردەکانی ڕێژیمی ویلایەتی فەقیهی، ڕۆڵی ڕێژیمەکەیان لە هەڵایسانی ئەم شەڕە بە سوێند و ئایەت دەشاردەوە.(حەسەن نەسروڵڵا)ی ئەمینداری گشتی حزبوڵڵای لوبنان لەلایەن خامنەییەوە ڕاسپێردرابوو کە بڵێت: پرسی غەززە پرسێکی فەلەستینیە. ئەمیر سەعید ئێروانی، باڵیۆز و نوێنەری هەمیشەیی ڕێژیمی ئێران لەمرۆژانەدا لە ڕێکخراوی نەتەوە یەککگرتووەکان گوتی: کۆماری ئیسلامی ئێران هیچ کاتێک دەستی لە هیچ چالاکی و هێرشێکدا نەبووە دژی هێزە سەربازییەکانی ئەمریکا لە سووریا و عێراقدا!

وەلی فەقێی دەسەڵاتداری ئێران لە کاتێکدا دامەزرێنەر و ڕێخۆشکەر و تاکە سودمەندی شەڕی غەززە بوو، حاشای لە ڕۆڵی خۆی لەو شەڕەدا دەکرد. چونکە نەیدەویست ڕاستەوخۆ بکەوێتە ناو شەڕی ئیسرائیل و ئەمریکاوە. بەرژەوەندیی ئەو لەوەدا بوو کە ئەم شەڕە بە "هێزی بە وەکالەت" بەردەوام بێت. بە واتایەکیتر، بە قوربانیکردنی گیان وماڵی فەلەستینییەکان، پرۆژەکەی پێش بخات. چونکە بۆ ئەو و ڕێژیمەکەی، شەڕخوازی لە دەرەوەی سنوورەکان، پۆششێک بوو بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاپەڕین لە ناوخۆی ئێران و بارودۆخەکە.

ئەگەرچی بۆ خەڵکی ئێران و شارەزایانی سیاسی ڕوون و ئاشکرایە، بەڵام هەنگاوی ئەمدواییەی وەلی فەقیهی دەسەڵاتدار لە ئێران، لەمەڕ تێگرتنی مووشەک و فڕاندنی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان لە نێو خاکی ئێرانەوە، دەبێ بە تەواوی ئەو ئیدیعا شووشەییەی سازشتکارانی ڕۆژئاوایی بە تەواوی شکاندبێت کە ئەو شەڕەی ئێستای ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، هیچ پەیوەندییەکی بە گەلی فەلەستینەوە نییە، و "ماری شەڕخواز، هێلانەکەی لە تارانە، و دەبێت سەری پان بکرێتەوە" بۆ ئەوەی ئەم شەڕە کۆتایی پێ بێت

کەس گومانی لەوەدا نییە کە قوربانیی سەرەکیی ئەم شەڕە، گەلی فەلەستینە. شەڕێک کە تاکە چارەسەرە ڕاستەقینەکەی، کۆتاییهێنان و ڕووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئایینییە لە ئێران. بۆ ئەوەی پرسی گەلی فەلەستین بگەڕێتەوە ڕێڕەوە ڕاستەقینەی خۆی. مێژوو دەریخستووە کە خاوەنە ڕاستەقینەکەی فەلەستین، خەڵکی ئەم خاکەیە و ئەوانەی خۆیان وەک "گەلی فەلەستین" نیشان دەدەن "نە لە گەلی فەلەستینن و نە بۆ گەلی فەلەستینن".

ڕێژیمی ئێران ٤٥ ساڵە خەڵک لە ناوخۆی ئێراندا سەرکوت دەکات و بۆ ئەوەی شەرعیەت بدات بەم سەرکوتکردنە، بە شێوەی جۆراوجۆر، شەڕفرۆشتنی کردووە بە "سیاسەت و ستراتیژ"ی خۆی لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێراندا. کەواتە هەنگاوی ئەمدواییەی وەلی فەقیهی دەسەڵاتداری ئێران "خاڵی وەرچەرخانێکە لە پێشهاتە ناوچەییەکان" کە دەتوانێت هەنگاوێکی گەورە بێت بەرەو لەنێوبردنی "سەری ڕەشەماری شەڕخوازی".

ئاشکرایە کە کەس خوازیاری هێرشی سەربازی نەبووە و نییە بۆ سەر ئێران. بەڵام گرنگتر لە هێرشی سەربازی، "ڕووخاندنی دیکتاتۆرییەتە لەم وڵاتە"، کە هەم تاکە ڕێگەچارەی مومکینە بۆ ڕزگارکردنی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لەم بارودۆخەی ئێستاکە، و هەم خەڵکی ئێران توانای لە نێوبردنی ئەم دیکتاتۆرییەیان هەیە، و هەمیش گەلان و بزووتنەوە جەماوەرییەکان لە سەرتاسەری جیهان، دەتوانن بۆ پشتیوانیکردن لە ئامانجێکی لەو شێوەیە، لە تەنیشت خەلکی و بەرخۆدانی ئێران بوەستن و پشتیوانیان لێ بکەن. ڕاستییەک کە تا ئێستا سازشتکاران ڕێگر بوون لە بەرانبەریدا!

کەوایە پێشهاتەکانی ئەمدواییەی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، لە لایەک ڕاست و درووستبوونی ستراتیژیی "سەری مارەکەی ویلایەت لە تارانە" نیشان دەدات و لە لایەکی دیکەشەوە، نیشانەی لاوازی و داماوی و ناسکبوونی ڕێژیمی ویلایەتی فەقیهیە کە هەر لە بنەڕەتدا پێی وا نەبوو ئەم شەڕە بگاتە ئەم ئاست و خاڵە. هەربۆیە هەموو هەوڵێک دەدات بۆ دوورکەوتنەوە لە ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران کە بە نیازن کۆتایی بە دیکتاتۆرییەت لە ئێران بهێنن. ئەم ڕێژیمە دەیەوێت ئەوە نیشان بدات کە "سەری ڕەشەمارەکە لە تاران نییە!" بەڵام بەپێی ئەم پەندە ئێرانییە، "ئەو کووپە شکا و ئەو دەفرە ڕژا". درەنگ و زوو هەڵدەگرێت بەڵام، بەڵام هەر دێتە دیتن. بەمزووانە ڕۆژێک دێت کە ئێران بەبێ دیکتاتۆرییەت لە ئاشتی و دۆستایەتی لەگەڵ دراوسێکانیدا بژیت!

دوا وتە:

هیچ دەسەڵاتێکی دیکتاتۆری ژەهر ناخوات مەگەر دەرخواردی بدرێت! خومەینی لە ساڵی ١٣٦٧دا، ئەوکاتەی لە شەڕدا بوو لەگەڵ عێراق، دانی بەوەدانا کە جامە ژەهرەکەی خواردەوە و ساڵێک دواتر لە خەفەتدا مرد! ئەزموونەکان دەریانخستووە کە کارتێکردنی دووەم جامی ژەهر ماوەیەکی کورتتر هەڵدەگرێت و ئەگەر دیکتاتۆرییەت سەرپێچی بکات لە خواردنەوەی، ئەوا دیسان کاتەکەی کورتتر دەبێت.

شۆڕشێکی دیکە

ناسر ساڵحی ئەسڵ

هانا ئارێنت، فەیلەسوفی ئاڵمانی لە کتێبی بەناوبانگی شۆڕشدا دەنووسێت: تەنانەت لەو وڵاتانەی جارێک شۆڕش کراوە، دووبارەبوونەوەی شۆڕشێکی دیکە، بە هۆکار و میتۆدی دیکە، دوور لە چاوەڕوانی و ژیری نییە.

زۆر جار بیستوومانە دەڵێن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەسەڵات و حوکمرانییەکەی، بە هەمان شێوەی کە گەلانی ئیران نیزامی پادشایەتیی پەهلەوییان ڕووخاند، لەدەست نادەن. بە واتایەکی دیکە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە ئەزموونوەرگرتن لە ڕووخانی سیستەمی پاشایەتیی پەهلەوی، هەموو ڕێگاکانی شۆڕشی بە ڕووی گەلانی ئێران داخستوە. بۆ نموونە دەڵێن، ئەگەر سیستەمی حەمەڕەزاشا بە دروستکردنی فەزای سیاسیی کراوە لە مانگەکانی کۆتاییدا ڕێگەی بۆ دارمانی دەسەڵاتدارییەکەی خۆش کرد، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی خۆی لە کرانەوە و دروستکردنی فەزایەکی کراوەی سیاسی دەپارێزێت! بەڵام ئەمە بیرکردنەوەیەکی هەڵەیە، چونکە شۆڕشەکان بەپێی سەردەم، وەک لافاوێک وان کە دواجار ڕێگایەک بۆ تێپەڕین دەدۆزنەوە. جگە لەوەش ئەزموونی شۆڕشی گەلانی ئێران ئەوە دەردەخا کە هۆکارەکانی شۆڕش لە ئێران لە هەموو جیهان جیاواز و سەرسوڕهێنەرتر بوون. بۆ نموونە نەدەکرا هیچ تیئۆریسیەنێک پێشبینیی ئەوە بکات کە حکوومەتێکی بەڕواڵەت بەهێز بە سوپای پێنجەمی جیهان و چەکی پێشکەوتوو و گەشەسەندنی ئابووری بەرچاو، بەو خێراییە دارمێت. هەروەها با لەبیرمان نەچێت کە ئێران یەکێکە لەو وڵاتە دەگمەنانەی جیهان کە لە یەک سەدەدا دوو شۆڕشی بەرفراوانی بەخۆیەوە بینیوە.

ئەوەی جێگەی سەرنجە ئەوەیە کە سەرچاوەی هەموو شۆڕش و ڕاپەرینەکان ئیرانی پرسی و ئیتنیکی و ئایینزایی، پرسی سیاسی و نەتەوایەتی و کێشە و قەیرانە چارەسەرنەکراوەکانی کۆمەڵگەی گەلانی ئیران بووە. کەوابوو هیچ شۆڕشێکی گەلانی ئێران لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێرانەوە نەسەپێندراوە و گەلانی ئیران خۆیان داینەمۆی شۆڕشەکان بوون. هەر بۆیە بیستنی دەنگی شۆڕشی گەلانی ئیران لەلایەن دیکتاتۆرە سەرەڕۆکانەوە برینەکانی سارێژ نەکردوە، چونکە ڕاپەرین و نارەزایەتییەکان چەکی دەستی گەلانی ئێران بۆ گۆڕینی شێوازی حوکمڕانی ئێران لە سیستەمێکی ستەمکار و نادێموکراتیک بۆ سیستەمێکی دێموکراتیک بووە کە دیارە هێشتا بەدی نەهاتوە. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی وەک دیکتاتۆرەکانی پێش خۆی، لە مێژووی سیاسیی شۆڕشەکانی گەلانی ئێران ئەزموونی وەرنەگرتوە و دەیهەوێت بە فرتوفێڵ و سەرکوت و خەفەقان، گرتن و زیندان و ئیعدام وا بنوێنێ هەموو ڕێگاکانی شۆڕشی بە ڕووی گەلانی ئێراندا داخستووە. بەڵام ئەوە لە کاتێکدایە کە هەم پرسی نەتەوەیی کورد و هەم پرسی سیاسی نەتەوەکانی دیکەی ئیران هەر لە سەرەتاکانی سەرهەڵدانیانەوە تا ئیستا بە چەندین قوناغی جۆراوجۆردا تێپەر بوون و شۆڕشی گەلانی ئیران هەر جارە و بە شێوەیەک و ڕووخسارێکی جیاوازەوە دەرکەوتووەتەوە. هەروەها گەلانی ئێران ئامراز و کەرەسەی جۆراوجۆریان بە کارهیناوە و مەیدان و گۆرەپانی جۆراوجۆری ڕاپەرینیان تاقی کردووتەوە تا ڕاپەرین و نارەزایەتی و شۆڕش بەردەوام بێت. هەر بۆیە بەو لێکدانەوە و خوێندنەوەیە لە مێژوویی سیاسی ڕاپەرین و شۆڕشی گەلانی ئیران بەو ئامانجە دەگەین و دەرکەوتە و لێکەوتەکانی شۆڕشی ژیناش دەرخری ئەو ڕاستییەن کە شۆڕش تاکەڕێگا بۆ تێپەڕین لە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییە.

لە سەردەمی تەقینەوەی زانیاری و ئینترنێتدا، شۆڕش، نارەزایەتی و ڕاپەرین، کات و ساتی دیاریکراوی نییە. ئەگەر لە سەردەمێکدا ڕۆژنامە و ڕادیۆ ڕەگی حەیاتی خەبات و شۆڕشی نەتەوەیەک یان ڕەوتیکی سیاسی بووە، ئیستا لە جیهانی پێوەندییە خێراکاندا، سۆشیالمیدیا ڕەگی حەیاتی خەباتی هەر گەل و نەتەوەیەکە. بۆیە لە سەردەمی ئێستادا نەوەی نوێی گۆڕانخوازی گەلانی ئێران بە گۆڕینی ڕێکخستن، هەڵسوکەوتی سیاسی، کەلکوەرگرتن لە وزەی خەباتگێڕی بە چەشنێک کە زیاترین پتانسییەڵی شۆڕشگێرانە و توانستی سیاسی لە جەستە و میشکی تاک و کۆی کۆمەڵگەی گەلانی ئیراندا و بە گوتار و ڕێکخستنی سەردەمیانە؛ لە کاتوساتی پێویستدا ئەو پتانسییەلە جەماوەرییە دەبێت بە بە جوڵە و دینامیزمی شۆڕش و خەباتیکی بەربڵاوی جەماوەری بۆ گۆڕینی سیستەمی کۆماری ئیسلامی بە سیستەمێکی ئەمڕۆیی و دێموکراتیک. کەم ڕووەوە لە ئێستادا خەباتی نەوەی نوێی گەلانی ئیران لە دوو قۆناغدا خۆی دەبینێتەوە کە بریتین لە:

یەکەم: ماتەوزەی وەجووڵە خستنی حیزب و ڕێکخراوە و بزاڤی کۆمەڵایەتی و جەماوەرییەکان.

سەرچاوەی هەموو شۆڕش و ڕاپەرینەکان ئیرانی پرسی و ئیتنیکی و ئایینزایی، پرسی سیاسی و نەتەوایەتی و کێشە و قەیرانە چارەسەرنەکراوەکانی کۆمەڵگەی گەلانی ئیران بووە. کەوابوو هیچ شۆڕشێکی گەلانی ئێران لە دەرەوەی سنوورەکانی ئیرانەوە نەسەپێندراوە و گەلانی ئیران خۆیان داینەمۆی شۆڕشەکان بوون

دووهەم: ماتەوزەی وەجووڵە خستنی شەقامی سیاسی، کۆمەڵایەتی و فەرهەنگیی شار.

کەوابوو ڕاپەرین و شۆڕش لە سەردەمی پێوەندییە خێراکاندا، پێوەندیی حیزب و ڕێکخراوە جەماوەرییەکان و بزاڤە کۆمەڵایەتیەکانی شار پێوەندییەکی دوو لایەنەیان پێکەوە هەیە. واتا حیزب و ڕێکخراو لەلایەکەوە وزە دەبەخشن بە بزاڤە کۆمەڵایەتییەکانی شار و لە لایەکی دیکەوە وزە لە بزاڤە کۆمەڵایەتییەکانی شار وەردەگرن و لەم ڕێگایەوە بە باشترین شێوە سەرمایەی هەمەلایەن و هەمە چەشنەکان دەبن بە سەرمایەی شۆڕشگێڕانە.

هەروەها ئەگەر جاران لە مێژوویی سیاسی ڕاپەرینی گەلانی ئێراندا زۆر جار نارەزایەتییەکانی گەلانی ئیران لەگەڵ یەکتر یان لەگەڵ ناوەندی ئێران هاوکات و هەماهەنگ نەبووە و نارەزایەتییەکان ناوچەیی و جیاجیا بووە. بەڵام لە ئێستادا پرسکە ئەوەیە کە دەتوانین بڵێن کە نەوەی نوێ گەلانی ئێران بەو ئاستە لە خودئاگایی و وشیاری گەیشتوون کە بە هەماهەنگی و یەکیەتی و یەکگرتوویی شۆڕش و ڕاپەرینی جەماوەریی گەلانی ئێران ڕێک بخەن و بەڕێوەی ببەن.

بابەتێکی دیکەی پێوەندیدار بەو باسە ئەوەیە کە خەباتی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە تایبەت پاش پاوانکردنی جومگەکانی دەسەڵات لەلایەن ڕێژیمی خومەینییەوە لەچاو ناوچەکانی ناوەندی ئێران خوێندنەوەی هەڵەی بۆ کراوە. چونکە ڕاپەرین و شۆڕشی خەڵکی کورد لە چاو بەشێک لە ناوچەکانی ناوەندی ئێران جیاواز بووە و ئەمەش ئاساییە. چونکە لە کوردستان هەڵاواردنە نەتەوەیی_ ڕەگەزی و مەزهەبی لەلایەن دەسەڵاتی ناوەندییەوە، وای کردوە کە داواکاری و داخوازییەکانی نەتەوەی کورد لەگەڵ داخوازییەکانی ناوچەکانی ناوەندی ئێران جیاواز بن. بەڵام لە هەمان کاتدا لەلایەک بزوتنەوەی میللی دێموکراتیکی کورد لە دروشمی ستراتێژی خۆیدا دێموکراسی بۆ ئێرانی پێش داواکردنی مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی خۆی خستوە؛ هەروەها لەلایەکی دیکەوە لە ماوەی تەمەنی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا، هەموو نەتەوە و ئیتنیک و ئایینزاکانی گەلانی ئێران لە دۆخیکدا دەژین کە نەک هیچ ڕۆڵێکیان لە بەڕێوەبەری و مودیریەتی کەڵان و کاروباری ئیراندا نەبووە و نییە، بەڵکوو بە شێوەی سیستەماتیک سەرکوت دەکرین و لە هەموو مافە سیاسی و یاساییەکان بێبەش کراون. هەر بۆیە بەداخەوە گەلانی ناوەندی ئێران لە سەرەتای دەسەڵاتداریی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا هیچکات بە هانای خەڵکی ڕاپەڕیوی کوردستان و نەتەوەکانی دیکەی ئێران نەهاتوون و پرسە سیاسی و نەتەوەییەکانی گەلانی ئێرانیان لە دەرەوەی پرس و داخوازییەکانی خۆیان زانیوە و بە نیسبەت بە زوڵم و سەرکوتیک لە کوردستان و ناوچەی نەتەوەکانی دیکەی ئێران کە بەرەوڕووی خەڵکی ڕاپەڕیوی کورد، بلوچ و عەرەب و تورکمن بۆ بێدەنگیان هەڵبژاردوە.

بەڵام بە شاهیدی مێژوو، ئەزموونی خەباتی شاری خەڵکی کورد، هەر لە یەکەم ڕۆژەکانی دەسەڵاتداریی کۆماری ئیسلامیدا لە نەورۆزی خوێناوی شاری سنە و کۆچی مێژوویی خەڵکی مەریوان، لە پەنا خەباتی پڕ لە شانازیی چەکداری، توانییان لە جومگەکانی خەباتی شار وەک دەرفەت و زەرورەتێک بۆ داوا و ویستە سیاسی و نەتەوەییەکانی کەڵک وەرگرێت. خەباتی شار لە قەوارە و شێوازی جۆراوجۆری وەک: پێکهێنانی هەیئەتی حۆسنی نییەتی گەلی کورد بۆ وتوویژ، بەشداریی کردنی گەلی کورد لە یەکەم هەڵبژاردنی مەجلیسەکانی شورای ئیسلامی و خوبرەگانی نووسینەوەی یاسایی بنەڕەتی، خۆیی دەرخستوە. هەروەها لە سێ دەیەی ڕابردوودا نارەزایەتییەکانی گەلی کورد لە شێوە و جۆرەکانی وەک مانگرتنەکان و نارەزایەتییەکانی سەر شەقام مانادار و پەیامدار بوون. ئەوە مانادار بوون و پەیامداربوونی خەبات و ڕاپەرینی خەڵکی کوردە کە کوردستان لەلایەک بۆتە مەکۆی خەباتی شار لە ئاستی ئێراندا و لەلایەکی دیکەوە بۆتە چاو و چرا گەلانی ئێران. خاڵێکی زۆر گرینگ و بەهێزی دیکە ئەوەیە کە ڕێبەران و خەباتگێڕان و چالاکانی مەدەنیی کورد لەو تەواوەتیی کۆماری ئیسلامییان بەئامانج گرتوە، چونکەی پرسی کورد و پرسی دێموکراسی و مافی نەتەوە و ئیتنیک و ئایینزاکان لە ئێراندا قوڵتر لەو شەڕەیە کە کە باڵە جیاوازەکانی حکوومەت بۆ مانەوە لە دەسەڵات سازیان کردوە و هەر دوو باڵەکە نیشانیان داوە کە لە کاتیکدا دەسەڵاتیان بە دەستەوە بووە وەک پرۆژەیەکی ئەمنییەتی لە خەباتی ڕەوای خەڵکی کوردیان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و نەتەوە و ئیتنیک و ئایینزاکانی ئێرانیان زانیوە.

هەر بۆیە لە شۆڕشی ژینا، بێ جیاوازی لەلایەن هەموو چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگەی ئێران و بە تایبەت لەلایەن نەوەی نوی شۆڕش و ڕاپەڕین، لە زۆربەی شارەکانی ئێران، لە ڕاپەڕین و شۆڕشی ژینادا بەشدارییان کرد و کوردستان بوو بە دەروازەی ڕاپەڕینی گەلانی ئێران. هەروەها هەماهەنگی و یەکیەتی و یەککگرتوویی گەلانی ئێران بە جۆریک بوو، کە هەر جۆرە ڕەواییەکی لە دەسەڵاتداریی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی سڕییەوە وتا ڕادەیەکی زۆر کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی کەوتنە قەیرانی ڕەوایی دەسەڵاتدارییەوە. قەیرانی ڕەوایی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی لە هەڵبژاردنی ١١ ڕەشەممەی زستانی ڕابردوودا گەیشتە چڵە پووپە و هەر بەو خوێندنەوە و لێکدانەوەیە زۆری نەماوە لە داهاتوودا ئەو هەوڵانە بە ئەنجامێک بگا و کۆتایی بە زوڵم و زۆرداری کۆماری ئیسلامی بێت.

دوا وتە ئەوە کە بەردەوامی ڕاپەڕین و شۆڕشی ژینا، دەری دەخات کە هێزی ڕاپەڕیو و جەماوەری گەلانی ئێران لە هێزی سەخت و نیزامی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، بەهێزتر و دەنگدارترە. هەر بۆیە گەلانی ئێران تا گەیشتن بە شۆڕشێکی دیکە بە ئامانجەکانی شۆڕشی ژینا وەفادارن.

شێعراندنی ژینا و ڕازاندنەوەی ژین

د. هاشم ئەحمەدزادە

ئەوکاتەی ئەرەستو لە ڕووی مامۆستاکەی وەردەگەڕا و بە شێعرییەتەکەیەوە بونیادی کۆماری مامۆستای هەڵدەتەکاند، کێشەیەکی لە لاساکردنەوەدا نەدەبینی و تاوانی نەکردەی شاعیرانی بەرپەرچ دەداوە و دژی ڕاونانیان لە بەهەشتەشاری ئەفلاتونی دەوەستاوە، بەردی بناغەی باوەڕێکی دادەنا کە چەند هەزارەیەکیش دواتر هەر لە برەودایە. ئێستاش لە سەرەتاکانی هەزارەی سێهەمدا هیچ بوارێکی ژیانی ئەدەبی نییە بەدوای ئێکسیری جوانیدا نەبێت و بۆ ئەوەی سەرێکی لەنێو سەراندا هەبێت چارەیەک جگە لە پەنابردن بۆ زمانی شێعرییەت شک نابات. ئێستا ئاوی حەیاتیش بێ زمانێکی شێعرییانە نافرۆشرێت و هیچ کەلێنێکی ژیان بێ مەرهەمی سیحری زمان پڕ نابێتەوە. ئێستا ئیتر بۆ باوترین ژانری سەردەمیش کە ڕۆمان بێت، ئەوە زمانێکی شێعرییە کە پێشوازیی خوێنەران مسۆگەر دەکات. ئێستا هیچ پەیامێک بەبێ زمانێکی بەرزی شێعری ناگاتە ئەنجام و ئامانج ناپێکێت.

شۆڕشی ژینا سێرەی لە نەزمی باوی کۆمەڵگە گرت و سەرتاپای پێکهاتەی باوکەمەزنانەی کردە ئامانجی بەرخۆدانی خۆی. شۆڕشی ژینا دروشمی "بەرخۆدان ژیانە" دەکات بە ڕاستییەکی هەردەم ئامادەی کۆمەڵگەی کوردی. بێگومان شۆڕشێکی ئاوا هەمەگیر، ناتوانێت کاریگەرییەکی ڕوونی لە ئەدەبی وڵاتی ژینادا نەبێت. "ئاکۆ ئەلیاسی" لەم کۆمەڵە شێعرەی بەردەستتدا بەپیر شێعراندنی شۆڕشی ژیناوە چووە و تەمای ڕازاندنەوە و جوانکاریی ژین هانی داوە ژیان و شێعر دیسانەوە ئاوێتەی یەکتر بکاتەوە و لە ڕێڕەوی مێژوویەکی دووردا ئاگری ئەم شۆڕشە بگەشێنێتەوە و داهاتوو لێوڕێژ بکات لە ڕووناکی و جوانی. سروشتی جوان و ئاگرینی شۆڕشی ژینا لە هەناوی خۆیدا نەمامی شێعری ناشتوە و ئاکۆ بە شێعراندنی دەقی بەسەرهاتی ژینا بووەتە باخەوانی باخی بەپەرژینی ژیان. لە دنیای هزریی ئەم سەردەمەدا مێژوو شتێک نییە جگە لە دەقێکی کراوە و دەقیش شتێک نییە جگە لە پاژێکی مێژوو. ئەوکاتەی دەق نوێنەرایەتیی مێژوو دەکات و مێژوو لە دەقێکدا خۆی دەنوێنێتەوە، زمانی شێعر زیاتر لە هەر هێمایەک ڕەمز و ڕازی ئەم پێوەندییە دیالێکتیکییە مسۆگەر دەکاتەوە. هەندێ جار دەقێک لە دڵی جەماوەرەوە سەرچاوە دەگرێت و خۆرسکانە دەڕژێتە گەرووی مێژووەوە و لەوپەڕی جوانێتیدا دەینووسێتەوە. ئەو ڕستەیەی لە شۆڕشی ژینادا بوو بەو دەقەی ئەم ئەرکە مێژوویە بەجێ بێنێت، زۆر خێرا هەموو کوردستان و ئێران و بگرە جیهانیشی تەنییەوە. ئەمەش دیسانەوە ڕاستییەکی دیرۆکی سەلماندەوە کە هەندێ ڕستە بارتەقای کتێبێکی قەبە کاریگەرییان لەسەر سەردەمی خۆیان هەیە و بۆ سەردەمانی دیکەش دەبن بە هێمایەکی مانا. هەندێ چرکە لە ڕەوتی ڕووداوەکاندا دەبنە چەقی گێڕانەوە. سەرەتاتکێی نووسین هی دەسەڵاتداران بوو. ئەوان یەکەم نیشانەکانی نووسینیان لەسەر بەردەکان هەڵدەکۆڵی. هەندێ لەو بەردانە دوای چەند هەزار ساڵێک هێشتا وەک ڕەمزی ژیارە کۆنەکان پارێزراون. ئەو بەردەی ڕەمزییەتی ناوی ژینای کردە دیارییەکی مێژوویی، ئێستا بووەتە هێمای هەرمانی هاوارێکی نوێ بۆ ئازادی. بەستێنێکی ئاوا شاعیرانە ناتوانێت ڕێی نەکەوێتە جیهانی شێعرەوە. ئاکۆ بووەتە باخەوانی باخی بەپەرژینی ئاواتی ئازادی. ئەگەر دەستێکی پەڕجووئاسا خۆڕسکانە بوو بە شاعیر و بە زمانی دایکیی ژینا مانەوەی ژینای لەسەر بەرد نەخش کرد، ئەوە ئاکۆ بەشێنەیی دەبێتە بەردەوامیی ئەم هەناسە شێعرییە و دڵی سەردەمانێکی پێ دەلاوێنێتەوە کە هیوا لە لووتکەدا بوو.

زمانی پڕ لە خوازە و وێکچواندنی زەنگینی ئەم شێعرانەی ئاکۆ لەم دیوانەدا، ئەستەمە سرنجی جوانیخوازانەی خوێنەر کەمەندکێش نەکات و سەرەڕای سرکبوون، دەستەمۆی ڕاقە و تەقینەوەی ماناکانی نەبێت. ئاکۆ بۆ نەخشاندنی ڕووباری بەخوڕی پەیڤەکانی و بۆ شاهیدیی جیلوەکانی جوانی، تاوناتاوێک دەستەودامێنی ژینا، موژگان و زارا دەبێت. ئاکۆ بۆنی "ژینا" دەکاتە میسکی ئازادی و بەم جۆرە "ژنانی هەر هەموو دنیا" ئەم بۆنەیان لێوە دێت.

ئاکۆ، ژینا دەباتەوە نێو هەناوی مێژوو و تەنانەت ئەوکاتانەی بێ هیچ پێچ و پەنایەک ڕوو لە بەردەنگ دەکات و دەبێتە وەگێڕی ڕووداوەکان و لە زمان گیانبەختکردووانی ئێستا و دوێنێ، لە "چیا" و "شەقام"دا دەدوێت، واز لە شاعیربوونی ناهێنێت و بە سیحری خوازە و وێکچواندنی دوور لە زەین، سەر دەسوڕمێنێ و جوانی، دەڕوێنێ. ئاکۆ لەبەر گوڕی ئاگری ژینا، زارا لەبیر ناکات. ئەو زارا لە "خوڕە زێیەکی ڕوون" هەڵدەکێشێت و "لە خۆرەوە" دەیڕسکێنێت و "چنگێک گزنگی" دەداتە دەست تا بیرژێنێتە "تاریکییەوە" و دواجار "هەنگستانێک" لە پەیڤ بۆ "داری پیری زمان" بئافرێنێت. هەر بۆیە شێعرەکان لە درێژەی خۆیاندا و لەبەر ڕووناکیی ئەم کناچانەی خۆر و ئاگردا، هەموو تابووەکانی دوێنێ دەشکێنن و سەرکەوتن دەخەنە گرەوی "ئەو ماچانەی، بە سۆزی بای دڵنیایی" لە یەخەی مێژوو دەدرێن.

لەو دنیا پڕ لە لەنجە و لارەی کناچەکانی خۆر و ئاگردا، کوڕانی کۆماریش پێگەی شیاوی خۆیان دەپارێزن. لێرەشدا ڕێک لەو کاتەدا کە شاعیر دەکەوێتە ژێر کاریگەریی هاواری "کۆمار" و وەک ئەو دەبێتەوە زارۆکی "ژێکاف" و جیهان بە ناڵە و فیغانی خۆی دەهەژێنێت، مەکینەی شێعرییەتی ئاکۆ کەم ناهێنێت و زایەڵەی هاواری شاعیرانەی هەروا دەدۆمێت و دەنگ دەداتەوە.

ڕەنگی سەرتاپێ ژنانەی "کناچەیێک لە ئاورێشمی ئاگر" درێژەی نەریتی شێعری سیاسیی کوردییە کە لە خانیی مەزنەوە ڕێچکە دەگرێت و بە دووندی کوردایەتیی حاجیدا هەڵدەزنێت و بە کۆڵانەکانی ئاوارەیی پەشێودا وێڵان دەبێت و بە داڵانەکانی مەرگی هاوار و هێرش و پۆڵادا شۆڕ دەبێتەوە. ئاکۆ بە جوانیناسیی شاعیرانەیەوە دەبێتە درێژەی ئەم ڕێچکەیە. وێدەچێت هەستیاریی ئاکۆیش لەمەڕ چارەنووسی نەتەوەکەی وا بکات جارێ شێعری کوردی، نەک بە ناڕاستەوخۆیی، بەڵکوو ڕێک و ڕەوان میوانداری سیاسەت بێت و هەتا ترۆپکی ئازادی و گۆڕەپانی یەکسانی دەمێ لە هۆنینەوە نەکەوێت. ئاخر ئاکۆگوتەنی،

"تا ئازادی
باڵای بەرزی خۆی لە خەمدا دەتەکێنێ،
جوانیی ژیانیش،
لەنێو کێڵگەی زامی شێعرا
قوربانییە."

حەز دەکەم ئێوەش وەک من لە خەڵوەتی دەگمەنی ژیانی ئەم سەردەمەدا لەگەڵ دنیای جوانیی شێعری ئاکۆدا دەمێک میوانی "خورپە و ترپەی لێدانی دڵ" بن.

***

سەرنجی "کوردستان":

کۆمەڵە شێعری **"کناچەیێک لە ئاورێشمی ئاگر"** تازەترین کۆمەڵە شێعری شاعیری دیار و نوێخوازی ڕۆژهەڵات، ئاکۆ ئەلیاسی چاپ و بڵاو کرایەوە. "کناچەیێک لە ئاورێشمی ئاگر" کە شەشەمین دیوانە شێعری ئاکۆ ئەلیاسییە، لەلایەن د. هاشم ئەحمەدزادەوە پێشەکیی بۆ نووسراوە.

نێوەڕۆکی هەڵبەستەکانی ئاکۆ لەم دیوانەشێعرییە نوێیەیدا، ڕوحێکی بەرگریکارانە و داکۆکیکارانەیان تێدایە و سەرجەمی مۆتیڤی هەڵبەستەکان، لە دەوری بازنەی شۆڕش و خۆشەویستیی نیشتمان و ڕۆڵ و کاریگەریی ژنان، لە ئاڵوگۆڕە سیاسی، کۆمەڵایەتی و کولتووری و یەکسانیخوازەکانی نێو کۆمەڵگەی کوردستان و ئێران بەگشتیدا، دەخولێنەوە. ژن، لەم دیوانە شێعرەی شاعێردا، بوونێکی بەرچاو و چالاکی هەیە و بەگشتی کۆی ئەو هەڵبەست و قەسیدانەیە، کە بۆ شۆڕشی "ژن، ژیان ئازادی"، واتا شۆڕشی "ژینا" نووسراون.

لە کۆمەڵە شێعری "کناچەیێک لە ئاورێشمی ئاگر"، ژیان و شێعر، جارێکی دیکەش پێکەوە ئاشت دەبنەوە و لێرەدا شێعر دەستەوملانی شۆڕشێکی مەزن، بە دروشمێکی مۆدێرنی وەک ژن، ژیان، ئازادی دەبێت و خۆشەویستیی نیشتمان و ئازادی، پێکەوە گرێ دەدرێن.

هۆنەر لەبارەی بەشداریی چالاکی ژن لەو دیوانە شێعرییەدا دەڵێ: "ژن"، لە پانتایی و دووتوێی ئەم کۆمەڵە شیعرەدا، حوزوورێکی بەرچاو، چالاک و زیندووی هەیە و ڕێ و ڕێچکەی ئەو هەڵبەستانەی کە بۆ "ژن" هۆنراونەتەوە، هەموویان بە کۆ، دەگەڕێنەوە بۆ بیر و بیرۆکەی دروشمی هۆمانیزم و یەکسانیخوازیی و مۆدێرنی "ژن، ژیان، ئازادی"، کە دیارە دواتر بوو بە وێردی سەر زمانی هەموو ئازادیخوازانی جیهان. لە ڕاستیدا، شۆڕشە مەزنەکەی ژینا، سەرەڕای ئەوەی کە هەڵگری کۆخەمی گەورەی ژنان بوو، لە هەمان کاتیشدا، هەیبەت و هەیمەنەی کۆشکی دیکتاتۆریی ئاخوندەکانی لە تاران، تا سنووری ڕووخان و تێکقرمان نێزیک کردەوە و هاوکاتیش، گوڕوتینێکی گەرم و کەموێنەی بە خەباتی هاوبەشی گەلانی ئێران بەگشتیی و یەکگرتوویی گەلی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەت بەخشی."

ئاکۆ ئەلیادی لەبارەی جێگە و پێگەی ئەدەب و هونەر لە شۆڕشی ژینادا پێیوایە: "ئەدەب و هونەر بەگشتیی و شیعر بەتایبەتی، لە پرۆسەی ئەو شۆڕشە پیرۆز و مەزنەدا، وەک هاوارێکی بەرز و دەنگێکی زوڵاڵ، لە هاندان و خرۆشاندنی شەپۆلەکانی شار و شەقام، وەک هەمیشە، ڕۆڵێکی کارا و کاریگەریان گێڕا.

لەو بەستێنەدا، بە دەیان شیعری جوان، گۆرانی و سروودی شۆڕشگێڕی لە دایک بوون و تێکڕا، سەروەرییەکانی ئەو مێژووە پرشنگدارەیان، لە سەر لەوحەی نەمری هونەر، بۆ مێژووی نەوەکانی ئێستا و داهاتوو تۆمار کرد و دیوانە شیعری "کناچەیێک لە ئاورێشمی ئاگر"یش لە دایکبووی ئەو قۆناخە ناسک و هەستیارەیە لە مێژووی خەباتی نەتەوەی ئازا و چاونەترسی کورددا."

"کوردستان" پیرۆزبایی چاپی ئەو دیوانەشێعرییە لە کاک ئاکۆ ئەلیاسی دەکا و ئاواتی سەرکەوتنی پتری بۆ دەخوازێت.

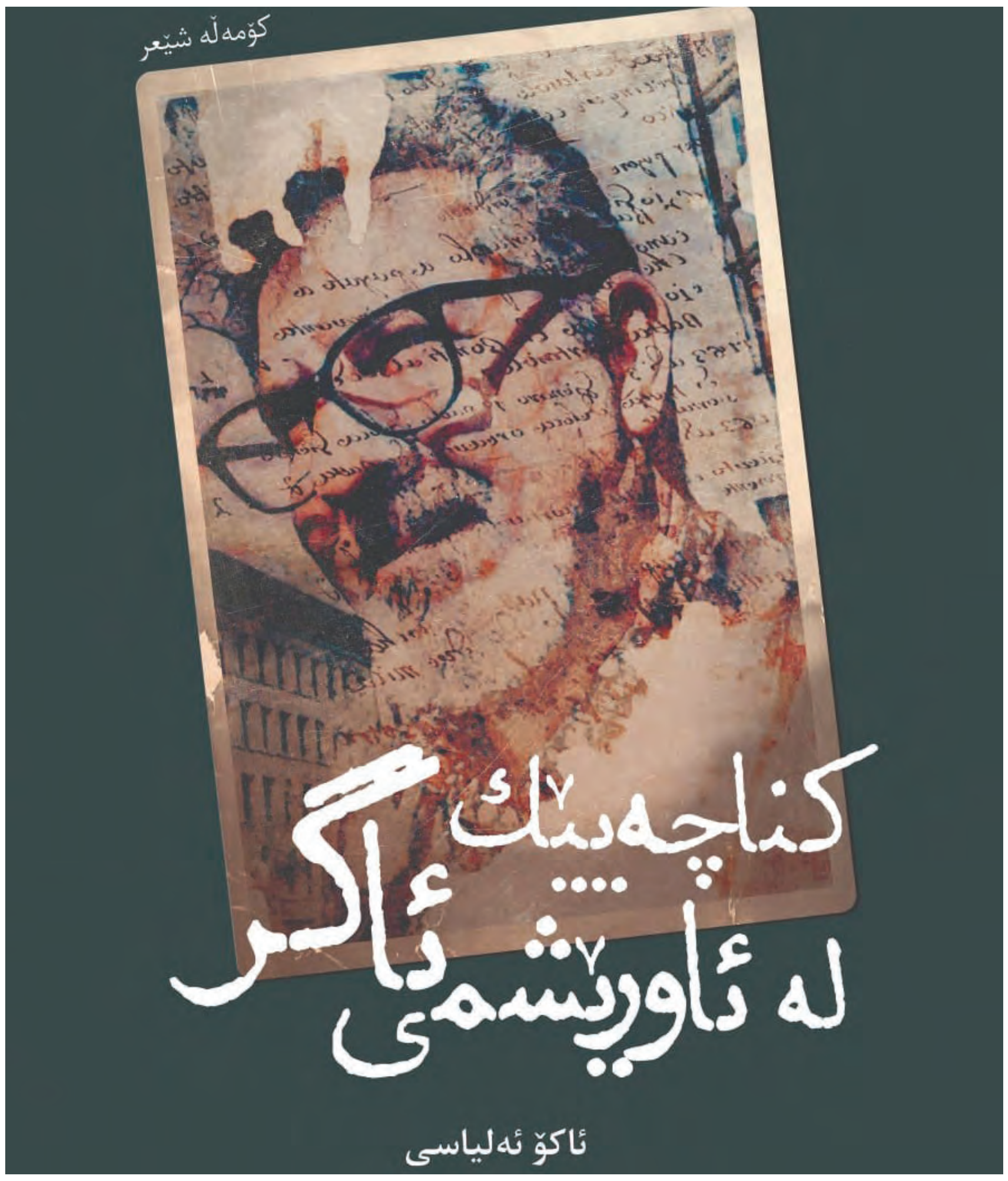

دارسمە
دەنووکی لە سمین ناپارێزێ

زایەڵەی دروشمی "کرێکارانی جیهان یەکگرن"

ئەمساڵ کەمتر لە هەفتەیەک بەسەر ڕۆژی جیهانیی کرێکاراندا تێدەپەڕێت و جارێکی دیکەش ئەم ڕۆژەمان بە خێروخۆشی تێپەڕاند. لەم دواییانەدا بە دەرکەوتنی ئامێری میدیا و پێوەندیگرتن، بۆنە و ڕۆژانی گرینگ بە چەشنێک دەکەونە بەر باس و دەبنە بنێشتەخۆشکەی نێو دەم و ددانی میدیا هەر مەپرسن. لە نێو جۆرەکانی میدیاشدا تۆڕگەلی کۆمەڵایەتیی وەک "ماڵ بیلامانێ پەڕ" و فەیسبووک و ئینستاگرام و تیکتۆک و ئەم شتانە هەر مەپرسن. جودا لە دەوڵەت و دەستەڵات و حیزب و میزب و گرووپ و مرووپ و دەزگا و مەزگا و نێوەند و مێوەند و ڕووناکبیر و مووناکبیر و شتی ئا لەم بابەتە، خەڵکی ئاسایی و سڤیل و ناسڤیل و ڕەشۆک و مەشۆکیش، هەر کامەیان لەبەرخۆیانەوە لە سەر تۆڕی کۆمەڵایەتی چەند نەقیزەیەک دە مۆبایل یان کامپیوتێرەکەیان دەکوتن و بەوێدا چەند لەت و سواڵەتێک دەخەنە سەر خەرمانی پێداهەڵدان و لێدوان و مێدوانی کۆنبووی سەبارەت بە ڕۆژانی گرینگ و مێژوویی.

خوا نەکات ساڵڕۆژی لەدایکبوونی گەورە کەسایەتییەکی باش یان خراپ و جەژنێکی کۆمەڵە کەسانێک و یان ڕووداوێکی سرووشتی بێت. ئەوکاتە لە سەروخواری کۆمەڵگەوە دەست دەکرێت بە ڕەنگاندن و نەخشاندنی تۆڕی بەربەرینی کۆمەڵایەتی و هەر پێت دەکرێت وێنە و گرافیک و لێدوان و دەقی هەمەچەشن بە زمانی جۆراوجۆر لەبەر یەکتر ڕابگری و لەعنەت و ڕەحمەتان بۆ دانەرانیان بە دوای یەکدا هەر بەوێدا تەنیا بە جووڵاندنی یەک دوو پەنجەی دەستان ڕەوانە بکەی و تۆش بەرەو دەریای هەراو و بێبەستێنی دنیای مەجازی خۆت تووڕ هەڵدەی و پشت بکەیە ڕاستەقانی و لەنێو ئەم دەریا پڕ لە ڕاستگۆیی و درۆ و دەلەسەیە دەست بە مەلەباسکە و مەلە بۆقە بکەی. دیارە پەنجەبازیی سەر ئەم تەختەکلیلەی ئێستا بەندەی موخلیستان دەیکات، ئەویش بەشێکە لە بیلامانێ ئەو پرۆژەی دەریا بێبنەی داگیری کردووین

ئەگەر بگەڕێینەوە سەر بۆنە و یادان، وەک هەمووتان دەزانن هێندێکیان لەوانی دیکە خۆشترن. یادی لەدەستدانی خۆشەویستان زۆر لە جەژنی نەورۆز و قوربان و ڕەمەزان و کوڵە چوارشەممە سۆر ناخۆشترە. بەڵام لەنێو ئەوانی خۆشیشدا هێندێکیان خۆشترن.

دیارە هەموویان بۆ خاوەنی میدیا و دامودەزگای ڕاگەیاندن هەر خۆشن و لاپەڕەی پەڕگە و ڕۆژنامە و کاتی ڕادیۆ و تەلەفزیۆنان پڕدەکەنەوە. بەڵام قسەی خۆمان بێت و لەنێو خۆمان دەرنەچێت و هەر من و تۆی خوێنەر بزانین، بۆ ژنان و پیاوان لە جیهانی سێهەمی ئێمەدا هیچکام لەم بۆنە و یادانە ناگەنە ٨ی مارس. لەم ڕۆژەدا ژنان و پیاوان یەک دەنگن و هەر دوولایان بە ژنان هەڵدەڵێن. تەنانەت پیاوانی ژنکوژ و کچکوژ و دایککوژیش دەسڕۆکەی سەرچۆپیی گەڕی شایی ڕۆژی ٨ هەشتی مارس دانانێن.

ڕۆژی کرێکارەکەی خۆشمان ئەوەندی لە ٨ی مارس کەمتر نییە. لەم ڕۆژەدا سەرۆک و بنۆک و وەزیر و گزیری وڵاتان دەست بە پێداهەڵدان بە شان و باهۆی کرێکاران دەکەن و لە سەر ئاسانکاری و ڕێکخستنی بژێوی ژیان و تێر و تەسەلکردنی ئەندامانی خێزانی کرێکاران دەیکەن بە شەڕە ڕاگەیەندراو و لێدوانێک، لەم نێوەدا سەگ خاوەنی خۆی ناناسێتەوە.

لەم ڕۆژەدا کۆنەچەپ و ڕێکخراو و سەندیکای کرێکاران دۆخەکە بە هی خۆیان دەزانن و هەست دەکەن خانەخوێی هەموو ئەو کەسانەن ئەم یادە دەکەنەوە. ئەوانی بە تەمەنیان، بایەک داوێنە بەرچێڵەیان و مێژووی دەیان ساڵ چالاکیی کرێکاری لەنێو گۆپیاندا کۆ دەکەنەوە و بە کارگە و باڵەخانە بەرزەکانیدا دەپرژێنن و ئەگەر کرێکارانی زەحمەتکێش خۆی لەبەر لانەدەن ڕەنگە لە سەر ئەسکەلەی باڵەخانەی ناتەواو بکەونە خوارەوە یان دەستان بکەوێتە بە مەنگەنەی ئامێری گارگان و دیسان هەواڵێک ببێتە بێشتەخۆشکەی میدیای نێوخۆ و جیهانی.

لەم ڕۆژەدا دروشمی "کرێکارانی جیهان یەک گرن" لە هەموو دروشمان بەوەجترە. ئەمە لەکاتێکدایە داواکاریی یەکەم ڕۆژی جیهانیی کرێکاران لە سەد و سی و حەوت ساڵ لەمەوبەرەوە هەتا ئێستا بەدینەهاتووە و زۆربەی هەر زۆری کرێکارانی جیهان هەروا هەوڵ دەدەن ماوەی کارکردنیان لە ٢٤ کاتژمێردا تەنیا ٨ ڕۆژ بێت.

بەشێکی زۆری ئێمەی کوردیش پشتمان کردووەتە دروشمی ڕزگاریی نەتەوە و بەوپەڕی خوێنگەرمییەوە دروشمی "کرێکارانی جیهان یەک گرن" دەڵێینەوە و لە دەستمان نایەت کرێکارانی پەرش و بڵاوی وڵاتێکی وەک ئێرانیش لە دەوری ئەم دروشمە کۆ بکەینەوە. لە ماوەی ئەم چل پەنجا ساڵەی ڕابردوودا هەر ئێمە ئەم دروشمە دەڵێینەوە و کرێکارانی "فوولادی موبارەکەی ئیسفەهان" و "کۆمپانیای مینۆی ئەبهەر" و "کۆنسێرڤی چینچنی خوراسانی ڕەزەوی" و "نەیشکەری جنووب" و ئەوانی دیکەش بەشی هەرە بەرچاویان دەبن بە بەسیج و بەگژ کرێکارانی ئەوێ و هەموو میلەتی کورددا دەچنەوە. دێن لە کوردستان فیشکان دەتەقێنن و گوللە بە تاریکییەوە دەنێن و درۆنەوە لەوێ خۆیانی پێ خانەنشین دەکەن و هەتا کۆتایی ژیانیان لە تەڕی دەخۆن و لە وشکی دەخەون. بەڵام ئێمە وەک نیوە هوشیاران دروشمەکەمان لەسەر دەمە و دەڵێینەوە: "کرێکارانی جیهان یەکگرن".

KURDISTAN
Publishing by Democratic Party of Iranian Kurdistan
NO:870 4 May 2023

ناونیشانی ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:
www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 12594
polarization: Vertical -27500 FEc : 2/3
Radiodk59@gmail.com

ئیمەیلی ڕۆژنامەی کوردستان:
info@kurdistanmedia.com
ئیمەیلی تەشکیلاتی نهێنی:
Tashkilat.kdp92@gmail.com

بەر لە ماڵاوایی

”پڕۆژەی نور“ و نەگۆڕیی دیکتاتۆر

ئەلبورز ڕۆئین تەن

دوای ئەوەی شۆڕشی ژن ژیان ئازادی لە کوردستان لەو پەڕی گەورەیی و شکۆدا بەڕێوە دەچوو، و بە تایبەتی لە کوردستان داواکان هەر زوو لە دژایەتیی پولیسی ئەخلاقەوە بۆ دژایەتی تەواوی ڕێژیم گۆڕابوون و؛ تەنانەت شۆڕش بە ڕەنگی ناسیۆنالیستی و نێوەڕۆکی کوردایەتی بەردەوام بوو؛ هەر ئەوکات دەنگۆی ئەوە داکەوتبوو کە ڕێژیم ئیتر دەست لە گۆشاری خۆی بۆ بە زۆر داپۆشینی ژنان هەڵدەگرێ. واتە ئیتر ژنان تا ڕادەیەکی زۆر دەتوانن بە دڵخوازی خۆیان لیباس لە بەر بکەن و تەنانەت ئەم دەنگۆیە کەم یا زۆر دیار و تا ڕادەیەکیش کاریگەریی لەسەر کەمبوونەوەی چالاکییەکان لە دەرەوەی کوردستان و بە تایبەتی لە تاران دانا.

لە کاتێکدا هەتا ئێستاش شۆڕشی ژن ژیان ئازادی لە کوردستان و بەتایبەتی لەسەر دەستی بنەماڵەی شەهیدان بەردەوامە، لە کاتێکدا حوکمی سێدارەدانی چالاکانی ئەو شۆڕشە یەک لە دوای یەک جێبەجێ دەکرێ و هاواری دایکانی زیندانییەکان گوێی ویژدان کەڕ دەکا بەڵام ناچێت بە گوێی دیکتاتوردا، لە کاتێکدا هەزاران زام و ناسۆری ئەو شۆڕشە کراوە و بەسوێن، ڕێژیم بە هەموو توانای خۆیەوە بە دوای جێبەجێ کردنی پڕۆژەی «نوور»ە کە بەگوێرەی ئەو پڕۆژەیە هێزەکانی ڕێژیم بەگژی بێحیجابەکاندا دەچنەوە تا بە چارەنووسی ژینا ئەمینییان ببەن.

ئەوەی ئەمڕۆ لەژێر ناوی پڕۆژەی نور دەبینین وانەیەکی یەکجار زۆر گرینگی تێدا کە پێویستە هەموو لایەک وەبیری خۆیان بێننەوە. ئەو وەبیرهێنانەوە نەک بۆ ئەمڕۆ بەڵکوو بۆ سبەیش زۆر پێویستە، ئەویش وانەی نەگۆڕی دیکتاتۆرەکان لەسەر ئەو بنەمایانەیە کە باوەڕیان پێیە، ئەویش پاشگەزنەبوونی دیکتاتورەکان لە کردار و گوتارەکانیانە، چونکە دەترسێن بە هەڵگرتنی یەکەم هەنگاوی پاشگەزبوون بەردەوام بێ تا نەمانیان، تەنانەت لەو کاتانەی کە لە ترسی نەمانیان ناچار بە هەندێک هەنگاوی بەرەو دواوە دەبن، لە یەکەم هەنگاوی نەمانی ئەو ترسە گەڕانەوەیانە بۆ دۆخی هەمیشەیی کە باوەڕیان پێیە دەگرنە بەر

ئەو وانەیە لە جەختکردنی ڕێژیم لەسەر حیجاب زۆر دیارە، چونکە هەموو دونیا و خودی ڕێژیمیش باش دەزانن کە حیجاب ئەسلەن هەر بەڕێوە ناچی، تەنانەت لەو شوێنانەی هەشە ڕووکەشێکە، ئەو کراوەیی لەنێو کۆمەڵگەی ئێرانی هەیە لە زۆر کۆمەڵگەی ڕۆژئاواییشدا نییە، بەڵام ئەوەی ڕێژیم بە ناوی پڕۆژەی نوور دەیهەوێ بیکات ئەوەی کە نیشان بدات ڕێژیم هەنگاو بەرەو پاشەوە هەڵناگرێ، ڕێژیم بۆ ترساندن و توقاندن پڕۆژە بۆ بە زۆر داپۆشینی حیجاب دادەنێ بۆ ئەوەی بڵێ هێزی من ماوە و بەردەوامە.

لە لایەکی دیکە ئەو وانەیە نیشان دەدات ڕێژیم ناگۆڕێ و ناشتوانێ بگۆڕدرێ. لەو ڕۆژەی هەبووە چۆن بووە بەو شێوەیە بەردەوام دەبێ یا نامێنێ، لەوانەی هەر زوو ئەو پرسیارە بێتە ئاراوە بۆ ئێستاش کەس باوەڕی بە ڕێژیم یا گۆڕانی ماوە، دەکرێ بڵێم هەن چونکە ساڵانێکی زۆر خەڵکێک پێی وابوو ڕێژیم دەتوانن بگۆڕن، کەسانێکی زۆر ئێستاش بە دوای ئەوەن ڕێژیم بە جورێک بە دڵی خۆیان بگۆڕن بۆ ئەوەی بتوانن خاوەن دەسەڵات بن، یا ئەوانەی باوەڕیان بە هێزی خەڵک نییە بەدوای ئەوەوەن بڵێین ڕێژیم بەهێزە و دەمێنێ. بەڵام هەر وەک جین شارپ دەڵێ «نە دیکتاتۆرەکان ئەوەندە بەهێزن کە ئەوان پێیان وایە، نە خەڵک ئەوەندە لاوازن کە بیری لێ دەکەنەوە» ئێمە ئەو ڕاستیە دەتوانین بەباشی لە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ببینین، چونکە ڕێژیم هەر بە خۆی سەلماندوویەتی کە چەندە لاوازە و خەڵکیش لە شۆڕشی ژن ژیان ئازادیدا دەریخست کە چەند بەهێزە.

هەر بۆیە ڕێژیمی دیکتاتور هیچ کاتێک یەک هەنگاو لە بەرژەوەندیی خەڵک هەڵناگرێ و لە هەموو کردەوە دژە مرۆڤانەی خۆی بەردەوام دەبێ چونکە مانی ڕێژیم بەو شێوازە بەڕێوەبردنەوە مومکینە، لە بەرانبەریشدا خەڵکیش مکوڕە کە ڕێژیم نابێ بمێنێ، هەر وەک ویکتور هۆگۆ دەڵێ «ئەگەر دیکتاتوری ڕاستییەکە کە هەیە، ئەو کات شۆڕشیش مافە».

لە یادی ١٢٤ ساڵەی لەدایکبوونی پێشەوا قازی محەممەددا

ڕۆژی ١١ی بانەمەڕ، ١٢٤ ساڵ بەسەر لەدایکبوونی پێشەوا قازی محەممەد سەرۆک کۆماری کوردستاندا تێدەپەڕێ.

قازی محەممەد کوڕی قازی عەلی، ساڵی ١٢٧٩ لە شاری مەهاباد لەدایک بووە. هەر لە منالییەوە هۆگرییەکی زۆر بە خوێندن و خوێندنەوە و فێربوون پەیدا دەکا، بەهۆی تواناکانی خۆیەوە زوو پلەکانی خوێندن دەبڕێ و لە شاری مەهاباد دەبێتە دادوەر. لە ماوەی ژیانی خۆیدا فێری حەوت زمان دەبێ و لەگەڵ ئەوەیکە لە بنەماڵەیەکی ناسراوی شاری مەهاباددا پێگەیشتبوو و لەباری کۆمەڵایەتییەوە کەسێکی ناسراو و جێی ڕێزی خەڵکی مەهاباد بوو، لەبواری سیاسی و مودیرییەتیشەوە زۆر زوو تواناکانی خۆی دەرخست و بوو بە پێشەنگ.

پێشەوا بۆ بەربڵاوکردن و گەورەکردنەوەی کۆمەڵەی ژێکاف، کۆمەڵەی لە ڕێکخراوێکی داخراوەوە گۆڕی بۆ حیزبێکی مودێڕن و سەردەمیانە کە هەموو چین و توێژەکانی کوردستانی لەخۆ گرت و بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان نێودێر کرا و لەوکاتەوە خۆشی وەک پێشەوای حیزبی دێموکرات ناوبانگی دەرکرد

لەو کاتەوە قۆناخێکی دیکە لە ژیانی پێشەوا دەستی پێکرد و دوای دامەزراندنی حیزبی دێموکرات، بە هاوکاریی هاوڕێ و هاوفکرەکانی، کۆماری کوردستانیان ڕاگەیاند و لەو کاتەوە نازناوی سەرۆککۆماری کوردستانی پێبڕا و دەنگ و ناوی کوردی بەگوێی جیهانیان گەیاند.

پێشەوا کۆماری کوردستان و دەوڵەتی کوردستانی دامەزراند و بوو بە یەکەم سەرۆک کۆماری کورد و ئاڵای کوردی لەسەر باڵەخانە و دامەزراوەکانی دەوڵەتی کوردستان بەرز کردەوە کە ئەوە لەو کات و سەردەمەدا بڕیارێکی ئازایانە و کارێکی ناوازە بوو.

بۆ جێبەجێکردنی ئەو بڕیارە ئازایانە پێویستی بە ڕۆڵەی لێهاتوو و کارامە هەبوو بۆیە لە ماوەیەکی کورتدا کابینەی وەزیرانی دامەزراند و بۆ پاراستنی قەوارەی کۆماری کوردستان و دەسکەوتەکانی ئەو کۆمارە، بە پشتبەستن بە ڕۆڵە ئازا و لەخۆبوردووەکانی کورد، هێزی پێشمەرگەی کوردستانی دامەزراند و لەو کاتەوە نازناوی پێشمەرگە، کوردی بۆ قۆناغێکی دیکەی ژیان و بەربەرەکانی ئامادە کرد و ئەوەیکە ئێستا دەبینین ناوی پێشمەرگە بۆتە پێناسە و غرووری کورد، بەرهەمی بیر و هزر و ئەقڵییەتی پێشەوای کوردە. بە گوتەی شەهید دوکتور قاسملوو ”پێشەوا گوڵێ بوو کە لە سەحرا ڕوا بوو“.

پێشەوای نەمر لە ژیانی خۆیدا و بەتایبەتی لە یازدە مانگ دەسەڵاتدارەتی حکوومەتی کۆماری کوردستاندا، زۆر دەسکەوتی مەزنی بۆ کورد بە دیاری هێنا و بە مەرگیشی لە ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ی هەتاوی، پەیامی بەرەنگاری و خۆڕاگری گەلی کوردی دا بە دۆست و دژمن.

بەکورتی پێشەوا بوو بە هێما و پێناسە و بە پێشڕەوی خەباتێکی نەپساوە کە تا ئێستاش ڕۆڵەکانی گەلی کورد بوونە مەشخەڵداری ڕێگە و ڕێبازی و بۆ وەدیهێنانی ئامانجە بەرز و پیرۆزەکانی تێدەکۆشن.

یادی لەدایکبوونی پێشەوا قازی محەممەدی نەمر پیرۆز و بەرز و بەڕێز بێ.

ئاگاداریی ناوەندی تەشکیلاتی حیزبی دێموکرات بۆ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان

ماوەیەکە چەند کاناڵی تێلێگرامی و چەند پەیجێک لە ئینستاگرام کراونەتەوە و کەسانێکی نەناسراوی گێرەشێوەن وێنەی خەڵک، بە تایبەتی کچان و ژنانی کوردستان دادەنێن و بە بێڕێزی و بوختانهەڵبەستن هەوڵی لکەدارکردنی کەسایەتیی ژنانی کوردستان و ئاژاوەنانەوە لە نێو بنەماڵە و کۆمەڵگەی کوردستان دەدەن.

بەپێی ئەو هەواڵ و زانیارییانەی بە ناوەندی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران گەیشتوون؛ دەزگا ئەمنییەتی و ئیتڵاعاتییەکانی ڕێژیم لە پشت ئەم پەیجانەن و وەک دەرکەوتوە هێندێک کەسی سیخوڕ و ساویلکەی نەفسنزم بە مەبەستی بێڕێزی و ئاژاوەنانەوە وێنە و زانیاریی کچان و ژنانیان بۆ دەنێرن و لەو پەیج و کاناڵانەدا بڵاویان دەکەنەوە.

کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ماوەی ٤٥ ساڵ حوکمڕانیی خۆیدا بە هەموو شێوەیەک دژایەتیی خەڵکی کوردستانی کردوە و هەر جارە بە شێوەیەک و لە ڕێگایەکی جۆراوجۆری قیزەون و بە دوور لە ئەخلاق، ویستوویەتی کێشە و دوژمنایەتی بخاتە نێو کۆمەڵگەی کوردستان. لەم پێوەندییەدا خەڵکی کوردستان هەمیشە بە وشیاریی خۆیان پیلانە دزێوەکانی ڕێژیمیان پووچەڵ کردۆتەوە و بە یەکڕیزی و تەبایی، پشت و پشتیوانی یەکتر بوون و نەیانهێشتووە پیلانەکانی سەر بگرن.

لە ڕەوتی بزووتنەوەی ژیناوە تا ئێستا ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کە وێڕای سەرکوتێکی زۆری سیستماتیک نەیتوانی ئیرادەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان تێک بشکێنێ، بەردەوام هەوڵی داوە لە ڕێگەی جۆراوجۆرەوە تۆڵە لە ژنانی کوردستان و ئێران بکاتەوە. بۆیە هاوکات لەگەڵ هێرشی سەرلەنوێی هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیم بۆ سەر ژنان لە سەر شەقامەکانی ئێران، لە ڕێگای چەند کاناڵ و پەیجێکیشەوە هێرش بۆ سەر ژنانی کوردستانیش دەستی پێ کردوە و لە ڕێگای بێڕێزی و بوختان پێکردن، هەوڵی خەوشدارکردنی کەسایەتیی ژنان و ئاژاوەنانەوە لە بنەماڵەکان دەدەن.

ناوەندی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وێڕای ئاگادارکردنەوەی سەرجەم کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەم پیلانەی ڕێژیم و سەرکۆنەکردنی تەواوی ئەو کاناڵ و پەیجانەی هەوڵی خەوشدارکردنی کەسایەتیی ژنان و کچانی نیشتمانەکەمان دەدەن، ڕادەگەیەنێ کە هەر کەسێک هاوکاریی ئەو جۆرە کاناڵ و پەیجە دزێوانە بکات، وەک بەشێک لەم پیلانگێڕییە سەیری دەکرێ و خەڵکی کوردستان لێیان خۆش نابن.

ناوەندی تەشکیلاتت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
خاکەلێوەی ١٤٠٣

بەڕێوەچوونی سێمینارێک بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکاری کورد

ڕۆژی سێشەممە ١١ی بانەمەڕی ١٤٠٣ی هەتاوی، سێمینارێک بەبۆنەی ١٢ی بانەمەڕ ڕۆژی خوێندکاری کورد و هەروەها بەرزڕاگرتنی یادی شەهید سمایل شەریفزادە لەلایەن یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانەوە بەڕێوە چوو.

لەو سیمینارەدا سەرەتا پەیامی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان بەبۆنەی ڕۆژی خوێندکار، لەلایەن محەممەد سلێمانی ئەندامی بەڕێوەبەریی ئەو ڕێکخراوە خوێندرایەوە. دواتر لە پانێلی یەکەمدا هەردی سەلیمی، ئەندامی یەکیەتیی خوێندکاران بابەتەکەی لەژێر ناوی ”ئەوکات و ئێستای ڕۆژهەڵاتی کوردستان“ کە لە پێوەندی لەگەڵ پێکگرتنێک بوو لەسەر دۆخی هزریی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە نێوان دوو ماوەیزەمەنیی گرینگ لە خەباتی ئەو بەشە لە کوردستان، لە ساڵەکانی ٦٢-٥٧ی هەتاوی، لەگەڵ ڕەزبەری ١٤٠١ هەتا ئێستا، پێشکەش کرد.

لە پانێلی دووهەمدا جەماڵ فەتحی، سکرتێری یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان، لەسەر تەوەری ناسیۆنالیزم و چەمکی ڕزگاری لە نێوان تیئۆری و پراکتیکدا، لە پێوەندی لەگەڵ ناسیۆنالیزم ئاماژەی بە دوو قوتابخانەی پریمۆردیاڵەکان و کانستکرشنەکان و هەروەها نوێترین تێڕوانین لەسەر ناسیۆنالیزمی مودێڕن کرد و هەروەها باسی لەوە کرد کە چەمکی ڕزگاری و فەلسەفەی سیاسیی بزاڤی ڕزگاریخوازیی کورد خۆ لە بازنەیەکی نۆرماتیڤ دەبینێتەوە و لە هەمان کاتدا بیچمی بەرگریکارانەی وەخۆ گرتووە.

سێمینارەکە بە پرسیار و تێبینیی بەشداربووان و وڵامدانەوەیان لەلایەن کۆڕگێڕانەوە کۆتایی پێ هات.